

Harakan saaren hoito- ja kehittämissuunnitelma 2015-2029

Harakan saaren hoito- ja kehittämissuunnitelma 2015-2029

Julkaisija: Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Teksti: Anna Ryymin
Visualisointi: Anna Ryymin ja Lauri Lemmenlehti
Taitto: Anna Ryymin
Valokuvat: Studio Terra Oy
Ilmakuvat: Helsingin kaupunkimittausosasto
Historialliset valokuvat: Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto, Puolustusvoimien kuvakeskus
Kartta-aineistot © Kaupunkimittausosasto, Helsinki
ISBN: 978-952-272-726-8 (painettu versio)

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ.....	8
SAMMANDRAG.....	9
1 JOHDANTO.....	10
2 LÄHTÖKOHDAT.....	13
2.1 YLEISTÄ.....	13
2.2 HISTORIA.....	16
2.3 KAAVATILANNE JA NYKYINEN MAANKÄYTTÖ.....	22
2.4 ARVOKKAAT JA SUOJELLUT KULTTUURIYMPÄRISTÖKOHTEET.....	27
2.5 ARVOKKAAT JA SUOJELLUT LUONTOKOHTEET.....	31
2.6 AIEMMAT SUUNNITELMAT JA KARTOITUKSET.....	33
3 SAAREN NYKYTILANNE.....	39
3.1 MAISEMA.....	39
3.2 LUONTO.....	48
3.3 RAKENTEET JA RAKENNUKSET.....	52
3.4 SAARESSA TOIMIVAT HALLINTOKUNNAT JA MUUT TOIMIJAT.....	55
4 SAAREN KÄYTTÖ JA KÄYTTÄJÄT.....	56
4.1 LUONTOKESKUS.....	56
4.2 TAITEILIJAT JA NÄYTTELYT.....	57
4.3 ITSENÄISET VIERAILIJAT.....	58
4.4 KÄYTTÖÖN LIITTYVÄT SUUNNITELMAT JA TAVOITTEET.....	59
4.5 ULKOINEN VIESTINTÄ.....	59
4.6 LINNUSTON PESINTÄAikaan LIITTYVÄT ONGELMAT.....	60
4.7 SAAVUTETTAVUUS JA ESTEETTÖMYYS.....	60

5	SUUNNITELMA.....	62
5.1	SUUNNITELMAN TAVOITTEET JA TOIMENPITEET.....	62
5.2	YLLÄPITO JA HOITO.....	84
5.3	KÄYTTÖ.....	89
5.4	VIESTINTÄ JA OPASTEET.....	92
5.5	VASTUUALUEET.....	92
6	TOTEUTTAMISAIKATAULU JA RAHOITUSTARVE.....	98
6.1	ENSISIJAINEN TOIMENPITEIDEN AIKATAULU.....	98
6.2	YLLÄPIDON AIKATAULU.....	99
6.3	RAHOITUSTARVE.....	102
7	SELVITYS-, TUTKIMUS- JA JATKOSUUNNITTELUTARPEET.....	105
8	LÄHTEET.....	107
8.1	PAINAMATTOMAT LÄHTEET.....	107
8.2	SÄHKÖISET LÄHTEET.....	108
8.3	KIRJALLISUUS JA JULKAISUT.....	111
8.4	HAASTattelut ja henkilökohtaiset tiedonannot.....	113
8.5	KUVALÄHTEET.....	114
9	LIITTEET.....	115

TIIVISTELMÄ

Eteläisessä Helsingissä aivan Kaivopuiston edustalla sijaitseva Harakan saari on kulttuurihistorialliselta sekä luontoarvoiltaan rikas. Saaren kulttuurihistorialliset arvot liittyvät sen asemaan osana Suomenlinnan ja Helsingin saariston merilinnoituksia. Harakka on osa museoviraston valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä, lisäksi se sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella ja Unescon maailmaperintökohteen suojavyöhykkeellä. Saaren maisemalliset ja kulttuurihistorialliset arvot on huomioitu myös maakunta-, yleis- ja asemakaavassa. Pienestä koostaan (8,7 ha) huolimatta saarella elää poikkeuksellisen rikas ja monipuolinen kasvi- ja eläinlajisto. Harakassa on neljä erillistä luonnonsuojelualuetta, jotka perustettiin 1995.

Vuonna 2012 valmistuneen Harakan saaren kasvillisuusinventoinnin ja hoito- ja kehittämissuunnitelman nykytilan arvioinnin mukaan saaren arvokkaita valliketoja, kallioalueita ja rantaniittyjä uhkaa vesakoituminen, pensasalueiden hallitsematon laajeneminen ja rehevöitymisen seurauksena maisemien umpeen kasvaminen. Saaren virkistyskäyttöä palvelevat rakenteet ja opasteet ovat uusimisen tarpeessa. Haitalliset vieraslajit, kuten kurturuusu ja komealupiini sekä minkki ovat levinneet saareen ja levittäytyessään muuttavat saaren luontotyyppejä ja vaikeuttavat alkuperäisen lajiston menestymistä.

Harakan saaren hoito- ja kehittämissuunnitelmassa esitetään tarvittavat luonnon- ja maisemanhoidon toimenpiteet luonnon- ja kulttuuriympäristöjen hoitamiseksi ja suojelemiseksi. Työ jakaantuu nykytilan kuvaukseen ja varsinaiseen suunnitelmaosioon. Suunnitelmassa on esitetty luonnon- ja maisemanhoidon tavoitteet ja toimenpiteet kuviokohtaisesti sekä haitallisten vieraslajien torjuntatoimenpiteet. Rakennusten piha-alueille on laadittu tarkemmat esitykset ympäristön käsittelystä. Saaren rakenteiden ja varusteiden kunnostustoimenpiteet toteutusaikatauluineen perustuvat kuntokartoitukseen. Suunnitelmassa ehdotetaan rakennettavaksi myös kokonaan uusia yleisöä palvelevia rakenteita ja varusteita, kuten lintupiilo.

SAMMANDRAG

Ön Stora Räntan utanför Brunnsparken i södra Helsingfors är rik på både kulturhistoriska och naturmässiga värden. De kulturhistoriska värdena anknyter till öns ställning som en del av sjöbefästningarna i Helsingfors skärgård, där även Sveaborg ingår. Stora Räntan är enligt museiverket ett kulturlandskap av riksintresse och ligger dessutom i ett nationellt värdefullt landskapsområde och inom en skyddszon för Unescos världsarv. Öns landskapsmässiga och kulturhistoriska värden har även beaktats i landskaps-, general- och detaljplanen. Trots öns ringa storlek (8,7 ha) finns här en exceptionellt rik och mångsidig flora och fauna. På Stora Räntan finns fyra separata naturskyddsområden, grundade 1995.

Enligt en florainventering av Stora Räntan från 2012 och en utvärdering av skötsel- och utvecklingsplanens nuläge hotas öns värdefulla ängsvallar, klippområden och strandängar att slynas igen, buskområden att breda ut sig okontrollerat och landskap att växa igen till följd av övergödning. Öns rekreativplanering och skyltar behöver förnyas. Skadliga främmande arter, t.ex. vresros och blomsterlupin samt mink har spridit sig till ön. De förändrar öns naturtyper och gör det svårare för de ursprungliga arterna att frodas.

Skötsel- och utvecklingsplanen för Stora Räntan presenterar behövliga åtgärder inom natur- och landskapsvård för att sköta och skydda natur- och kulturmiljöerna. Arbetet är uppdelat i en beskrivning av nuläget och en egentlig plandel. Planen innehåller figurer med mål och åtgärder inom natur- och landskapsvård samt åtgärder för att bekämpa skadliga främmande arter. För byggnadernas gårdsområden finns noggrannare beskrivningar av hur miljön ska behandlas. Upprustningsåtgärderna – jämte tidsplanerna – för öns anläggningar och utrustning bygger på en konditionskartläggning. Planen förslår också att det byggs helt nya anläggningar och ny utrustning för allmänheten, t.ex. ett fågelgömsle.

1 JOHDANTO

Helsingin Kaivopuiston edustalla sijaitseva Harakka on kulttuurihistoriallisesti ja luontoarvoiltaan rikas saari. Saaren kulttuurihistorialliset arvot liittyvät sen asemaan osana Suomenlinnan ja Helsingin saariston linnoituksia. Harakan saari kuuluu Suomenlinnan maailmanperintökohteen suojavyöhykkeeseen ja luetaan osaksi Suomenlinnan valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Saaren 1700- ja 1800-lukujen linnoitukset ja varustukset on suojeltu muinaismuistolain perusteella. Saari oli pitkään puolustusvoimien hallinnassa. Saari siirtyi Helsingin kaupungille v. 1978 kaupungin ja valtion välisessä aluevaihdossa. Kaupunkilaisille saari avattiin 1989. Saarella toimii Helsingin ympäristökeskuksen luontotalo monipuolisine palveluineen sekä kulttuurikeskuksen hallinnoima taitelijatalo.

Pienestä koostaan (8,7 ha) huolimatta saarella elää poikkeuksellisen rikas ja monipuolinen kasvi- ja eläinlajisto. Saarella on neljä erillistä luonnonsuojelualuetta. Vuonna 2010 valmistui saaren luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelma 2011-2020. Suunnitelmassa todetaan, että koko saaren hoito- ja käyttösuunnitelman päivittäminen tulisi käynnistää. Maisema- ja luonnonsuojelu- ja muiden arvojen sekä toimintojen, käytön ja ylläpidon yhteensovittamiseksi saarelle pitäisi laatia yhtenäinen suunnitelma. Edellisestä koko saarta kattavasta hoito- ja käyttösuunnitelman valmistumisesta on kulunut jo yli kymmenen vuotta.

Suunnitelman tavoitteet, työn rajaus ja rakenne

Rakennusvirasto käynnisti saaren hoito- ja kehittämissuunnittelutyön 2012 tilaamalla saaren kasvillisuusinventoinnin biologian ylioppilas Saana Kempiltä suunnittelutyön pohjaksi. Varsinainen suunnitelmatyö käynnistyi alkuvuodesta 2013.

Hoito- ja kehittämissuunnitelman tavoitteena on luoda yhtenäinen suunnitelma saaren luonnon- ja kulttuuriympäristöjen hoitamiseksi ja arvokkaan luonnon sekä kulttuurimaiseman suojelemiseksi.

Työ jakaantuu kahteen osaan: nykytilan kuvaukseen ja varsinaiseen suunnitelmaosioon. Suunnitelmassa on esitetty kuviokohtaiset luonnon hoidon tavoitteet ja toimenpiteet sekä haitallisten vieraslajien hävittämiseksi torjuntatoimet eri puolilla saarta. Taiteilijatalon, luontotalon sekä yhteysvenelaiturin alueille on laadittu pihasuunnitelmat. Tehtyjen kuntoarvioiden perusteella on ehdotettu rakenteiden ja varusteiden kunnostustoimenpiteitä ja esitetty niiden toteutusaikataulu. Lisäksi on esitetty uusia varusteita ja rakenteita palveluiden kehittämiseksi. Toimenpiteiden vastuut eri hallintokuntien kesken on myös esitetty suunnitelmassa. Suunnitelman toteuttamisaikataulu ja rahoitustarve on koottu raportin loppuun.

Työhön ei sisälly luontokeskuksen, luontokoulun tai taidetalon toiminnallista kehittämistä, rakennuksiin ja laitureihin liittyviä kunnostus-, käyttö- tai ylläpitosuunnitelmia ellei se oleellisesti liity saaren ulkoalueiden hoitoon tai käyttöön.

Työryhmä ja työn kulku

Hoito- ja kehittämissuunnitelma on laadittu maisema-arkkitehtitoimisto Studio Terra Oy:n toimesta. Työryhmään kuuluivat maisema-arkkitehti Sarianne Silfverberg, hortonomi AMK, maisema-arkkitehtiyo. Anna Ryymin ja rakenteiden osalta maisema-arkkitehtiyo Lauri Lemmenlehti. Työtä on ohjannut luonto-asiantuntija Tuuli Ylikotila Helsingin kaupungin rakennusviraston arkkitehtuoriosastolta. Lisäksi työryhmään osallistui johtava ympäristökasvattaja Kaisa Pajanen Helsingin kaupungin ympäristökeskukselta. Ohjausryhmään kuului lisäksi ympäristökeskuksen, kaupunginmuseon sekä rakennusviraston henkilöstöä.

Työ aloitettiin järjestämällä keväällä 2013 työpaja saarella toimivien kaupungin hallintokuntien ja toimijoiden edustajille, jossa kartoitettiin ongelmakohtia, tarpeita ja tavoitteita suunnitelman lähtötiedoiksi. Kesällä 2013 haastateltiin asiantuntijoita ja hallintokuntien edustajia sekä suoritettiin maisemarakenteen ja olevien rakenteiden inventoinnit. Keskeisiä sidosryhmiä ovat saarella työskentelevät taiteilijat (Harakka ry), Harakassa asuva talonmies perheineen (Skutsi Oy), eri luontojärjestöjen edustajat (Tringa ry, Hel-sy ry) ja saaren asioista vastaavien seitsemän eri hallintokunnan edustajat (Helsingin ympäristökeskus, rakennusvirasto, Stara, liikuntavirasto, kulttuurikeskus, kiinteistövirasto ja kaupunginmuseo).

Raportti koottiin syksyn aikana ja sitä kommentoivat saarella toimivien hallintokuntien ja sidosryhmien edustajat. Työ valmistui vuonna 2014. Suunnitelman laatimisessa on hyödynnetty vuonna 2012 valmistunutta Saana Kempin toteuttamaa saaren kasvillisuus selvitystä sekä vuonna 2011 valmistunutta Harakan saaren luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmaa.

Suunnitelman voimassaolo

Harakan saaren hoito- ja kehittämissuunnitelma on laadittu vuosille 2015-2029. Yleisten töiden lautakunta on hyväksynyt suunnitelman ohjeellisesti noudatettavaksi päivämäärällä 27.5.2014.

2 LÄHTÖKOHDAT

2.1 Yleistä

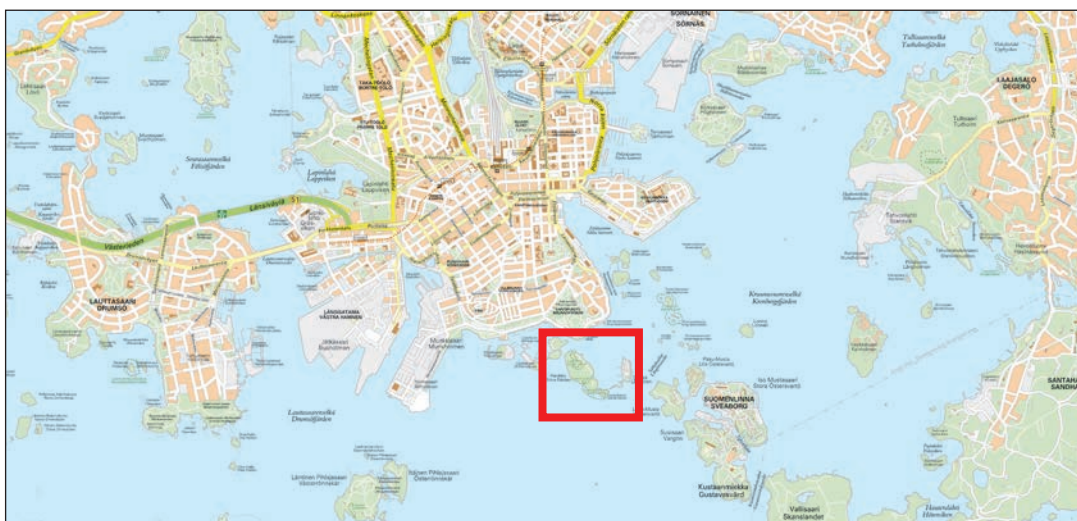
Harakan saari sijaitsee Helsingin niemen eteläpuolella Kaivopuiston rannan edustalla. Saaren ja mantereen väli on pienimmillään ainoastaan noin 100 metriä. Saari on kooltaan 8,7 ha, josta 4,2 ha on luonnonsuojelualuetta. Luonnonsuojelualueista suurin kattaa koko saaren eteläosan ja toimii linnuston suojelualueena. Muut suojelualueet ovat pienempiä ja luonteeltaan kasvillisuuden ja maiseman suojeluun perustuvia.

Harakan saaren kulttuurihistorialliset arvot liittyvät suurelta osin sen asemaan osana Suomenlinnan linnoituksia. Saari kuuluu osaksi valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta ja valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä, lisäksi se kuuluu Unescon maailmanperintökohderajauksen suoja-alueeseen. Saarella sijaitsevat rakennukset ja linnoituslaitteet ovat suurimmalta osin muinaismuistolain suojelemia. Yleiskaavassa alue on merkitty kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittäväksi alueeksi. Saaren kohteita, kuten linnoitusvalleja ja rakennuksia on suojeltu asemakaavan avulla.

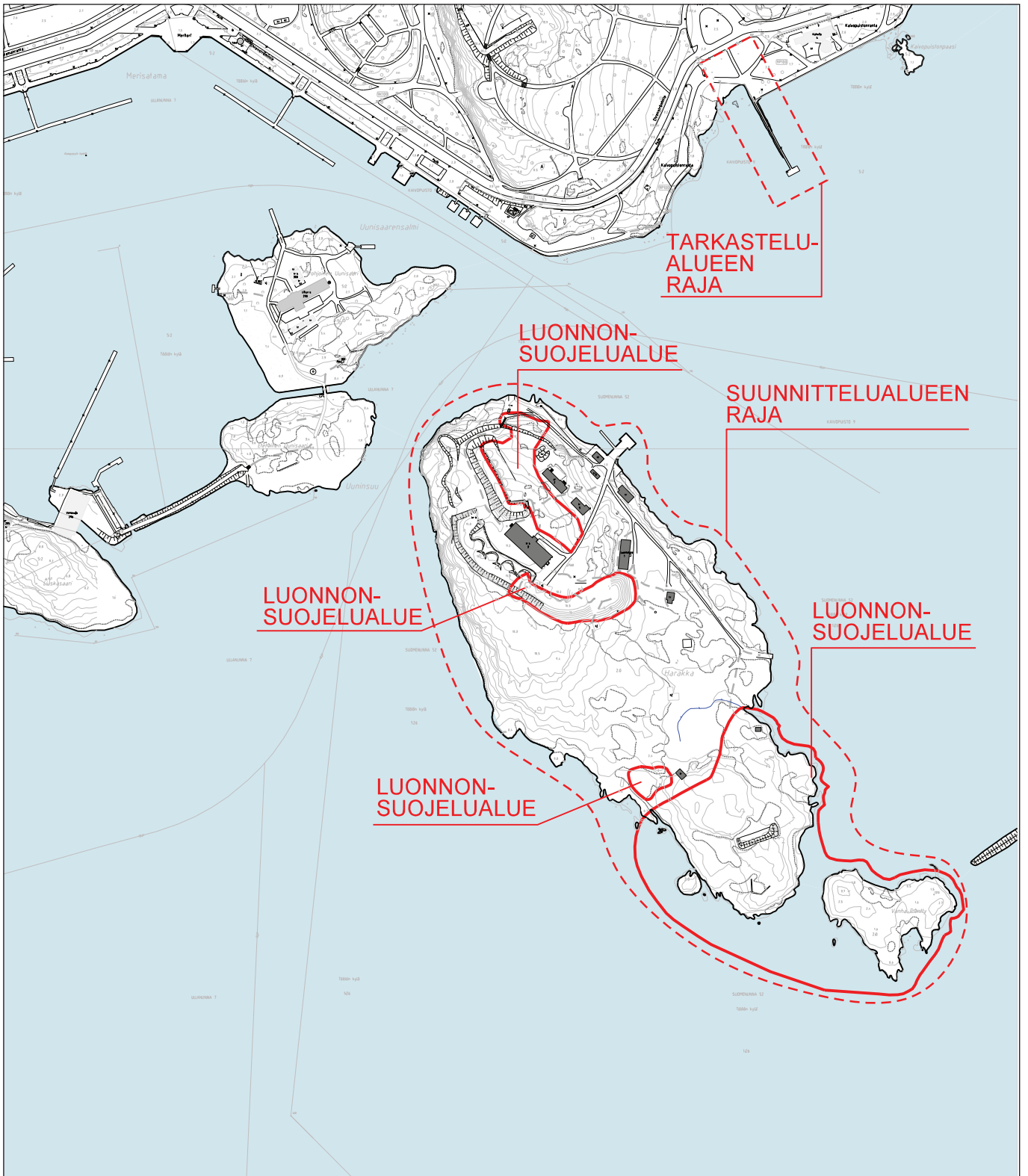
Suunnittelualueen pohjoisosassa sijaitsee suurin osa saaren rakennuskannasta. 1800-luvulla rakennetut venäjänvallan aikaiset rakennukset, 1930-luvun kemiallinen koelaitos ja uudemmat Helsingin kaupungin omistuksen aikaiset rakennukset muodostavat kerroksellisen ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kokonaisuuden. Eteläisessä osassa saarta on jäljellä rakennusten kivijalkoja, vanha räjäytysbunkkeri sekä aivan eteläkärjessä vanhoja linnoitusvalleja. Saarta kiertää luontopolku, joka hyödyntää historiallisia nykyään kivituhkapintaisia käytävyyhteyskäytäviä täydentyen pitkospuiden ja portaikkojen avulla yhtenäiseksi reitiksi. Avokallioilla reitti lähes häviää näkyvistä. Kulku saarelle tapahtuu pääosin saaren itärannalla sijaitsevan yhteysvenelaiturin kautta sulan veden aikaan.

Saaren pohjoisosa on selkeästi kulttuurivaikutteinen niittyjen verhoamine linnituslaitteineen ja pihapiireineen. Eteläinen osa saarta on avoimempaa maisemaa, karuja avokallioita joita täplittävät niittyalueet. Puustoa on luontaisesti ollut melko vähän. Saaren keskellä sijaitsevan tervaleppäkorven lisäksi puusto on keskittynyt kulttuurivaikutteiselle alueelle sekä avokallioiden välissä sijaitsevien kosteampiin kohtiin. Saaren siirryttyä Helsingin kaupungin omistukseen, on ylläpitoon ja käyttöön liittyvien muutosten ja linnuston ulosteiden aiheuttaman rehevöitymisen myötä alkanut pensaston ja puuston runsas lisääntyminen uhata ennen avointa ja karuhkoa luontoa ja maisemaa. Umpeen kasvaminen on kiihtynyt lähivuosina ja tilanne uhkaa muuttua hallitsemattomaksi jos saari halutaan edes osittain säilyttää aiemmassa avoimessa tilassaan.

Suunnittelualue sijaitsee hyvin keskeisellä paikalla tiiviisti rakennetun keskusta-alueen läheisyydessä. Se on osa Helsingin niemen eteläpuolista saarivyöhykettä, joka koostuu Suomenlinnan saariryhmästä ja monista vaihtelevan kokoisista ja luonteisista saarista. Harakan saaren läheisyydessä asuu ja liikkuu runsaasti ihmisiä. Kaivopuiston rantaa pitkin kulkee hyvin suosittu kevyen liikenteen reitti kahvila- ja yhteysvenepalveluineen. Viereisillä saarilla on mahdollisuuksia veneilyyn, ruokailuun ja uimiseen. Saarella toimii saaristoluontoa ja Itämeren esittelevä luontokeskus. Kaupungin keskustaan matka ei ole pitkä ja liikenneyhetydet melko hyvät. Lähellä sijaitsee myös Olympia-laituri. Kaupungin viherrakenteessa saarella on tärkeä rooli yhtenä helposti saavutettavista ja keskustaa lähellä olevista ulkoilusaarista ja se kuuluu osaksi merellistä Helsingipuistoa. Saaren monipuolinen luonto ja kulttuurihistoria tekevät siitä ainutlaatuisen osan kaupungin viheralueiden kokonaisuutta.

Kuva 1. Harakan saaren sijainti kaupunkirakenteessa. Harakka merkitty kartalle punaisella rajauksella.

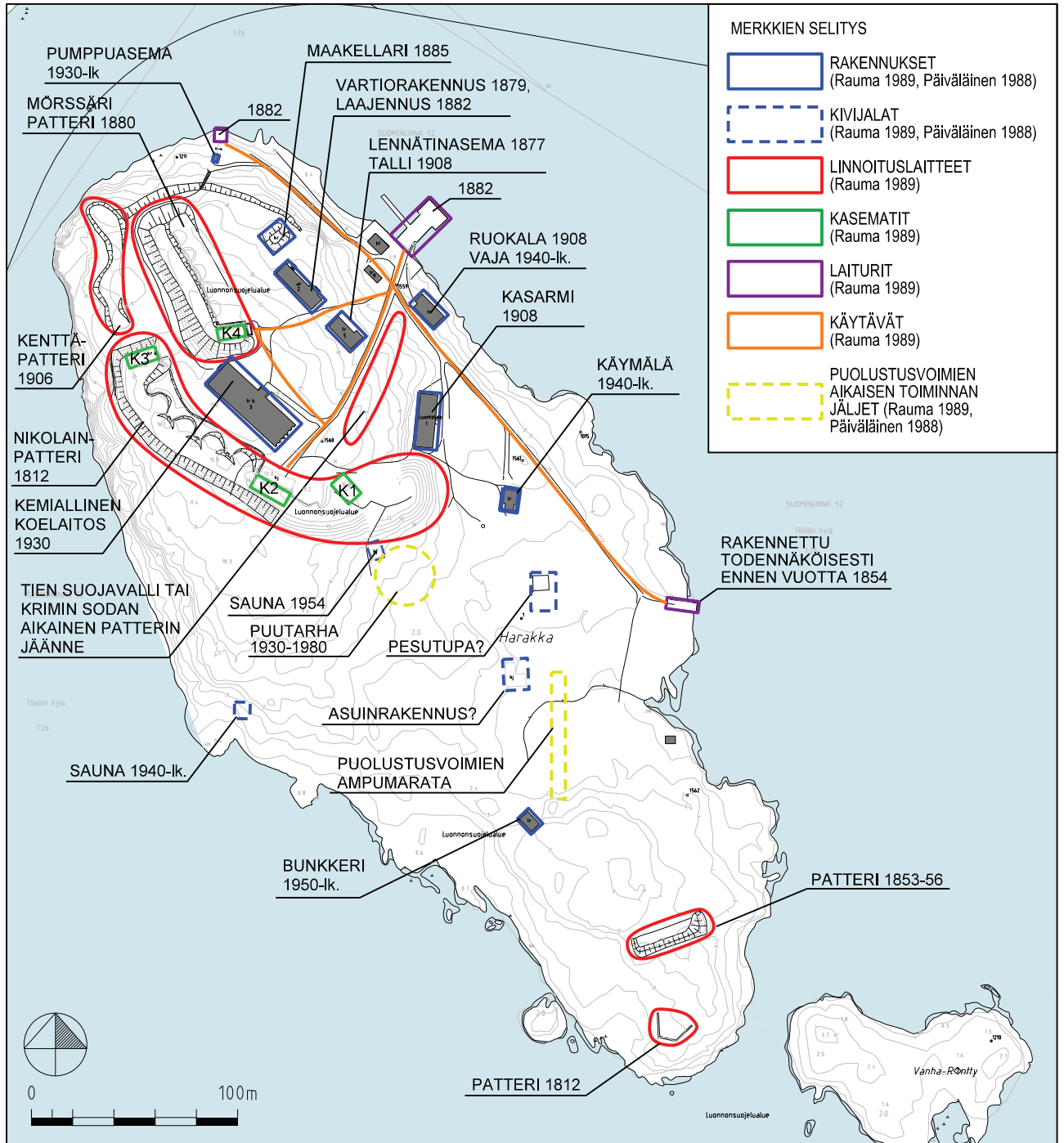
Kuva 2. Suunnittelualue ja tarkastelualueen rajaus. Tarkastelualueeseen on sisällytetty Kaivopuiston rannan yhteysvenelaituri, sillä yleisön kulku saarelle tapahtuu pääosin laiturin kautta yhteysveneellä talviaikaa lukuun ottamatta. Suunnittelualue käsittää Harakan saaren lukuun ottamatta luonnonsuojelualueita, joille on olemassa oma hoito- ja käyttösuunnitelma vuosille 2011-2020 (Aspelund et al. 2011).

2.2 Historia

Tuula Rauman vuonna 1989 laatiman selvityksen mukaan Harakan saaren tunnettu historia voidaan jakaa neljään eri jaksoon. Ruotsin vallan aikana 1500-luvulta vuoteen 1809 saari oli asumaton ja toiminta liittyi kalastukseen ja karjan laidunnukseen. Vuonna 1809 Suomi siirtyi Venäjän vallan alaisuuteen, jolloin alkoi Harakan linnoitusten historia. Saarelle rakennettiin linnoituslaitteita useissa vaiheissa osana Suomenlinnan linnoitusvyöhykettä. Suomen itsenäistyttyä 1917 siirtyi saari puolustusvoimien käyttöön ja siellä toimi kemian koelaitos aina 1980-luvun lopulle saakka. Harakka siirtyi vuonna 1988 Helsingin kaupungin omistukseen ja se avattiin yleisölle.

1500-luvulla oli voimassa maaomistusperiaate, jonka mukaan rannikon läheisyydessä sijaitsevat saaret kuuluvat mantereen maata viljeleville talonpojille. Harakka kuului Töölön kylän maihin 1643 asti, jolloin maat siirtyivät Kuningatar Kristiinan lahjakirjalla Helsingin kaupungille. Kaupungilla omistus säilyi koko Ruotsin vallan ajan. 1700-luvun lopulle saakka saari oli todennäköisesti asumaton ja siellä harrastettiin lähinnä kalastusta. Särkän ja Uunisaaren välinen alue mainitaan olleen 1700-luvun puolivälissä kaupungin paras silakanpyyntialue. On mahdollista, että saarella on Ruotsin vallan aikana sijainnut kalastajien majoja. Uunisaaren ja Harakan välinen laivareitti oli yksi Helsingin kolmesta pääveneväylästä. Saarella sijaitsi mahdollisesti 1700-luvun puolivälissä 1800-luvun alkuun saakka asti majakka, joka on vanhoissa kartoissa esitetty sijaitsevan Harakan pohjoisosassa. 1790-luvulla tehdyn kartan perusteella saarella kasvoi lehtoniitty suunnilleen nykyisen tervaleppäkorven kohdalla ja sen eteläpuolella. Lehtoniittyä on mahdollisesti vuokrattu karjan laitumeksi 1700-luvulla.

Ruotsin vallan aikana Harakkaan suunniteltiin linnoitusrakenteita, joita ei kuitenkaan toteutettu. Näitä olivat Bernhard Virginin laatima suunnitelma vuodelta 1743, jossa ehdotettiin saarelle rakennettavaksi laivaston satamarakenteita, laivaveistämö ja varustuksia. Suunnitelma kattoi myös Särkän ja Ullanlinnan. Lisäksi Ehrensvärd, von Liewen ja Strussenfelt laativat vuonna 1747 kaksoislinnoitussuunnitelman, jossa Harakka oli osana linnoitettujen saarten ketjua. Ehrensvärd teki vielä viimeisen suunnitelman vuonna 1751, jossa esitettiin Harakan pohjoisosaan bastionilinnake osana Suomenlinnan suunnitelmaa.

Kuva 3. Harakan saaren säilynyt historiallinen rakennuskanta ja rakenteet.

Venäjän vallan aikana toiminta saarella keskittyi sotatoimiin ja niitä varten rakennettiin linnoituksiin. Tilapäisiin pattereihin liittyviä puurakennuksia rakennettiin ensin ruotsalaisten toimesta 1808 ja sitten seuraavien vuosien aikana venäläisten toimesta. Saaren pohjoisosaan rakennettiin Suomen sodan ensimmäisenä vuonna 1808 tilapäinen 6 tykin patteri ja 3 puurakennusta tykkimiehille. Ne purettiin seuraavien vuosien aikana venäläisten toimesta. Vuoteen 1813 mennessä rakennettiin tilapäinen 12 tykin patteri ja useita puurakennuksia. Vuosina 1809–1850 saarella oli vähäistä siviiliasutusta, lähinnä linnoituslaitteisiin liittyvää. Krimin sodan aikaiset linnoitusrakenteet olivat Nikolainpatteri (rakennettiin 1854, korjattiin 1863) ja mahdollisesti tilapäisiksi tarkoitettuja muita pattereita. Saarelle rakennettiin kasarmi 120 sotilaalle, upseeriparakki, sekä puurakennuksia pohjoisosan kallioille. Linnoitteisiin käytetty tammi tuotiin Kilosta. Ensimmäinen laituri Uuninsuon salmeen rakennettiin vuosien 1853–1863 aikana. Särkän ja Harakan välistä salmea suljettiin useampaan otteeseen upottamalla kivillä täytettyjä aluksia tai kivitäytteisiä hirsiarkkuja.

Saarella oli tulipalo 1860-luvulla, jolloin osa puisista rakennuksista tuhoutui. Jälleenrakennustoimia tehtiin vuosina 1877–1885. Nikolainpatteri rakennettiin uudelleen (1878), kokonaan uusia olivat osin kivirakenteinen mörssäripatteri (1880), miehistön suojatilat ja kasematti K4 (1880). Vuosina 1877–1879 rakennettiin lisäksi vartiorakennus ja lennätinasema. Tie laiturilta yläpihalle on ollut paikallaan ainakin 1870-luvulta saakka ja kivilaituri itärannalle rakennettiin vuonna 1877. Saari oli kaupungin omistuksessa 1869 saakka, jolloin valtio osti saaren luotoineen. Vuonna 1887 esitettiin Harakan tykkien poistamista turhina, sillä Viapori oli linnoituksena menettänyt merkitystään. Myös koko linnoituksen lakkauttamista esitettiin. Vuonna 1896 suunniteltiin saaren maapatterin uudelleenrakennusta, mutta siihen ei saatu varoja. Vuonna 1906 saaren länsipuolelle rakennettiin vielä neljän tykin rantapatteri ja 1908 kasarmi. Saari kuului tällöin Helsingin linnoituksen sisempään merilinjaan. Patterit lakkautettiin 1918, venäläiset olivat kuitenkin poistuneet saarelta jo vuonna 1915.

Vuonna 1922 saari siirtyi Tarton rauhansopimuksen 22. artiklan perusteella muun sotasaaliin mukana Suomen valtion omistukseen. Kaupunki vuokrasi asuinrakennuksia asukkailleen, aitassa asui yksinäinen kalastaja, komendantin talossa talonmiehenä toiminut nainen ja lisäksi muissa asuinrakennuksia muutama perhe. Puolustusvoimat alkoi vuonna 1926 suunnitella uutta laboratoriorakennusta Harakan saarelle erilaiset vaihtoehdot läpikäytyään. Tuo-

hon aikaan venelaiturin ympäristössä kahdessa laiturin kummallakin puolella sijainneessa vajassa toimi Helsingin Meripelastus Oy, jonka jälkeen tiloihin muutti Uittokalusto Oy ja Harakan Konepaja Oy. Jälkimmäinen toimi saarella 1923–1927 valmistaen uitto- ja metsätyövälineitä. Yritys muutti pois, kun laboratorion sijoittuminen saarelle selvisi. Suojeluskunta oli ottanut saaren haltuunsa yritystoiminnan loputtua, ennen kuin laboratorio otti saaren omaan käyttöönsä. Suojeluskunnan myötä saarella toimi vartio, yksi mies koirineen, joskin laitoksen toiminnan alkuvaiheessa vartijaa ei saarella enää ollut. (Rauma 1989, Päiväläinen 1988)

Koska laboratoriorakennus tulisi sijaitsemaan hyvin näkyvällä paikalla, järjestettiin lopulta kaksi kilpailua. Jälkimmäisen voitti Oiva Kallion suunnitelma. Suunnitelmat valmistuivat vuoden 1928 alkupuolella ja saman vuoden lopulla alkoivat rakennustyöt. Puolustusministeriö antoi luvan ottaa varastotai asuinkäyttöön saaren rakennukset, sillä koelaitos tarvitsi työntekijöilleen asuintiloja ja varastotilaa. Korjausrahoja saatiin laitoksen rakentamisesta ylijääneillä varoilla. Riskinä olisi muuten ollut, että joitakin rakennuksia olisi jouduttu hävittämään. Venäläisten rakennuksia ilmeisesti kuitenkin purettiin. 1930-luvulla vanhat kaupungin vuokralaiset poistettiin saarelta puolustusvoimain toiminnan vuoksi. Kemian laboratorio valmistui nykyiseen kuntoonsa vuonna 1931, käyttökunnossa se oli jo edellisellä vuonna. Koelaitoksen toiminnan alkuvuosina saarelle hankittiin myös ulkovalaistus, puhelinlinjat saatiin käyttöön vuoden 1929 lopussa ja ne johdettiin Suomenlinnan kautta. Kasemattikellarit muutettiin varastoiksi. Eräs näistä oli ns. Nenosen kellari, jossa tehtiin tykistötaktisia ja ballistisia tutkimuksia. (Rauma 1989; Päiväläinen 1988)

1930-luvulla saarella asui jo työntekijöitä ja talonmies. Talonmies mm. perusti puutarhan, joka toimi melko ammattimaisesti, sillä tuotteita vietiin myyntiin torille. Eläinkokeita varten saarella pidettiin tallissa hevosia, koiria ja pienemmissä säilytyskopeissa jyrssiä. Talonmies piti myös vuohta. Saaren keskiosaan rakennettiin kolme kesämökkiä työntekijöille. Saarelle hankittiin yhteysvene M/V Harakka kuljettajineen, joka otettiin käyttöön 1934. Talvisin kulku mantereelle oli salmen kapeimpaan kohtaan rakennetun ylikulkusillan varassa. Alkuaikoina se koottiin irrallisista laudoista, myöhemmin 75x550 cm kokoisista kappaleista. 1931 hankittiin rullavaunun vintturi päärakennuksen eteläpäädyn läheisyyteen, sen tarkoituksena oli helpottaa tavaroiden kuljetusta laiturilta rakennukselle. Vuonna 1939 päälaiturille asennettiin vielä nosturi. (Päiväläinen 1988)

Koelaitos siirtyi takaisin Harakkaan 1940 kesällä, oltuaan evakossa talvisodan ajan. Pian muuton jälkeen kiellettiin valokuvaaminen saarella kokonaan. Harakka kärsi pommituksista vuonna 1944, saareen osui yhteensä 13 pommia. Rakennuksia ei tuhoutunut, venevaja kuitenkin kärsi viereen osuneen pommin vuoksi suuria vaurioita. Vuonna 1944 koelaitos siirtyi taas kerran evakkoon pois saarelta, palaten jo seuraavana vuotena takaisin. Saarella asui 1940-luvun lopulla yhteensä seitsemän työntekijän perheet. Sotien loputtua kemian laitoksen työntekijät raivasivat talonmiehen puutarhan ja sinne istutettiin suurimmaksi osin koristekasveja, kuten auringonkukkia. Joitakin marjapensaita ja juurespenkkejä puutarhassa tiettävästi myös oli. Vuonna 1947 suunniteltiin saarelle pesutupa ja sauna eteläosaan asukkaiden tarpeisiin. Rakennukset toteutettiin vuosina 1948–1949, kuin myös käymälärakennus ja venäläisen vajan paikalle rakennettu rantavaja. 1950–60-luvulla koelaitos oli aktiivisesti toiminnassaan ja saarella asui runsaasti koelaitoksen henkilökuntaa. Puutarha oli kukoistavimmillaan ja työntekijät kalastivat ahkerasti, 1960-luvun lopun jälkeen vesien saastumisen myötä kalastus kuitenkin lopetettiin. 1940-luvulla rakennettu sauna paloi 1968, mutta käytössä oli edelleen vuonna 1954 omaan käyttöön rakennettu sauna. Päärakennuksen vieressä sijaitsi talkootyöllä rakennettu lentopallokenttä.

Harakka siirtyi kaupungille v. 1978 Helsingin kaupungin ja valtion välisessä aluevaihdossa. Puolustusvoimat sai vaihtokaupassa tontteja Pohjois-Haagasta. Sopimuksen mukaan puolustusvoimilla säilyi saaren rakennusten käyttöoikeus niin pitkäksi aikaa, kun koelaitos saarella vielä toimisi. Rakennusten hoitokustannuksista vastasi edelleen puolustusministeriö. 1980-luvulla koelaitoksen henkilökuntaa asui edelleen saarella, mutta puutarhanpito laitoksen työntekijöiden toimesta loppui. Kaupungin asukkaat pääsivät ensi kertaa vuonna 1984 Helsinki-päivänä vierailemaan ohjatusti saarella. Kemian laitos siirtyi lopullisesti pois Harakasta vuonna 1988. Vuonna 1989 saari avattiin kaupunkilaisten käyttöön omistuksen siirtyessä lopulta kokonaan Helsingin kaupungille. (Rauma 1989, Päiväläinen 1988)

Kuva 4. Puolustusvoimien toimintaa saarella 1957. Taustalla näkyy 1950-luvulla rakennettu räjäytysbunkkeri. (PV)

Kuva 5. Saari vuonna 1970. Kuvassa näkyvät kemian koelaitos, lennätinrakennus alarinteessä vasemmalla sekä nykyinen asuintalo. (PV)

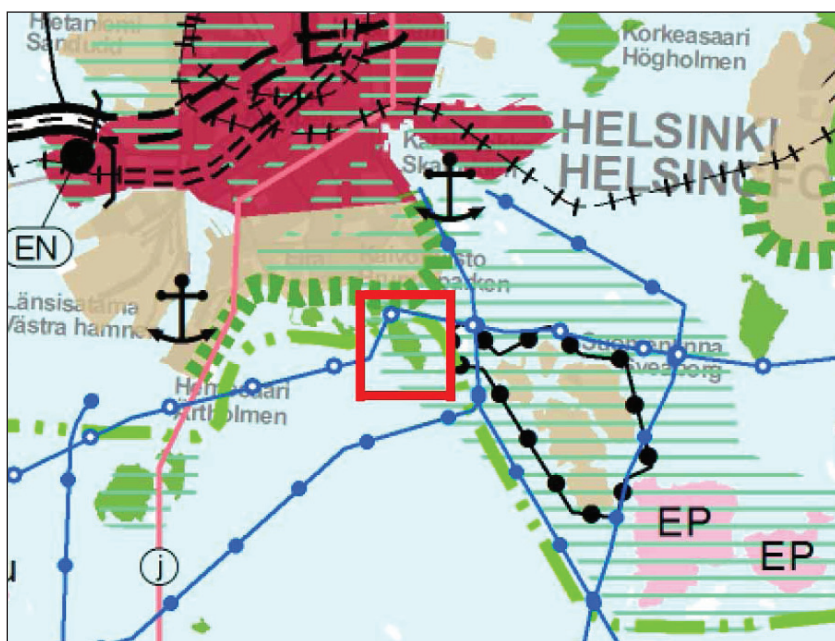
2.3 Kaavatilanne ja nykyinen maankäyttö

2.3.1 Valtakunnalliset alueiden käyttötavoitteet

Harakan saari sijoittuu Museoviraston vuonna 2009 laatiman listauksen mukaisesti Suomenlinnan valtakunnallisesti arvokkaan rakennetun ympäristön alueelle. Muinaismuistolaililla suojeltuja muinaisjäännöksiä saarella ovat linnoituslaitteet ja niihin liittyvä rakentaminen. (Museovirasto 2013a; Museovirasto 2013b)

2.3.2 Maakuntakaava

Ympäristöministeriön vuonna 2006 vahvistamassa Uudenmaan maakuntakaavassa Harakan saari ja tarkastelualue kuuluu kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeälle alueelle (Uudenmaan liitto 2013).

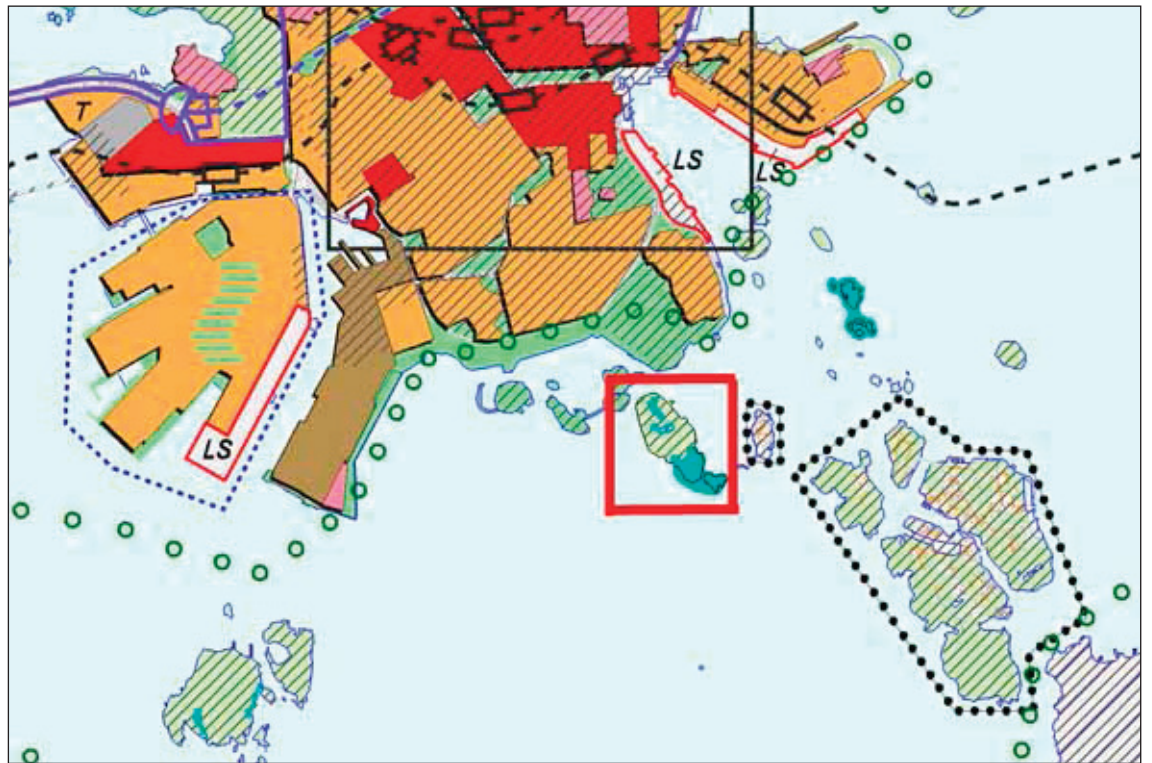

Kuva 6. Uudenmaan maakuntakaava (Uudenmaan liitto 2013). Harakka merkitty kartalle punaisella rajauksella. Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeä alue on merkitty vihreällä vaakaviivoituksella.

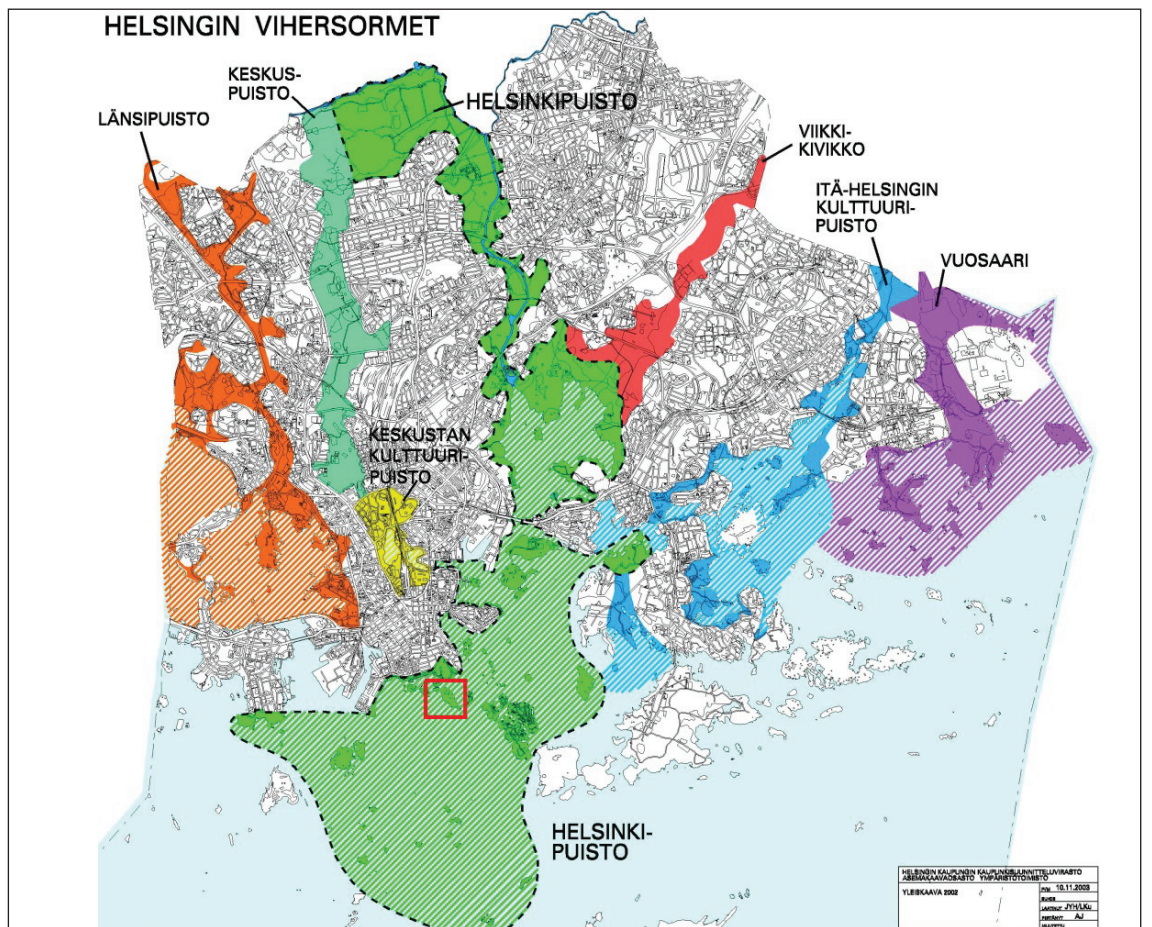
2.3.3 Yleiskaava

Helsingin yleiskaavassa 2002 koko suunnittelu- ja tarkastelualue on luokiteltu kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittäväksi. Aluetta on kaavan mukaan kehitettävä siten, että alueen arvot ja ominaisuudet säilyvät. Yleiskaavaan on merkitty neljä luonnonsuojelualueeksi varattua aluetta. (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2003)

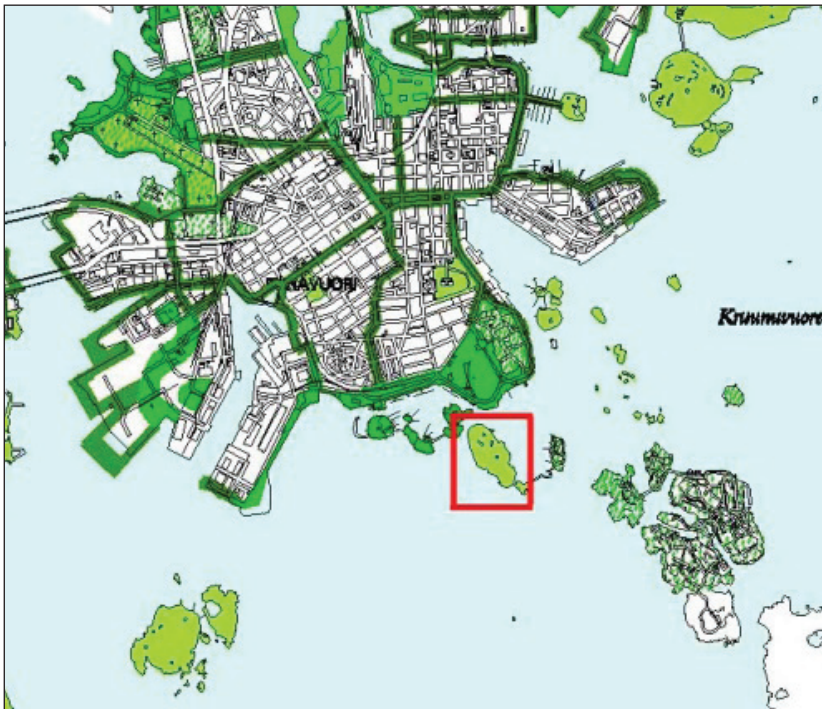
Kuva 7. Yleiskaava 2002 (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2003). Harakka merkitty kartalle punaisella rajauksella.

Kuva 8. Vihersormet (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2003b). Harakka sijaitsee Helsinki-puiston eteläosassa ja merkitty kartalle punaisella rajalla.

Helsingin vihersormet ovat yleiskaavatasolla määriteltyjä viheraluekokonaisuuksia, jotka korostavat kaupungin eri osien maisemallista identiteettiä. Harakan saari sijoittuu näistä suurimmalle ja keskeisimmälle, Helsingin keskustaan. Helsingin keskustana kehitettävä aluekokonaisuus ulottuu aina kaupungin ulkosaaristosta Vantaanjokilaaksoa pitkin pohjoiseen yhdistyen lopulta Keskustaan. Yleiskaavaan sisältyy myös määrittely Helsingin viheraluerakenteesta, jonka mukaan saari on kaupunkimaiseman kannalta merkittävä viheralue. (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2003)

Kuva 9. Viheraluerakenne (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2003a). Harakka on kaupunkimaiseman kannalta merkittävä viheralue ja merkitty kartalle punaisella rajalla.

2.3.4 Asemakaava

Harakan saaren asemakaava 11160 on vahvistettu ja tullut voimaan 2004. Tarkastelualueessa mukana oleva Kaivopuiston rannan alue yhteysvenelaiturin ja Ehrenströmintien välissä on asemakaavassa esitetty merkinnällä VP, puisto. Suurin osa Harakan saarta on esitetty merkinnällä VL/s, joka tarkoittaa lähivirkistysaluetta, jossa ympäristöä tulee hoitaa alueen historiallisen linnoitusluonteen mukaisena. Saarella sijaitsee yhteensä neljä luonnonsuojelualuetta merkinnällä SL. (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2004)

Taiteilijatalo on asemakaavassa merkinnällä Sr-1, eli se on kaavan mukaan rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus. Asemakaavan mukaan rakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa tehdä sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka tarvelevät rakennuksen rakennustaiteellista tai kulttuurihistoriallista arvoa tai tyyliä. Mikäli rakennuksessa on aikaisemmin suoritettu tällaisia toimenpiteitä, on rakennus korjaus- tai muutostöiden yhteydessä pyrittävä korjaamaan rakennuksen tyyliin hyvin soveltuvalla tavalla. Suojelu koskee myös arvokkaita sisätiloja.

Asuintalo, lennätintalo ja luontotalo on asemakaavassa esitetty merkinnällä Sr-2, joka merkitsee kaupunkikuvallisesti arvokasta rakennusta. Tämä tarkoittaa, ettei rakennusta saa purkaa eikä siinä saa tehdä sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka tarvelevät rakennuksen kaupunkikuvallista arvoa. Mikäli rakennuksessa on aikaisemmin suoritettu tällaisia toimenpiteitä, on rakennus korjaus- tai muutostöiden yhteydessä pyrittävä korjaamaan rakennuksen tyyliin hyvin soveltuvalla tavalla. Linnoitteet on suojeltu merkinnällä sm, eli alueen osa, jolla sijaitsee muinaismuistolaila rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös. Kaavakarttaan merkittyjen suojelukohteiden lisäksi suojelukohteita ovat myös laivojen yli sata vuotta vanhat hylyt, vanhat kalliopiirroksiset ja vanhat tykkiketjet.

n-merkinnällä on osoitettu taiteilijatalon ympärille näyttelyalue, jonne saadaan rakentaa kevytrakenteisia näyttelyrakenteita. Taiteilijatalon itäpuolelle on merkitty paikka kahvilalle tai muulle vastaavalle alueen käyttöön liittyvälle tilalle. Enimmäismäärä kerrosalaneliömetrejä rakennukselle on 100 ja rakennus saa olla ainoastaan yhden kerroksen korkuinen. Akvaariorakennuksen lounaispuolelle käytävän toiselle puolelle on osoitettu mahdollisuus enintään 160 kerrosalaneliömetrin rakennukselle, jonka tulee myös olla yksikerroksinen. Uudisrakennukset on suunniteltava siten, että ne koon, muodon, materiaalien, värityksen ja julkisivupintojen jäsentelyn suhteen

ovat sopusoinnussa kyseisen saaren vanhan rakennuskannan kanssa. Kalliolle rakennettaessa tulee välttää louhintatöitä. Asemakaava antaa mahdollisuuden järjestää alle 2,5 m leveän kevyen jalankulkusillan Harakan saaren ja mantereeseen välille talvisaikaan välillä 1.12–1.4. Laituri on osoitettu pumppuaseman pohjoispuolelta kohti Kaivopuiston rantaa, missä välimatkan saaren ja mantereeseen välillä on lyhin. Asemakaavan mukaan silta on varustettava asianmukaisin vesiliikennemerkein ja valoin.

Kuva 10. Asemakaava suunnittelu- ja tarkastelualueella (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2004).

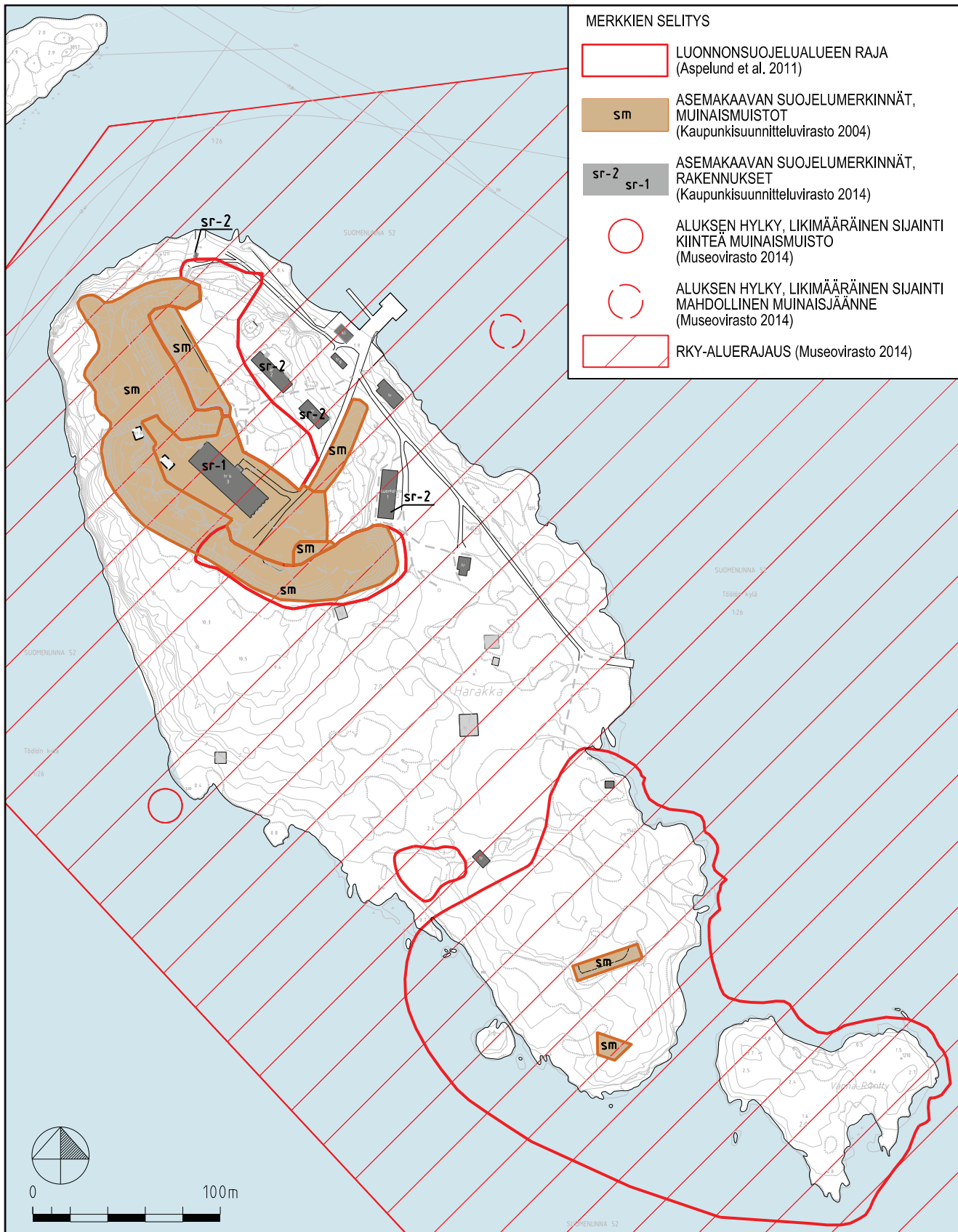
2.4 Arvokkaat ja suojellut kulttuuriympäristökohteet

2.4.1 Muinaismuistolaki

Muinaismuistolain I §:n mukaan kiinteät muinaisjäännökset ovat rauhoitettuja muistoina Suomen aikaisemmasta asutuksesta ja historiasta. Laki kieltää toimenpiteet, jotka saattavat olla vaaraksi muinaisjäännöksen säilymiselle. Muinaisjäännösten olemassaolo ja säilyminen katsotaan kulttuurisessa ja sosiaalisessa mielessä eräänlaiseksi itseisarvoksi: ihmiskunnalla on oikeus menneisyyteensä ja sen merkittävimmät jäännökset tulee säilyttää kulttuuriperintönä tuleville sukupolville. Muinaisjäännökset nähdäänkin yhteiskunnassa niin arvokkaiksi, että ne on suojeltu automaattisesti lailla, eikä niitä koskevia viranomaispäätöksiä tai -toimia periaatteessa tarvita. (Niukkanen 2009)

Kulttuuriympäristön vaaliminen on yksi vuodesta 2000 voimassa olleen maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) keskeisistä tavoitteista. Se liittyy kaikkiin lain I §:n yleisiin tavoitteisiin. Alueiden käytön tavoitteena (5 §) on mm. rakennetun ympäristön kauneuden ja kulttuuriarvojen, viihtyisyyden sekä yhdyskuntarakenteen ja yhdyskuntarakentamisen taloudellisuuden varmistaminen. Eri kaavatasot antavat mahdollisuuden kulttuuriympäristön vaalimiseen laajoista kokonaisuuksista aina pinta-alaltaan pieniin tai pistemäisiin kohteisiin asti. Muinaisjäännösten kaavaan merkitseminen on tärkeää sekä niiden suojelun turvaamisen kannalta että kulttuuriympäristön kokonaisuuden vaalimiseksi, sillä ne edustavat ympäristön vanhinta kerrostumaa. Kiinteän muinaisjäännöksen kaavamerkintä on SM. Jollei muinaisjäännöksen rajoja ole vahvistettu, katsotaan muinaismuistolain mukaan rajojen kulkevan siten, että suoja-alueen leveydeksi tulee kaksi metriä luettuna jäännöksen näkyvässä olevista ulkoreunoista. (Oikeusministeriö 2013b; Niukkanen 2009)

Muinaismuistolain perusteella Harakan saaren 1700- ja 1800-lukujen linnoitukset ja varustukset ovat kiinteitä muinaisjäännöksiä, suojelun kohteena ovat myös toimintaan liittyneet rakennukset, kuten pajat ja asuinrakennukset. Vuonna 2004 vahvistetun asemakaavan mukaan saaren kiinteitä muinaismuistoja ovat linnoitusvallit (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2004).

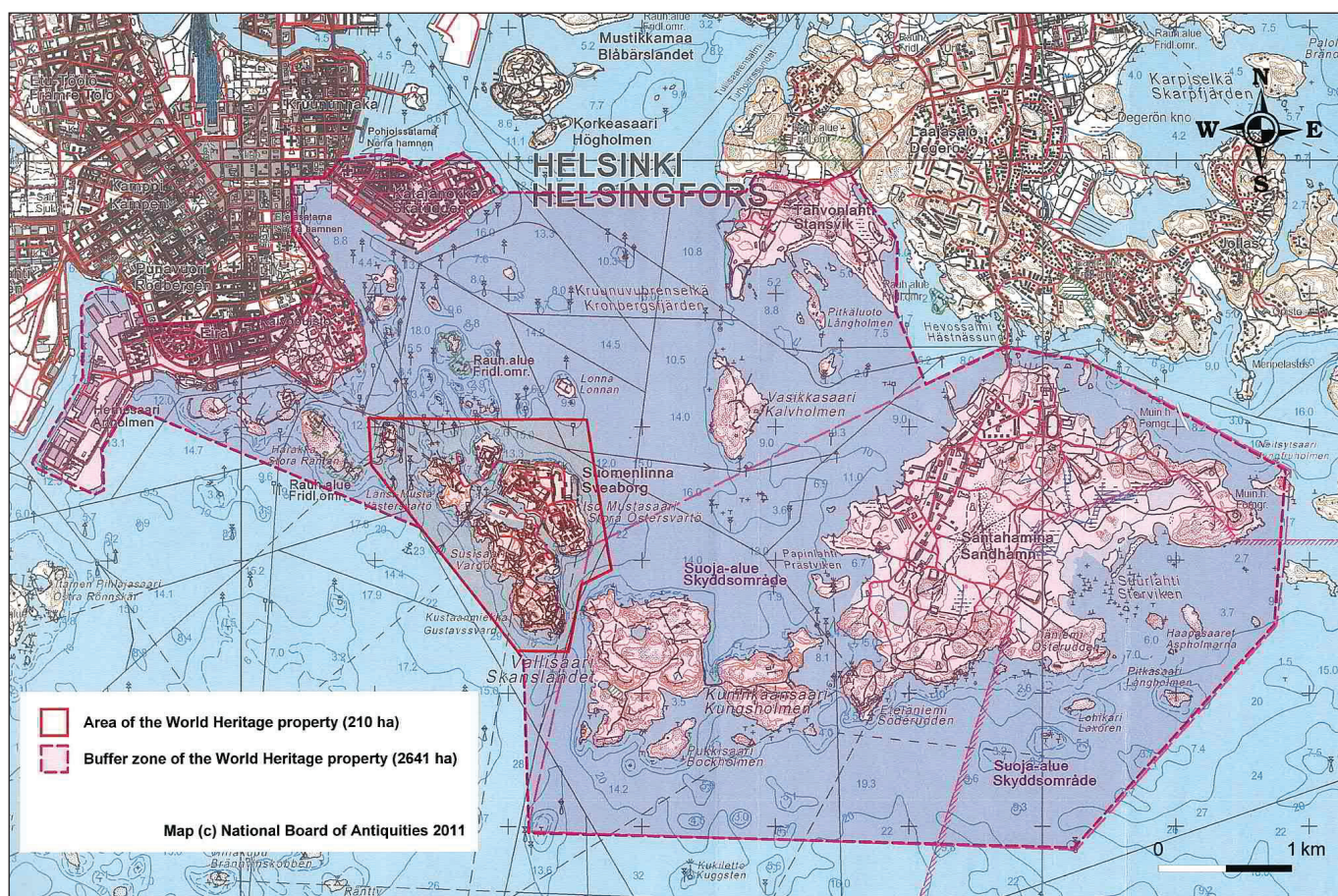

Kuva 11. Harakan saaren suojelualueet ja asemakaavan suojelualuemerkinnot. Koko saari kuuluu Suomenlinnan valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö-alueeseen. Muinaismuistokohteet ja asemakaavan suojelukohteet keskittyvät saaren pohjoisosiin saaren eteläosan kahta vanhaa linnoitusrakennetta lukuun ottamatta.

Harakkaa ympäröivien vesireittien varrelle on aikojen saatossa uponnut laivoja, joiden hylkyjä on edelleen olemassa. Saaren länsipuolella on kiinteäksi muinaismuistoksi luokiteltu puinen hylky noin viiden metrin etäisyydeltä rannasta ja itärannalla yhteysvenelaiturin edustalla mahdolliseksi muinaismuisto luokiteltu puisen aluksen hylky. Lisäksi Kaivopuiston edustalla on kolme hylkyä, joita ei ole määritelty muinaismuistoksi ja Särkän ympäristössä useita kiinteiksi muinaismuistoiksi määriteltyjä hylkyjä. (Museovirasto 2013a)

2.4.2 Unescon maailmanperintökohte

Harakan saari kuuluu Suomenlinnan maailmanperintökohteen suojava-ohyökkeeseen. Saarella ei saa tehdä alueen luonnetta muuttavia toimenpiteitä. Alueen hoitotoimenpiteet, jotka parantavat niiden historiallista arvoa ja maisemaa ovat sallittuja. Status maailmanperintökohteena ei takaa alueen suojelua, se hoidetaan kansallisen lainsäädännön ja kaavojen avulla. (Museovirasto 2013b; Unesco 2013)

Kuva 12. Suomenlinnan maailmanperintökohte-alueen rajaus (kartalla yhtenäinen punainen viiva), Harakan saari kuuluu kohteen suojava-ohyökkeeseen (punainen katkoviiva). (Unesco 2013)

2.4.3 Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue

Valtioneuvosto vahvisti periaatepäätöksellä vuonna 1995 valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet, joita koottiin yhteensä 156 ympäri Suomea. Taustalla oli vuoden 1992 maisemamaakuntajako, jonka perusteella pyrittiin löytämään kutakin aluetta edustavat kohteet.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa olevat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet edellyttävät, että arvokkaat maisema-alueet otetaan huomioon alueiden käytössä ja ne tulee merkitä mm. maakuntakaavoihin. Harakan saari sisältyy Suomenlinnan valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen. Kohteen kulttuurihistoria ja linnoitussaarten ominainen maisemakuva rantakallioineen, linnoitusrakenteineen ja rakennuksineen muodostavat kohteen arvokkaaksi määritellyn luonteen. Alueen luontoarvot ovat myös tärkeä osa kokonaisuutta. Luonteenomaisia ovat heinikkoiset vallit, kalliokedot, osin puutarhamainen kasvillisuus ja jalopuut. Kasvilajisto on runsas ja osin arvokas, tulokaslajit ovat ominaisia saarien kasvillisuudessa. (Suomen ympäristökeskus 2013b)

2.4.4 Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö

Harakan saari on osa Suomenlinnan valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä, eli RKY-alueetta. Tarkastelualueen mantereella sijaitseva alue kuuluu Kaivopuiston RKY-alueeseen. RKY-inventointi toimii valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden ja arkeologisen kulttuuriperinnön ohella alueiden käytön suunnittelun lähtökohtana kaavoitusprosessissa eli maakuntakaavoituksessa sekä kunnan yleis- ja asemakaavoituksessa. Tavoitteena on kulttuuriympäristöjen rakenteen, kylä- ja kaupunkikuvan sekä alueilla jo olevien rakennusten ja ympäristöjen säilymisen turvaaminen. (Museovirasto 2009a)

2.4.5 Merellinen Helsinki -kansallismaisema

Harakan saari on osa Merellinen Helsinki -kansallismaisemaa. Suomen valtion täyttäessä 75 vuotta vuonna 1992 valittiin yhteensä 27 kansallismaisemaa, joiden tarkoitus oli ilmentää maan edustavimpia luonnon- ja kulttuuri-piirteitä. Valinnan suoritti ympäristöministeriön kansallismaisematyöryhmä. Alueille ei ole määritelty tarkkoja rajoja, mutta alueen nähdään käsittävän ainakin Suomenlinnan, keskusta-alueiden rantamaisemat sekä empire-keskustan. Vaatimuksia kaavoituksen suhteen kansallismaisema-arvo ei anna, mutta muutokset olisi pyrittävä pitämään vähäisinä. Kansallismaisemalla nähdään olevan voimakas symboliarvo ja yleisesti tunnustettu merkitys kansallisessa kulttuurissa, historiassa ja luontokuvassa. (Putkonen 1993)

2.5 Arvokkaat ja suojellut luontokohteet

2.5.1 Luonnonsuojelualueet

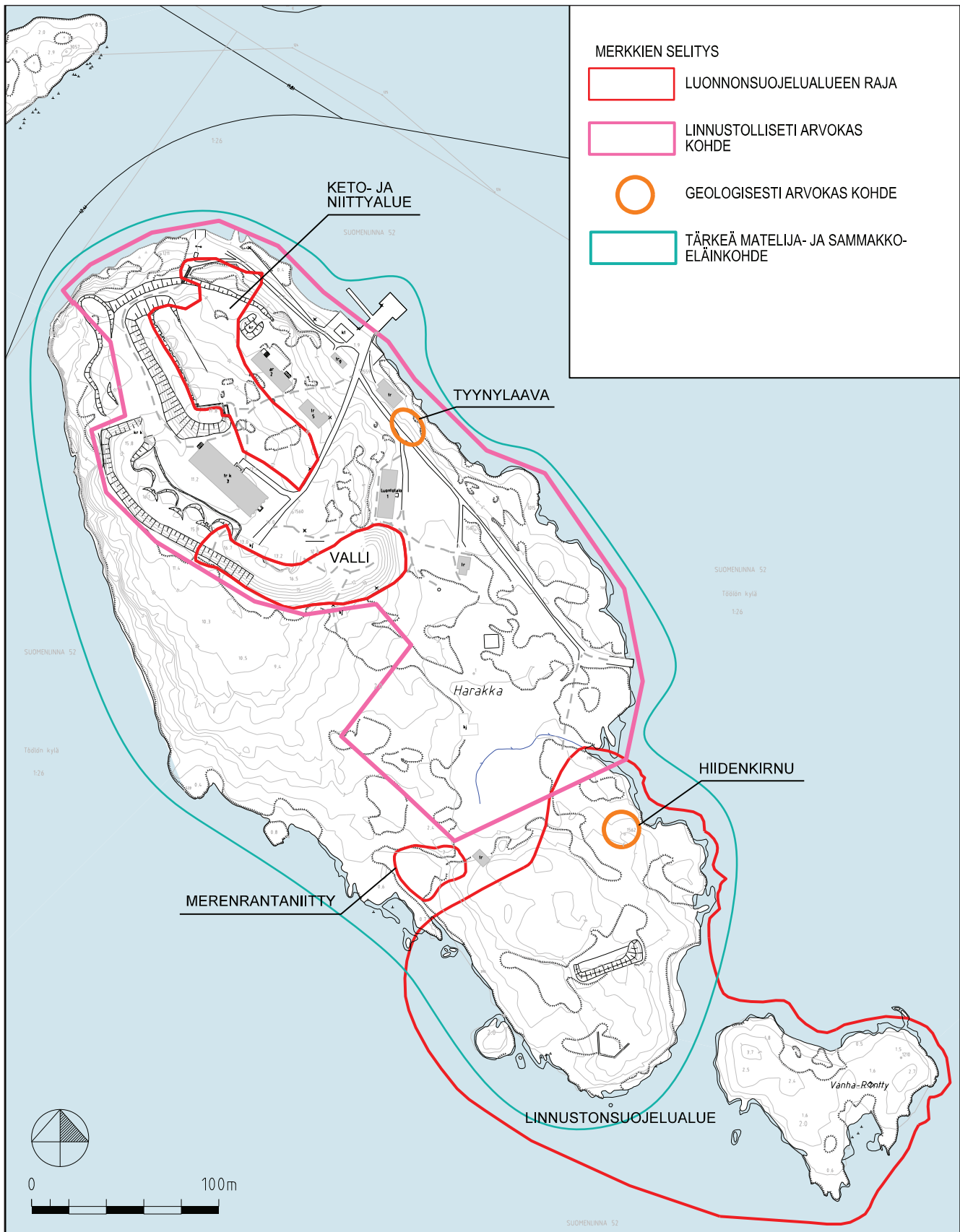
Harakan saarella sijaitsee neljä luonnonsuojelualuetta, jotka rauhoitettiin vuonna 1995 Uudenmaan ympäristökeskuksen päätöksellä. Suojelualueiden tarkoituksena on maisemallisesti, kasvistollisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alueiden sekä linnustollisesti arvokkaan alueen suojeleminen. Vuonna 1992 laadittu saaren neljän luonnonsuojelualan hoito- ja käyttösuunnitelma vahvistettiin rauhoituspäätöksen yhteydessä. Saaren pohjoisosassa sijaitsevat pohjoisosan keto- ja niittyalue (0,4 ha) sekä taiteilijatalon eteläpuolen valli (0,26 ha). Kumpikin alue koostuu kedoista tai niityistä, pohjoisella alueella on myös kalliopaljastumia. Lounaisosan merenrantaniitty (0,07 ha) on somerikko- ja hiekkapohjaista merenrantaniittyä, jolla kasvaa mm. kenttäorakkoa. Laji on arvioitu valtakunnallisesti vaarantuneeksi (VU) lajiksi ja kasvupaikkoja tavataan Suomesta vain yhdeksällä kasvupaikalla. Harakan eteläkärki ja Vanha-Räntty ja niiden välinen vesialue (3,5 ha) on linnuston suojelualue, jolla pesii mm. uhanalainen selkälokki. (Aspelund et al. 2011)

2.5.2 Muut arvokkaat luontokohteet

Helsingin kaupungin arvokkaat luontokohteet on kartoitettu ja tiedot löytyvät kaupungin omasta luontotietojärjestelmästä. Saarella sijaitsee useita arvokkaaksi määriteltyjä kohteita.

Linnustollisesti arvokkaaksi on määritelty eteläisen luonnonsuojelualan lisäksi koko saaren pohjoisosa saaren keskiosan ja länsirannan avoimia kallioalueita lukuun ottamatta. Arvoluokaksi on määritelty III, paikallisesti arvokas, ja avaintekijöiksi kasvillisuuden ja puuston rehevyys.

Pesimälinnustosta suuren osan muodostaa peruspuiistolinnusto ja lisäksi mustapääkertut, luhta- ja viitakerttuset, pikkulepinkäiset, satakielet, kottaraiset, tervapääskyt, kallioalueilla kivitaskut ja pensaskertut, mahdollisesti nokkavarpunen. Lisäksi saaren pensaikoissa ja metsiköissä levähtää ajoittain runsaasti muuttolinnustoa, kuten hyönteissyöjälintuja. Koko Harakan saari on luokiteltu arvoluokan II mukaiseksi tärkeäksi matelija- ja sammakkoeläin-kohteeksi. Saarelta on tavattu ainakin rupikonnia, sammakkoja, sisiliskoja ja vesiliskoja jotka kaikki ovat rauhoitettuja eläinlajeja. Geologisesti arvokkaita kohteita saarella ovat eteläisen luonnonsuojelualan itärannalla sijaitseva hiidenkirnu sekä luontotalon kohdalla itärannalla sijaitseva tyynylaava. (Helsingin kaupungin luontotietojärjestelmä 2013)

Kuva 13. Harakan saaren luonnonsuojelualueet ja arvokkaat luontokohteet Helsingin kaupungin luontotietojärjestelmän mukaan.

2.6 Aiemmat suunnitelmat ja kartoitukset

2.6.1 Historia, kulttuuriympäristö ja rakennukset

Saaren rakennuskantaa on inventoitu saaren siirryttyä Helsingin kaupungin omistukseen. Työn teki arkkitehti Tuula Rauma vuosina 1988 ja 1989 (Rauma 1989). Rauma asui inventointien ajan saaren asuinrakennuksessa ja tutki saaren historiaa mm. vanhojen karttojen ja asiakirjojen avulla.

Rauma teki kuntokartoituksen kasemateista vuonna 1999 kiinteistöviraston tilauksesta.

Puolustusvoimien koelaitoksen historiasta on kirjoitettu Kemian vuodet Harakassa-kirja. Sen on kirjoittanut Erkki Päiväläinen ja julkaissut Harakan perinneyhdistys vuonna 1988 (Päiväläinen 1988). Kirjassa esitellään saaren toimintaa ja henkilöitä puolustusvoimien kemiallisen koelaitoksen toiminnan ajalta.

Helsingin kaupungin liikuntavirasto on teettänyt alustavan kuntotutkimuksen saaren yhteysvenelaiturista 2012. Laiturin vedenalaiset osat laserkeilattiin tulevaan kunnostussuunnitelmaa varten. (Lintunen 2013; Lappalainen 2013 henkilökohtaiset tiedonannot)

2.6.2 Luontokartoitukset ja – inventoinnit

Saaren monipuolista luontoa on inventoitu useita kertoja saaren siirryttyä Helsingin kaupungin omistukseen ja kartoituksia on tiedossa jo puolustusvoimien ajalta. Linnustoa ja kasvillisuutta koskevat inventoinnit antavat mahdollisuuden vertailla tuloksia pitkälläkin aikavälillä. Kasvillisuutta on tutkittu jo 1900-luvun alusta lähtien ja linnustoa ainakin vuodesta 1987. Ensimmäiset luontoinventoinnit saaren siirryttyä kaupungin omistukseen tehtiin vuonna 1991 pesintälinnuston ja kasvillisuuden osalta, tulokset löytyvät Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen monisteesta 2/1992. Seuraavan kerran linnustoa on inventoitu 1997 ja 2001. Jäkäälajisto on selvitetty vuonna 2001 ja Helsingin kaupungin matelija- ja sammakkoeläimistö vuonna 2007. Hyönteislajistoa on seurattu ainakin vuodesta 1989 ja saarelta on tavattu harvinaisia perhoslajeja. Kasvillisuus- ja linnustoinventointi tehtiin saaren luonnonsuojelualueille 2010 hoito- ja kehittämissuunnitelmaa varten ja kasvillisuusinventointi koko saaren osalta 2012. (Aspelund et al. 2011; Kemppi 2012; Levonen et al. 1998)

Saaren luontoa tarkkaillaan jatkuvasti, vuosittain lasketaan mm. pesiviä lintuja. Työstä vastaavat ympäristökeskuksen luontokeskuksen työntekijät sekä ulkopuoliset asiantuntijat. Saarella sijaitsee kasvillisuuden seurantaan varten kahdella eri kerralla perustettuja seuranta-aloja. Vuonna 1990 perustetuista aloista osa oli vuoden 2012 kasvillisuusinventoinnin perusteella hävinnyt. Kasvillisuuden muuttumisen vuoksi ja hävinneiden alojen korvaamiseksi perustettiin vuoden 2012 kasvillisuusinventoinnin aikana uusia seuranta-aloja. (Kemppi 2012)

Tekijä	Ajankohta	Inventointi tai -kartoitus
Hidén, I.	1918-20	Kasvillisuusinventointi.
Erkamo, V.	1945	Kasvillisuusinventointi.
Rintanen, T.	1957-58	Kasvillisuusinventointi.
Vuokko, S.	1975-80	Kasvillisuusinventointi.
Helynranta, L. & Kurtto, A.	1984	Harakka yllättää kasvistonsa rikkaudella. Artikkel
Erkamo, V.	1987	Lisätietoja Harakan saaren kasvistosta. Artikkel
Ekotutkimus Ay	1987	Linnustoselvitys.
Laasonen, E. & Laasonen, L.	1989->	Perhostutkimuksia vuodesta 1989 lähtien (Levonen et al 1998).
Nieminen, M. & Yrjölä R. linnuston osalta. Kurtto, A. kasvillisuuden osalta.	1992	Harakan saari. Pesimälinnusto, arvokkaiden alueiden kasvillisuus, luonnonsuojelualueiksi ehdotettujen alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmat.
Seimola, T.	1997	Pesimälinnustoselvitys.
Heinonen, M.	2001	Harakan saaren pesimälinnusto 2001. Helsingin ympäristökeskukelle tehty loppuraportti.
Lommi, S.	2001	Harakan saaren jäkälät. Helsingin ympäristökeskukelle tehty loppuraportti.
Seimola, T.	2010	Pesimälinnustoselvitys luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmaa varten.
Aspelund et al.	2010	Kasvistoselvitys luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmaa varten.
Kemppi, S.	2012	Harakan saaren muuttuva kasvillisuus. Kasviston ja kasvillisuuden selvitystyö 2012.

Taulukko 1. Harakan saarta koskevat luontokartoitukset ja inventoinnit vuosilta 1920–2012. Tiedot inventoinneista on kerätty eri lähteistä (Aspelund et al. 2011; Kemppi 2012; Levonen et al. 1998).

2.6.3 Suunnitelmat

Helsingin kaupunki on laatinut ja teettänyt lukuisia Harakan saarta koskevia suunnitelmia. Suunnitelmia laadittiin jo vuonna 1988, ensimmäinen oli ympäristökeskuksen tuottama Meriharakan luontokeskuksen yleissuunnitelma ja toinen rakennusviraston tuottama Harakan saaren ulkoilualan kunnostamissuunnitelma. Kolmas vuonna 1988 valmistunut saarta koskeva suunnitelma oli Ympäristötoimisto Oy Miljöbyråns Ab:n laatima maisemasuunnitelma. Varsinainen perustamissuunnitelma laadittiin 1989 ja ensimmäinen käyttösuunnitelma vuonna 1992. Samana vuonna valmistuivat luonnonsuojelualueiksi ehdotettujen alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmat kasvillisuus- ja pesimälinnuston inventoinnin ohessa. Saaren perustamissuunnitelman päivitys tehtiin vuonna 1998. Samana vuonna ilmestyi myös ympäristökeskuksen laajemmalle lukijakunnalle suunnattu julkaisu Helsingin Harakka. Harakan hoito- ja käyttösuunnitelma päivitettiin 2002. Erillinen hoito- ja kehittämissuunnitelma luonnonsuojelualueille laadittiin 2011 vuosille 2011–2020. (Aspelund et al. 2011, Kemppi 2012, Levonen et al. 1998)

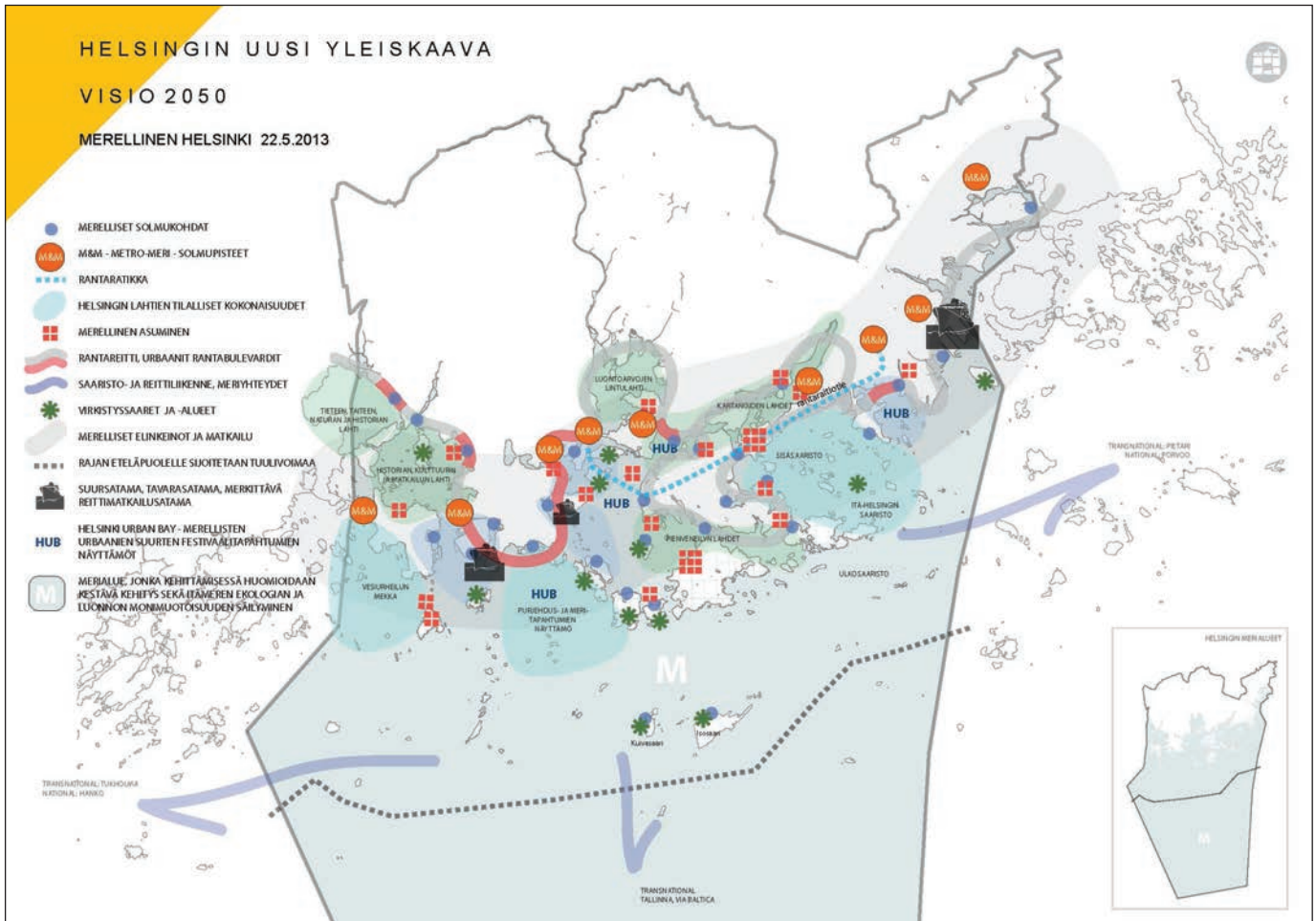
Tekijä	Ajankohta	Nimeke	Sisältö
Silfverberg, K.	1986	Merisataman alueen yleissuunnitelma	Ensimmäinen Harakan saarta käsittelevä maankäyttösuunnitelma.
Päiväläinen, E.	1988	Kemian vuodet Harakassa. Kertomus puolustusvoimien kemiallisen tutkimuslaitoksen toiminnasta vuosina 1919-1988.	Harakan perinneyhdistys ry:n julkaisema kirja.
Lindgren, L.	1988	Meriharakan luontokeskuksen yleissuunnitelma.	Ympäristökeskuksen tilaama suunnitelma, määritteli luontokeskuksen toimintatavoitteet.
Rakennusviraston puisto-osasto	1988	Harakan saaren ulkoilun alueen kunnostamissuunnitelma.	Sisälsi reitit, opasteet, rantalaiturin sadekatoksen/infotilan.
Ympäristötoimisto Oy Miljöbyrå Ab	1988	Maisemasuunnitelma, Harakka.	Maisemasuunnitelma, useita suunnitelmakuvia.
Rauma, T.	1989	Harakka. Rakennushistoria ja inventointi.	Historiaselvitys ja inventointi rakennusten ja rakenteiden osalta.
Helsingin kaupunki, kaupunginhallitus	1989	Harakka. Perustamissuunnitelma.	Harakan saaren perustamissuunnitelma.
Ympäristökeskus, Kulttuuriasiakeskus, Kiinteistövirasto ja Rakennusviraston puisto-osasto	1992	Harakan saaren käyttösuunnitelma.	Perustamissuunnitelman jatko-osa, määritteli mm. eri hallintokuntien vastualueet.
Ympäristökeskus, Kulttuuriasiakeskus, Kiinteistövirasto ja Rakennusvirasto	1998	Harakan perustamissuunnitelman tarkistus.	Perustamissuunnitelman tarkistus, jossa ehdotetaan mm. jatkotoimenpiteitä.
Levonen et al.	1998	Helsinkiäisten Harakka.	Suurelle yleisölle suunnattu kuvaus saaresta ja sen luonnosta.
Rauma, T.	2000	Harakan saaren kasemattien korjaus.	Kiinteistöviraston tilaama hankesuunnitelma.
Kiinteistövirasto, Kulttuuriasiakeskus, Liikuntavirasto, Rakennusvirasto ja Ympäristökeskus	2002	Harakan saaren hoito- ja käyttösuunnitelma.	Luonnos 05.02.2002. Tarkistus edelliseen suunnitelmaan.
Kuikka, P.	2006	Harakan opasteviittasuunnitelma 7.7. 2006.	Laurea-ammattikorkeakoulussa tehty opiskelijatyö.
Pajanen, K.	2009	Jätehuollon järjestäminen Harakan saarella.	Ympäristökeskuksen luontokeskuksen suunnitelma jätehuollosta ja sen järjestämisestä.
Aspelund et al.	2011	Harakan saaren luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelma 2011-2020.	Käsittää vain luonnonsuojelualueet.
Liikuntavirasto	2012		Alustava kuntotutkimus saaren yhteysvenelaiturista. Laiturin vedenalaiset osat laserkeilattiin tulevaan kunnostussuunnitelmaa varten.

Taulukko 2. Harakan saarta koskevat suunnitelmat ja inventoinnit vuosilta 1988–2012. Tiedot inventoinneista on kerätty eri lähteistä (Aspelund et al. 2011; Kemppe 2012; Lappalainen 2013 henkilökohtainen tiedonanto; Levonen et al. 1998).

2.6.4 Suunnitteluun vaikuttavat ajankohtaiset hankkeet

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden uudelleen inventoinnit on tarkoitus suorittaa vuosien 2010–2014 aikana. Alun perin kohteet on valittu valtioneuvoston periaatepäätöksellä vuonna 1995 ja kohteiden tiedot ja arvot on tarkoitus päivittää nykytilannetta vastaavaksi. Loppuvuodesta 2013 valmistuneiden inventointien perusteella Suomenlinnan alueen statusta valtakunnallisesti arvokkaana maisema-alueena arvioidaan uudelleen. Alueen arvo ei sinällään ole alentunut, mutta Suomenlinnaan kohdistuu useita päällekkäisiä valtakunnallisesti arvokkaita arvoja (RKY ja Unesco), ettei suojelulle erikseen maisema-alueena ole enää tarvetta. (Forss 2013 henkilökohtainen tiedonanto)

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto on aloittanut uuden yleiskaavan laatimisen. Uusi yleiskaava valmistellaan siten, että Helsingin kaupunginvaltuusto voi tehdä siitä päätöksen viimeistään vuonna 2016. Yleiskaavan valmistamisen jälkeen myös asemakaavoitusta muutetaan uuden kaavan mukaiseksi. Kaupunkisuunnittelulautakunta on hyväksynyt yleiskaavan Vision 2050 3.12.2013 pidetyssä kokouksessa. Jatkovalmistelussa selvitetään mahdollisuudet laajentaa Helsingin viher- ja virkistysalueita saaristossa ja turvata kaavamerkinnoin näiden alueiden riittävyys tulevaisuudessa. Huomio kiinnitetään myös mahdollisuuksiin kehittää saaria matkailu- ja muiden elinkeinojen näkökulmasta. (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2013)

Kuva 14. Visio vuodelle 2050 merellisestä Helsingistä (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2013). Harakka merkitty kartalle punaisella rajalla.

Helsingin kaupunki on laatinut strategiaohjelma vuosille 2013–2016. Ohjelman mukaan Helsingin ranta-alueiden ja saarten virkistyskäytön lisäämiseksi sekä alueiden kehittämiseksi laaditaan poikkihallinnollinen Merellinen Helsinki -ohjelma. Ohjelma laaditaan yhdessä kaupungin ulkoisten sidosryhmien, kuten alan järjestöjen ja yritysten kanssa. Merellinen Helsinki -ohjelman laatimistyö on aloitettu vuonna 2013. (Helsingin kaupunki 2013a, Siltanen 2013)

Helsingin kaupungin liikuntavirasto on teettänyt saaren yhteysvenelaiturista alustavan kuntoselvityksen ja korjaussuunnitelma tilataan vuoden 2014 aikana. Toteutusta saatetaan mahdollisesti aloittaa jo vuoden 2014 aika, lopullinen toteutusaikataulu riippuu kunnostussuunnitelman sisällöstä. Tarkoituksena on kunnostaa sekä vedenalaisia rakenteita että laiturin pintarakenteita tarpeen mukaan. (Lintunen 2013; Lappalainen 2013 henkilökohtaiset tiedonannot)

3 SAAREN NYKYTILANNE

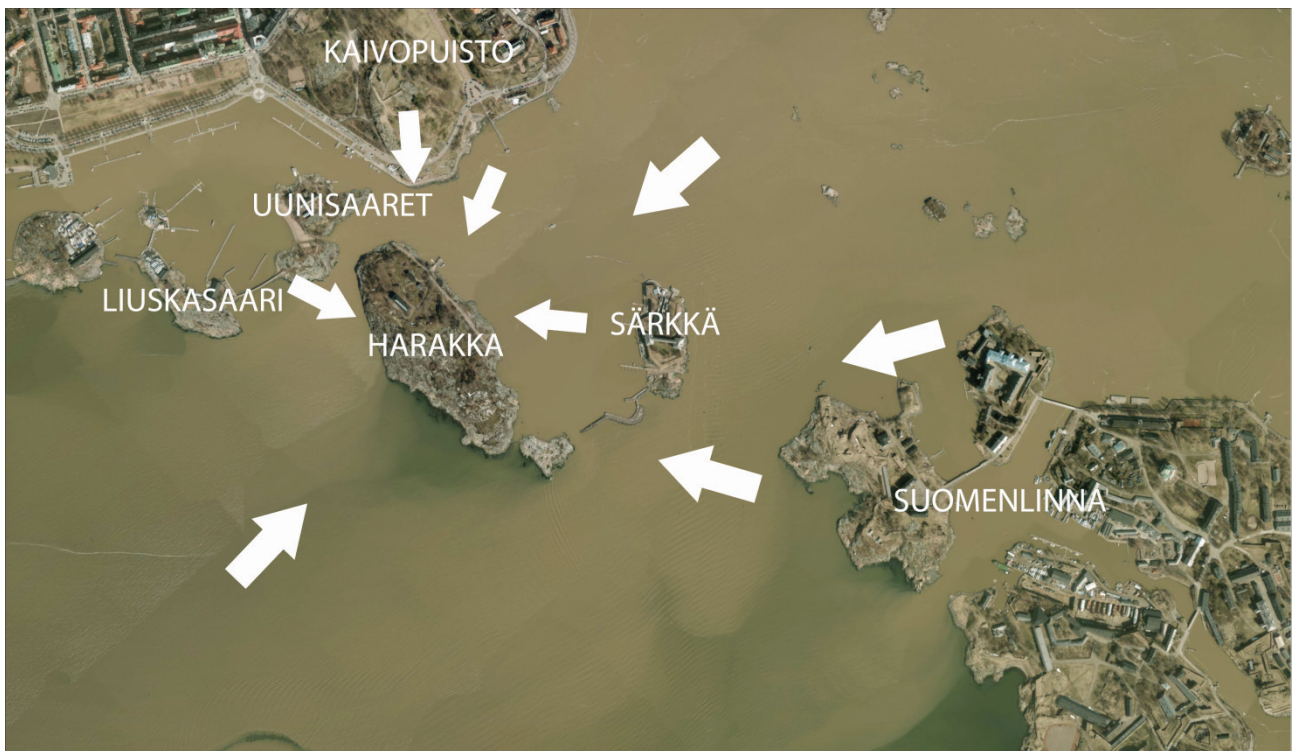
3.1 Maisema

3.1.1 Suurmaisema ja maisemakuva

Harakan saari on osa eteläisen Helsingin merellistä kaupunkikuvaa. Sijainti laivaväylien yhteydessä ja aivan Kaivopuiston rannan välittömässä läheisyydessä tekevät saaresta kaupunkikuvallisesti ja maisemallisesti merkittävän. Osana vanhaa linnoitussaarten kokonaisuutta saaren maisema on myös kulttuurihistoriallisesti arvokas. Silokallioiden lomaan rakennetut niittyjen verhoamat linnoitusvallit ja niiden yhteydessä sijaitseva kerroksellinen rakennuskanta luovat saaren maisemakuvan jolla on selkeä yhteys Suomenlinnaan.

3.1.2 Saaren maisema ja sen kehittyminen

Saaren maisemasta ja sen kehitymisestä saadaan parhaiten tietoa vanhojen valo- ja ilmakuvien avulla. Karttoja saaresta on piirretty jo ainakin 1700- ja 1800-luvuilla, mutta niiden perusteella maisemakuvan päättely on epävarmaa. Kuvamateriaalia Helsingin kaupunginmuseon arkistossa on aivan 1800-luvun lopulta lähtien ja niiden perusteella saari oli tuolloin pääosin

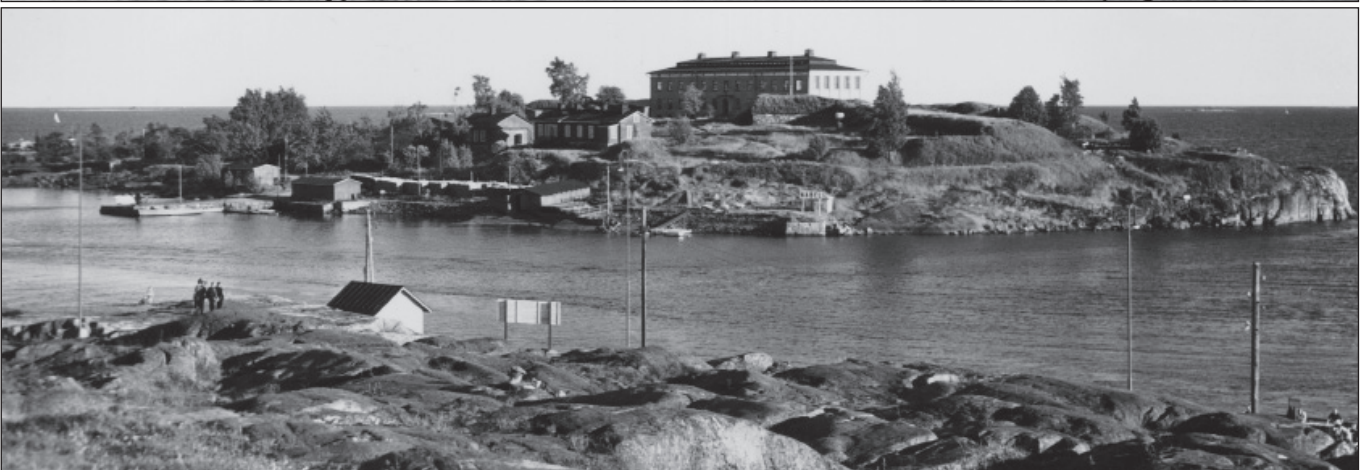
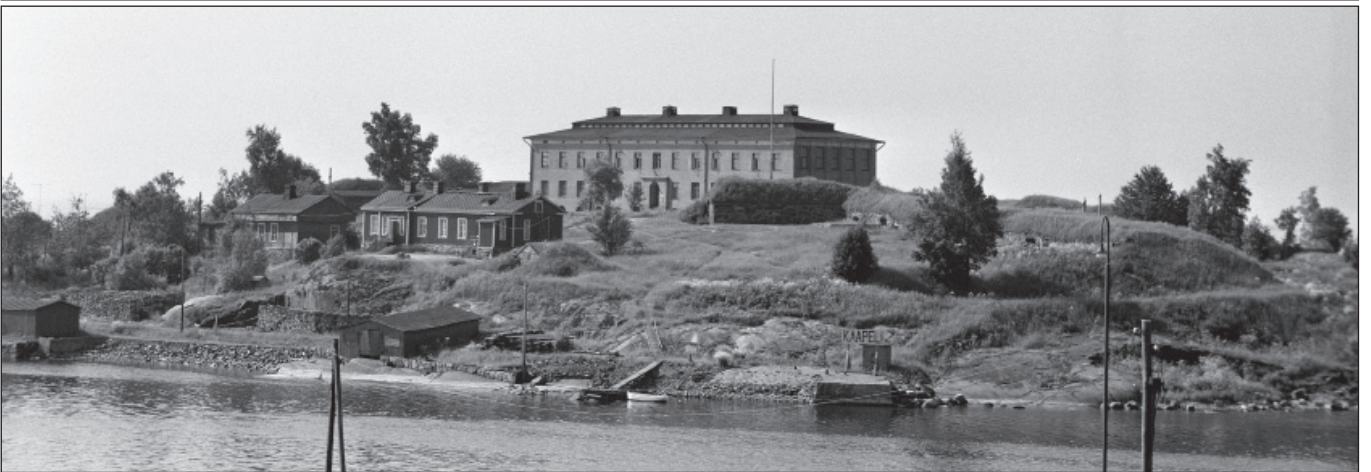
Kuva 15. Harakan saaren sijainti suurmaisemassa ja tärkeimmät näkymälinjat ympäristöstä.

avoimien kalliopintojen ja niittyjen peittämää, puustoa ei juurikaan ollut. Linnoitusvallit ja venäjän armeijan käytössä olleet puiset rakennukset näkyivät laajalti ympäristöön. Maiseman kannalta tilanne säilyi melko samanlaisena puolustusvoimien hallinnan ajan. Puusto lisääntyi hieman ja saarella oli mm. viljelypalstoja ja asukkaiden istuttamaa kasvillisuutta (Päiväläinen 1988). 1930-luvun alussa nousi saaren korkeimmalle kohdalle linnoitusvallien rajaamalle alueelle kemian koelaitos, jonka vaalea julkisivu näkyi hyvin selvästi laajalle maisemassa (Rauma 1989). Harakan siirryttyä Helsingin kaupungille alkoi puuvartinen kasvillisuus lisääntyä, kun kasvillisuutta ei tarkoituksella pidetty matalana. Avoimet näkymät vallien ympäristössä olivat olleet linnoituslaitteiden käytön ajan tärkeitä, myös laidunnus ja asukkaiden kulutus oli voimakasta. Kulkua saarella on sittemmin rajoitettu, eikä toiminta saarella ole vaatinut avoimuutta. Valkoposkihanhiyhdyksunnan kasvaminen on rehevöittänyt saarta ja aiheuttanut osaltaan umpeen kasvamista (Kemppe 2012). Viime vuosikymmeninä tapahtuneet muutokset näkyvät myös ilmakuvissa (kuvat 21–22).

Umpeenkasvun myötä maisemakuva on muuttunut ja tulee muuttumaan edelleen, ellei tilanteeseen puututa. Saaren useat eri suojeluarvot vaativat maiseman suojelua, myös luonnonsuojelualueiden hoidossa on rauhoituspäättökseenkin nojalla maiseman säilyminen otettava huomioon (Aspelund et al. 2011). Umpeen kasvaminen uhkaa sekä maisemallisia, että myös luontoarvoja. Avoimen ympäristön säilyminen mahdollistaa saaren monipuolisen kasvi- ja eläinlajiston menestymisen. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden ja muinaismuistolain nojalla suojeltujen vallien ja rakennusten päälle ja yhteyteen kasvanut puuvartinen kasvillisuus voi vaurioittaa rakenteita.

Kuva 16. Kuvavertailu 1920-, 1950-, 1960 ja 1970-luku sekä kesä 2013. Kuvauspaikka on Kaivopuiston näköalapaikalta kohti Harakan saarta. Saari on 1920-luvulla edelleen varsin paljas puuvartisesta kasvillisuudesta verrattuna nykytilaan. Kuva alla kesä 2013. Kuvat viereisellä sivulla: ylin kuva 1920-luvulta (KM), toiseksi ylin 1950-luvulta (KM), toiseksi alin vuodelta 1961 (PM) ja alin vuodelta 1973 (KM).

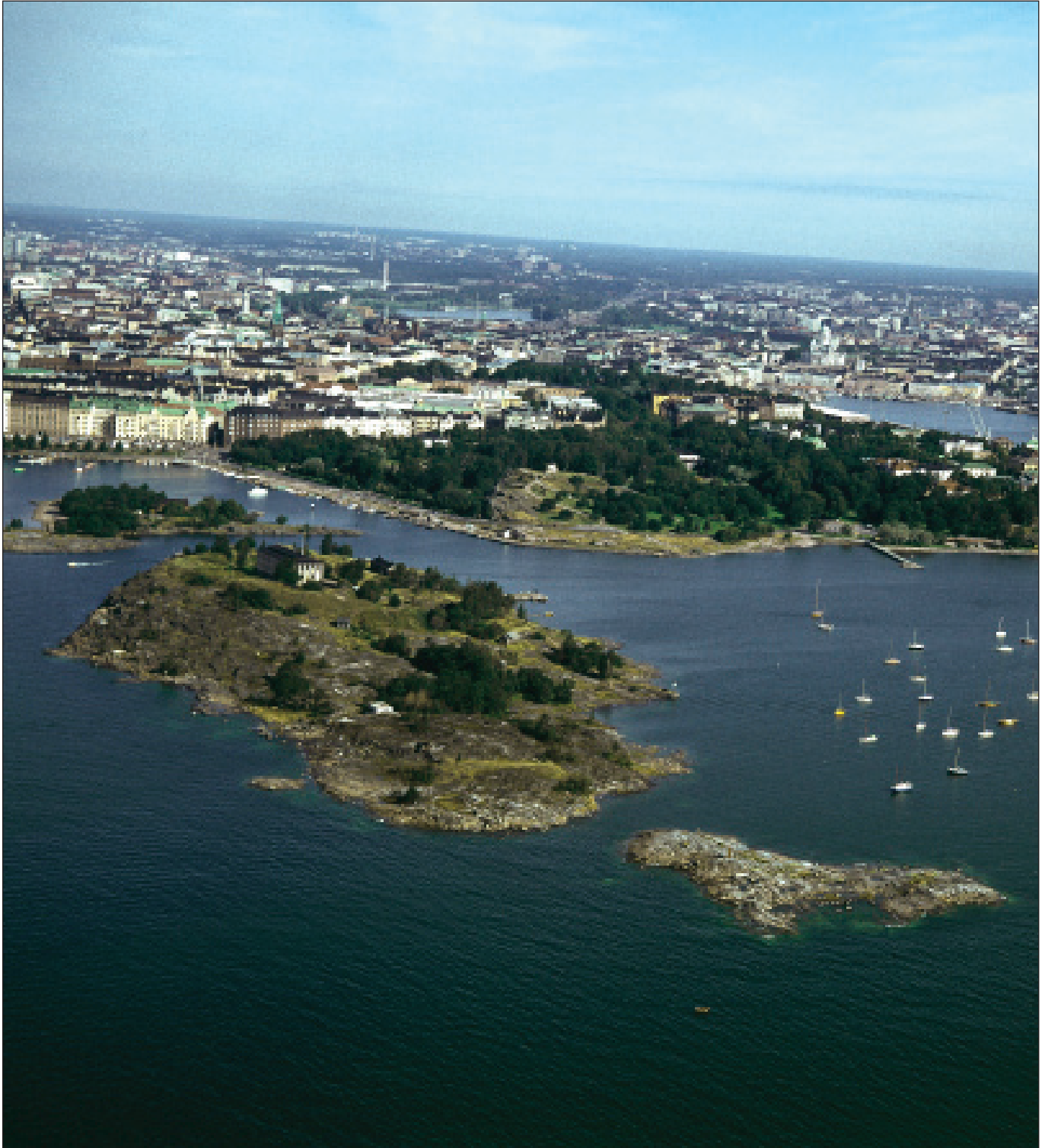
Kuva 17. Kuvavertailu 1924 ja kesä 2013. Kuvauspaikka on Kaivopuistonrannan mattolaitureilta kohti Harakkaa. Saaren pohjoispäädyssä kasvillisuus on alkanut häivyttää vallit ja rakennukset näkyvistä. Kuva ylinnä vasemmalla 1910-luku (KM) ja oikealla 1940-luku (KM). Kuva keskellä vasemmalla 1959 (KM) ja oikealla 1982 (KM). Kuva alhaalla kesä 2014 (ST).

Kuva 18. Kuvavertailu 1895 (KM) ja kesä 2013 (ST). Kuvauspaikka on nykyisen yhteysvenelaiturin edustalta Kaivopuistonrannasta kohti Harakkaa. Saaren kasvillisuus on verrattain matalaa 1800-luvun lopulla. Puuvartinen kasvillisuus on runsastunut selvästi, vanhoja linnoitusaikaan liittyviä rakennuksia on edelleen jäljellä.

Kuva 19. Kuvavertailu 1910-luku (KM) ja kesä 2013 (ST). Kuvauspaikka on nykyisen asuinrakennuksen länsipuolelta kohti itää. Avoin kallioinen ketoalue on nykyisin luonnonsuojelualuetta ja selkeästi rehevöitynyt.

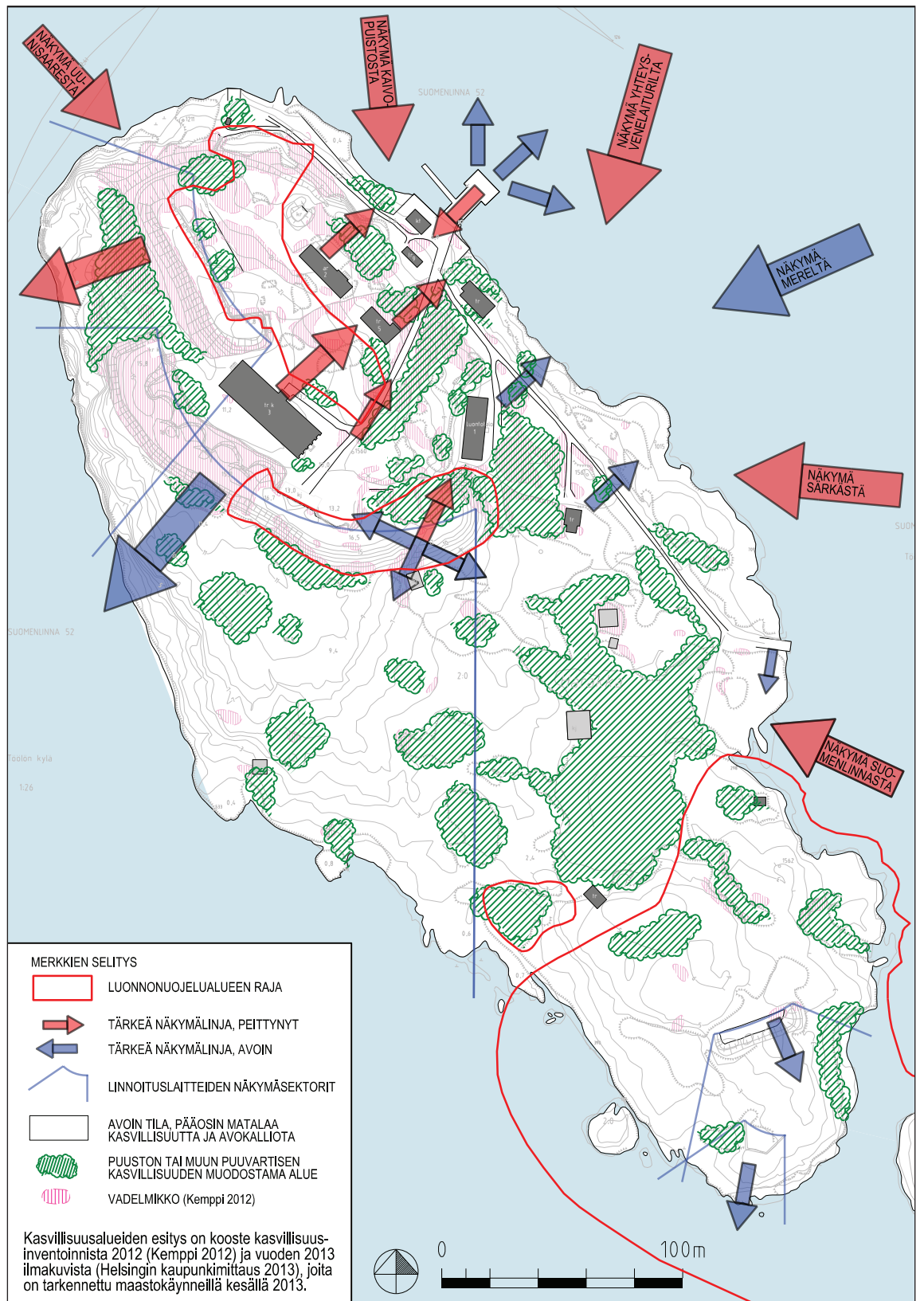
Kuva 20. Viistoilmakuva vuodelta 1973 (KM).

Kuva 21. Helsingin kaupunkimittauksen viistoilmakuvat vuosilta 1986 ja 2002 osoittavat kasvillisuuden runsastuneen saarella sen siirryttyä Helsingin kaupungin hallintaan.

Kuva 22. Helsingin kaupunkimittauksen viistoilmakuvat vuodelta 2013 näyttävät nykyisen tilanteen. Kasvillisuus on lisääntynyt edelleen ja näkymät saarelle kasvavat umpeen.

Kuva 23. Harakan saaren maisema, tilarakenne ja näkymät kesällä 2013. Näkymät saareen ja saaresta ympäristöön ovat monin osin sulkeutuneet ja valjeja peittävät runsaat vadelmikot. Punaisella nuolella esitetyt näkymälinjat ovat peittyneet ja ainoastaan sinisellä merkityt näkymät ovat säilyneet avoimina.

3.2 Luonto

Harakan saaren luonto on ainutlaatuinen useista syistä. Näitä ovat mm. käyttöhistoria linnoitussaarena sekä sijainti saaristossa mutta kuitenkin hyvin lähellä mannerta. Lajisto sekä kasvillisuuden, että eläimistön osalta on muodostunut monipuoliseksi ja saanut kasvaa osin rauhassa juuri sotilaallisen käytön vuoksi. Harakan saaren monimuotoinen luonto on poikkeuksellinen myös saaren koon vuoksi sillä yhtä pieneltä, vain hieman alle 9 ha alueelta, harvoin löytyy samanlaista lajien ja biotooppien runsautta. (Kemppi 2012).

3.2.1 Topografia ja geologia

Saaren korkeuserot vaihtelevat 0-18 m välillä. Korkeimmat luonnontilaiset kohdat sijaitsevat taiteilijatalon ympäristössä noin 13 m korkeudessa. Maasto nousee etelästä pohjoiseen ja rannoilta kohti saaren keskiosia. Saaren luoteiset rannat ovat jyrkkiä, multa osin ranta-alueet ovat melko loivia.

Kallioperältään Harakan saari jakautuu kahteen osaan rajan kulkiessa likimäärin saaren keskikohdalla etelästä pohjoiseen. Länsiosa saarta on amfiboliittia tai emäksistä metavulkaniittia ja itäosa gabraa. Saarelta löytyy mm. myös silokallioita ja graniitti-, rapakivigraniitti- ja diabaasilohkareita. Kalliopinta on suurelta osin näkyvissä kalliopaljastumina. Maaperä koostuu pääosin kitka- maista. Helsingin kaupungin luontotietojärjestelmän (LTJ) mukaan Harakan saarella sijaitsee geologisesti arvokkaita kohteita. Saarella sijaitsee mm. hii- denkirnu ja tyynylaavaa. Geologisesti arvokkaat kohteet on esitetty kuvassa 13. (Helsingin kaupunki 2013g, Harakan geologia kohteita 2013)

3.2.2 Kasvillisuus

Putkilokasvilajien määrä on poikkeuksellisen korkea. Saarelta tavattiin vuoden 2012 inventoinnissa yhteensä 258 putkilokasvilajia. Harakan saaren vuonna 2012 tehtyjen kasvillisuusinventointien perusteella kasvillisuus voidaan jakaa karkeasti neljään osaan: kulttuurivaikutteisiin keto- ja niittyalueisiin, kallio- alueisiin, rantoihin sekä tervaleppämetsikköön ja muihin puustoiisiin alueisiin. Kulttuurivaikutteisten alueiden niityt ja kedot vaihtelevat luonteeltaan hyvin karuista vallien päällisosista ja pihaniityistä reheviin vallirinteisiin. Huomion- arvoisia lajeja ovat ketoneilikka ja keväthanhikki sekä lisäksi tahma- ja valko- ailakki, ukontulikukka, kenttätyräkki ja idänkattara. Karummilla kohdin tyypil- liset lajit ovat mm. keto-orvokki, hopeahanhikki, kultapiisku, kannusruoho, kanadankoiransilmä ja isomaksaruoho. Rehevimpien rinteiden ruohovartista kasvillisuutta ovat mm. vadelma, nokkonen ja hietakastikka. Puuvartisista la- jeista rehevimmillä paikoilla viihtyvät terttuselja ja iharuus. (Kemppi 2012)

Kallioalueet ovat pääosin avokalliota, jota laikuttavat pienet soistumat, kedot ja niityt, rehevämät ruohovartisen kasvillisuuden peittämät alueet ja puuston, etenkin rauduskoivun valtaamat alueet. Rehevimmillä laikuilla kasvaa nokkosta, koiranputkea, kyläkarhiaista sekä valkopeippiä. Ketoalueilla lajisto on tyypillisesti isomaksaruohosta, keto-orvokista ja kultapiiskusta koostuvaa. Myös horsmalajeja on runsaasti. Myös rantatädyke, rantakukka ja purtojuuri esiintyvät kosteammissa kohdissa. Niittyjen ja ketojen kasvillisuus poikkeaa osin selvästi kulttuurivaikutteisten niittyjen ja ketojen kasvillisuudesta. Rannoilla kasvillisuus muuttuu saaren keskiosista. Rantojen läheisyydessä kasvaa keto- ja tanakkasilmäruoho, vesirajassa runsaimmin kasvavat ruokohelpi sekä puna- ja suolasänkiöt. Ranta-alueille sijoittuu yksi saaren luonnonsuojelualueista, länsirannan rantaniitty, jolla kasvaa mm. uhanalaista kenttäorakkoa.

Kuva 24. Harakan saaren kallioiden ruoholaukkakasvustoja. (ST)

Tervaleppämetsikkö on saaren ainoa yhtenäinen pienehkö metsäalue, se on selkeästi kostea ja ollut ennen yhteydessä mereen. Alue on osin päässyt kuivumaan, mutta sitä on pyritty ennallistamaan patorakentein. Alueen reunalla kasvaa haapoja, pihlajia ja tuomia. Muu puusto saarella on laikuitaista ja lajisto riippuu kasvupaikasta. Kallioalueilla kasvaa etupäässä nuoria koivuja, raitoja ja pihlajia. Kulttuurivaikutteiselta alueelta löytyy myös yksittäisiä jaloja lehtipuita, kuten saarnia ja tammia. Alueen puustosta osa on myös suurta ja vanhaa, nämä yksilöt sijaitsevat pääosin saaren kulttuurivaikutteisessa pohjoisosassa.

3.2.3 Linnusto

Saaren linnusto on runsas ja koostuu vuoden 2010 kartoituksen perusteella 42 pesivästä lajista. Saaren kokoon suhteutettuna lajimäärä on poikkeuksellisen korkea. Runsaimmat lajeista ovat kalalokki ja valkoposkihanhi, joiden kummankin määrä on saarella jatkuvasti lisääntynyt. Muita saarella runsaammin pesiviä lajeja ovat haahka, meriharakka, selkälokki, västäräkki ja pensaskerttu. Monipuolinen pesimälajisto vaihtelee vuosittain ja sitä on kartoitettu aina 1980-luvun lopulta saakka. Pesivien lintujen määrä on noussut saarella ja varsinkin luonnonsuojelualueen ulkopuolella. Pesinnän runsastuminen kertoo osaltaan siitä, että suojelualueella ja saaren muissakin osissa olosuhteet lintujen pesinnälle ovat hyvät. (Aspelund et al. 2011)

Kuva 25. Saarella pesii runsaasti lintuja.
Kuvassa kalalokki pesällään.(ST)

3.2.4 Muut eläimet

Saarella elää ja vieraillee myös nisäkkäitä hyönteisiä ja matelijoita. Nisäkkäistä on tavattu ainakin metsäjänistä ja rusakkoa, petoeläimistä minkkejä, kettuja ja näätä. Perhos- ja muu hyönteislajisto on selvitysten perusteella runsas ja Harakassa on tavattu useita suojeltuja sammakkoeläimiä ja matelijoita, kuten rupikonnia, sammakkoja, sisiliskoja ja vesiliskoja. Saarella on tavattu myös rantakäärmettä. (Helsingin kaupungin luontotietojärjestelmä 2013g) Luontotalon yhteydessä ylläpidetään mehiläisyhdyskuntaa saaren luontokeskuksen henkilökunnan toimesta.

3.2.5 Luonnossa tapahtuneet muutokset

Saaren luonnossa on tapahtunut selviä muutoksia sen siirryttyä Helsingin kaupungin omistukseen. Saaren kasvillisuus on selvästi runsastunut mm. puuvartisen kasvillisuuden osalta, toisaalta lajien määrä uhkaa taantua. Muutoksia on tapahtunut myös linnuston suhteen. Valkoposkihanhihdyskunnan jatkuva kasvaminen on vaikuttanut lajimääriin ja lisännyt saaren ravinnekua rehevöittäen sitä. Muutoksia on voitu seurata saaren lajistoon kohdistuneiden inventointien avulla, joita voidaan vertailla vanhoihin inventointitietoihin. (Aspelund et al. 2011, Kemppi 2012) Muutos kasvillisuuden osalta on nähtävissä myös kuvavertailujen (kuvat 17–20), nykytilan kuvauksen (kuva 23) ja viistoilmakuvien (kuvat 21–22) avulla. Puuvartinen kasvillisuus on näiden perusteella selkeästi lisääntynyt.

3.3 Rakenteet ja rakennukset

3.3.1 Rakenteet

Saarella on useita rakenteita, kuten muureja, portaita, käytäviä ja pitkospuupolkuja. Luontopolkuun liittyvistä rakenteista suurin osa on suunniteltu ja toteutettu alun perin 1990-luvun alkupuolella, mutta saarella sijaitsee myös vanhempia rakenteita. Esimerkiksi vanhat laiturit ja käytävät ovat 1800-luvulta ja venäläisten rakentamia. Rakenteet ja niiden kunto inventointiin suunnitelmia varten kesällä 2013. (Taulukot 6-7 ja kuvat 30–31)

3.3.2 Rakennukset

Saaren rakennuskanta on kerroksellista ja monimuotoista. Osa liittyy 1800-luvun venäläislinnoitusten aikaan, kuten vanhat kasarmi-, asuin- ja lenätinrakennukset. Osa on puolustusvoimien ajalta, kuten nyttemmin taiteilijatalona toimiva entinen kemian koelaitos. Helsingin kaupungin omistuksen aikana saarelle on rakennettu mm. näyttelykatos aivan yhteysvenelaiturin viereen. Saarella sijaitsee myös useita rakennusten kivijalkoja, jotka ovat säilyneet itse rakennuksen hävittyä joko purkamisen, tulipalon tai muun syyn vuoksi. Ympäristökeskuksen vastuulla olevan luontokeskuksen toiveena on ollut lisärakennus luontotalon läheisyyteen. Vuonna 2004 vahvistettu asemakaava antaa tähän mahdollisuuden.

Kuva 26. Taiteilijatalo ja kasematti K4. (ST)

RAKENNUS	KUVAUS	MATERIAALI JA KÄSITTELY	RAKENNUS- AJANKOHTA	MERKINTÄ ASEMA- KAAVASSA	VASTUULLINEN HALLINTOKUNTA
Taiteilijatalo	Entinen puolustusvoimien kemiallinen koelaitos, nykyisin vuokratiloja taiteilijoille	Kivi	1930, kunnostus 1990-2000-luvuilla	sr-1	Kiinteistövirasto
Vanha pumppuasema	Kivirakennus, jonka mitat ovat 2,9 x 1,9 m. Ensimmäinen saarivahtimestari muuttanut sisätilat saunaksi.	Kivi	1930-luku, saunaksi 1990-luvulla	sr-2	Kiinteistövirasto
Räjätysbunkkeri	Massiivibetonirakenne, mitat noin 8,5 x 6 m, seinä- ja kattopaksuus n. 1,5 m	Raudoitettu betoni	1950-luku		Kiinteistövirasto
Kasematti 1	Hiekkavallissa sijaitseva rakennus, jota on aikoinaan käytetty ammusvarastona	Kivirakenteet ja hiekkavallit	1870-1890-luvuilla, kunnostus 1990-2000-luvuilla	sm	Kiinteistövirasto
Kasematti 2	Hiekkavallissa sijaitseva rakennus, jota on aikoinaan käytetty ammusvarastona	Kivirakenteet ja hiekkavallit	1870-1890-luvuilla, kunnostus 1990-2000-luvuilla	sm	Kiinteistövirasto
Kasematti 3	Hiekkavallissa sijaitseva rakennus, jota on aikoinaan käytetty ammusvarastona	Kivirakenteet ja hiekkavallit	1870-1890-luvuilla, kunnostus 1990-2000-luvuilla	sm	Kiinteistövirasto
Kasematti 4	Hiekkavallissa sijaitseva rakennus, jota on aikoinaan käytetty ammusvarastona	Kivirakenteet ja hiekkavallit	1870-1890-luvuilla, kunnostus 1990-2000-luvuilla	sm	Kiinteistövirasto
Maakellari	Pieni hiekkavalli, käytetty viimeksi helposti syttyvien aineiden varastona.	Puurakenteet ja hiekkavallit	1885		Kiinteistövirasto
Akvaariorakennus	Vaja, jossa pysyvä akvaarionäyttely. Paikalla sijainnut aiemmin ruokalarakennus.	Puu	1940-luvulla, kunnostus 1990-2000-luvuilla		Kiinteistövirasto
Pumpputorni	Akvaariorakennuksen vesipumpuille tarkoitettu erillISRakenne	Puu	2000-luvulla		Kiinteistövirasto
Näyttelykatos	Puoliavoim katosrakenne laiturialueen sisääntulon yhteydessä.	Puu	1990-luvulla		Kiinteistövirasto
Yleisö WC ja huoltorakennus	Yleinen WC ja huoltorakennus laiturialueen läheisyydessä.	Puu	1990-luvulla		Kiinteistövirasto
Luontotalo	Vanha kasarmi, nykyisin ympäristökeskuksen näyttely-, koulutus- ja toimistotiloja.	Puu	1908, kunnostus 1990-2000-luvuilla	sr-2	Kiinteistövirasto
Kompostikäymälä	Yleinen käymälä luontotalon läheisyydessä	Puu	2000-luvulla		Kiinteistövirasto
Asuinrakennus	Entinen vartiorakennus, nykyään kaksi vuokra-asuntoa.	Puu	1879-1882, kunnostus 1990-	sr-2	Kiinteistövirasto
Lennätinrakennus	Näyttely- ja koulutustila	Puu	1877, kunnostus 1990-luvulla	sr-2	Kiinteistövirasto
Vellamo	Entinen käymälä, nykyisin ympäristökeskuksen näyttely- ja koulutustila	Puu	1940-luvulla, kunnostus 2000-luvulla		Kiinteistövirasto
Lintupiilo	Katosrakenne lintujen tarkkailua varten saaren itärannalla	Puu	1990-luvulla, kunnostus 2000-luvulla		Rakennusvirasto

Taulukko 3. Harakan saaren rakennukset (Rauma 1989, Päiväläinen 1988). Historiallisia rakennuksia on esitetty myös kuvassa 3.

3.3.3 Linnoitusrakenteet

Saaren 1800-luvulla pääosin rakennetuista linnoituslaitteista selvimmin maisemassa erottuvat linnoitusvallit. Niistä uusimmat ja suurimmat sijaitsevat saaren pohjoisosassa ja vanhimmat ja pienimmät aivan saaren eteläosassa. Linnoitusrakenteiden kunto tulisi inventoida ja tehdä suunnitelmat korjauksista, huollosta ja ylläpidosta. Tehtävä on esitetty jatkotoimenpiteeksi. Työssä voidaan hyödyntää Tuula Rauman kuntokartoituksia rakennusten (1989) ja kasemattien (1999) osalta.

3.3.4 Valaistus

Saaren valaistut alueet käsittävät yhteysvenelaiturin ja käytävän laiturilta taiteilijatalolle. Käytävän valaisimet ovat tyypiltään puistovalaisimia. Laiturilla valaisimet on kiinnitetty puihin pylväisiin ja ne ovat ilmajohdollisia. Valaistuksesta on suunnittelu- ja ylläpitovastuussa Helen.

Kuva 27. Puistovalaisin saarella. (ST)

3.4 Saarella toimivat hallintokunnat ja muut toimijat

3.4.1 Kaupungin hallintokunnat

Harakassa toimii yhteensä 7 Helsingin kaupungin hallintokuntaa. Ympäristökeskus vastaa ja rakennusvirasto saaren ympäristöstä. Liikuntavirasto on vastuussa yhteysvenelaiturista ja veneyhteydestä ja kiinteistövirasto saaren rakennusten huollosta ja kunnostuksesta. Rakennusten, kuten taiteilijatalon ja asuinrakennuksen vuokrauksesta vastaa Helsingin kulttuurikeskus. Kaupunginmuseumo toimii ohjaavana ja valvovana viranomaisena saaren kulttuurihistoriaan ja suojeltuihin rakennuksiin sekä muinaismuistoihin liittyen. Lisäksi kaupunkisuunnitteluvirasto vastaa alueen kaavoituksesta. Vastuut ovat alun perin määritelty saaren käyttösuunnitelmissa (Helsingin kaupunki 1989, Helsingin kaupunki 1992, Helsingin kaupunki 1998, Helsingin kaupunki 2002). Käytännössä nykyinen vastuunjako ei täysin vastaa alkuperäisajasta ja osa tehtävistä on jakautunut muulle, kuin siitä vastuussa olevalle hallintokunnalle. Esimerkiksi saaren ympäristön rakenteita ovat toteuttaneet myös muut toimijat, kuin rakennusvirasto joka niistä on vastuussa. Kappaleessa 4.5 Vastuualueet on esitetty nykytilanne ja suositukset hallintokuntien vastuualueisiin liittyen.

3.4.2 Muut toimijat

Muista Harakan saaren toimijoista tärkeimmät ovat saarivahtimestari, taiteilijatalon vuokralaiset sekä veneyhteydestä vastaava Merenkävijät ry. Luontokartoituksia ja linnustotarkkailuja tehdään konsulttien ja harrastajien toimesta, esimerkiksi rengasornitologi on toiminut saarella aktiivisesti.

Saarivahtimestarilla on sopimus työtehtävistä hallintokuntien kanssa ja hän asuu perheineen ympärivuotisesti saarella. Kustannuksista vastaavat kiinteistövirasto, kulttuurikeskus sekä ympäristökeskus yhdessä. Nykyinen sopimus on voimassa 1.1.2012–31.12.2014. Palkattu saarivahtimestari on ollut saarella koko Helsingin kaupungin omistuksen ajan ja käytäntö on todettu toimivaksi. Taiteilijatalossa on ympärivuotisia vuokralaisina taiteilijoita, jotka työskentelevät rakennuksen työhuoneissa. He järjestävät saarella myös näyttelyitä, osa kasemateista on käytettävissä tähän tarkoitukseen. Alueiden ylläpidosta kuten puistoroska-astioiden tyhjennyksestä, jätehuollon kuljetuksista ja luonnonhoidosta on saarella vastannut Stara rakennusviraston tilauksesta.

4 SAAREN KÄYTTÖ JA KÄYTTÄJÄT

4.1 Luontokeskus

Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen luontokeskus monipuolisine toimintoineen muodostaa suuren osan saaren toiminnasta. Luontokeskuksessa vierailee rikkaan luonnon houkuttelemana vuosittain runsaasti päiväkotijoukkoja, koululais- ja aikuisryhmiä. Kaikkia halukkaita koululaisryhmiä ei edes nykyisillä resursseilla pystytä ottamaan vastaan. Kesäaikaan järjestetään opastettuja luontokierroksia viikoittain, kierroksia järjestetään myös tilausryhmille.

Yhteyslaiturin vieressä sijaitsee näyttelykatos, jossa on esillä saaren historiaa ja luontoa esittelevä pysyvä näyttely. Vastapäätä katosta pääsee tutustumaan akvaariotalossa sijaitsevaan Suomen luonnonvaraista levä-, äyriäis- ja kalalajistoa esittelevään näyttelyyn. Saarta kiertää opastettu luontopolku ja energialuontopolku. Jälkimmäisessä voidaan tutustua vaihtoehtoiseen energiantuotantotapoihin tuulivoimasta ja aurinkokeräimistä lähtien joko omatoimisesti tai opastetusti.

Kuva 28. Luontokoululaisia. (ST)

Toimintamuoto	2009	2010	2011	2012	2013
teemaretket	328	279	281	237	287
tilausretket	959	1070	1229	1271	1318
luontokoulu, ala-aste	1093	741	1021	853	948
luontokoulu, yläaste ja lukiot	76	500	617	768	839
pv.hoidon saariseikkailut	599	722	504	901	737
talviluontokouluretket		352	168		
yleisösaareiseikkailut	575	368	315	452	510
kurssit	91	56	76	274	86
yleisötapahtumat	316	907	1829	240	212
leirit	9	28			
työyhteisöjen virkistyspäivät				81	
seminaarit				116	
Yhteensä	4046	5023	6040	5193	4937

Taulukko 4. Harakan saaren toimintaan osallistuneiden lukumäärät 2009-2013 (Helsinginkaupungin ympäristökeskus).

4.2 Taiteilijat ja näyttelyt

Saarella työskentelee kolmisenkymmentä taiteilijaa ympärivuotisesti. He vuokraavat taiteilijatalossa sijaitsevat ateljeetilansa Helsingin kulttuurikeskuksen kautta. Työhuoneita vuokrataan ensisijaisesti kuvataide-, käsityöläis- tai muun vastaavan tutkinnon suorittaneille ammattitaiteilijoille, tai niille ammattitaiteilijoille, joilla on näyttöä alalta. Taiteilijat järjestävät näyttelyitä myös saarella, käytössä ovat osin kasematit ja lennätinrakennus, mutta teoksia sijoitellaan jonkin verran myös saaren ympäristöön.

4.3 Itsenäiset vierailijat

Kävijäkuntaa ei ole tarkemmin kartoitettu, mutta keskeinen sijainti Kaivopuiston rannan edustalla houkuttelee vierailijoita. Vuosittaiseksi kävijämääräksi on arvioitu 10 000 henkeä (Aspelund et al. 2011). Saarella on runsaasti toimintaa ja nähtävää myös omatoimisille vierailijoille. Luonto- ja energialuontopolkuihin sekä näyttelyihin tutustuminen ei vaadi ohjausta. Muita palveluita ei kävijöille WC-tiloja ja paria piknik-pöytää lukuun ottamatta ole. Käyttö painottuu yhteysveneiden kulkukaudelle, mutta talvella jäiden kantaessa voi saarella olla hyvinkin paljon kävijöitä.

Taiteilijatalon tiloja, kuten kirjastoa, auditoriota sekä taukutiloja vuokrataan lyhytaikaisesti ryhmille esimerkiksi kokous- ja juhlakäyttöön yhteysveneiden kulkukaudella. Ryhmien koko vaihtelee muutamasta hengestä varsin suuriinkin ja niitä voi olla taiteilijatalossa samanaikaisesti useita. Kulttuurikeskus vastaa vuokraustoiminnasta, käytännön tilavarauksista vastaa saarivahtimestari. Saarivahtimestarilta voi tilata myös tarjoilut.

Kuva 29. Saarelle kuljetaan yhteysveneellä. (ST)

4.4 Käyttöön liittyvät suunnitelmat ja tavoitteet

Harakkaan on laadittu useita käyttösuunnitelmia saaren siirryttyä Helsingin kaupungin omistukseen. Viimeisin koko saarta koskeva käyttösuunnitelma on vuodelta 2002 ja luonnonsuojelualueiden osalta vuodelta 2011 (Aspelund et al. 2011, Helsingin kaupunki 2002). Vuoden 2011 Harakan saaren luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmassa todetaan, että käytön on oltava sovitettavissa luonnonsuojelutavoitteisiin, eikä kävijämääriä saarella tai kulkua luonnonsuojelualueilla haluta lisätä. Kulkua on lisäksi ohjattava ja liikkumiskieltoja valvottava mahdollisuuksien mukaan. (Aspelund et al. 2011)

Uuden yleiskaavan visioissa ja Merellinen Helsinki-hankkeessa on kuitenkin tavoitteena merellisten virkistysalueiden kehittäminen (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2013). Harakan saarelle kohdistuvan kävijäpaineen lisääntyminen tulevaisuudessa on siis mahdollista ja visioiden mukaan toivottavaa.

4.5 Ulkoinen viestintä

Saaren ulkoinen viestintä tapahtuu pääosin kaupungin internet-sivujen kautta. Tällä hetkellä saaresta saa tietoa Helsingin kulttuurikeskuksen, ympäristökeskuksen, rakennusviraston ja liikuntaviraston internet-sivuilta. Kulttuurikeskuksen tuottamilta sivuilta löytyy tietoa saaren historiasta, ateljeeteiloista sekä tilojen vuokrauksesta. Ympäristökeskuksen sivustot keskittyvät esittelemään luontokeskusta ja sen tuottamia palveluja sekä saaren luontoa. Rakennusviraston sivuilta tietoa saa mm. hankkeista ja liikuntaviraston sivustoilla tieto liittyy pääasiassa saareen pääsystä ja tapahtumista. Helsingin kaupungin internet-sivujen uudistaminen vuonna 2013–2014 antaa mahdollisuuden parantaa ulkoisen viestinnän sisältöä.

Internet-sivujen lisäksi saaren asioista ja tapahtumista löytyy tietoa mantereen ja saaren yhteysvenelaiturien yhteydessä olevista infotauluista. Näistä on pääosin vastannut ympäristökeskus sekä Helsingin kulttuurikeskus. Myös liikuntavirastolla on oma infotaulu mantereen puolella. Taiteilijatalossa vuokralaisina olevien taiteilijoiden yhdistyksellä Harakka ry:llä on omat internet-sivut, joilla esitellään yhdistyksen jäsenet ja toimintaa (Harakka ry 2013). Tietoa vesiliikenneyhteyksistä on tarjolla Merenkävijät ry:n sivustoilta, sieltä on saatavissa ajantasaiset aikataulut sekä hinnastot (Merenkävijät ry 2013).

4.6 Linnuston pesintäaikaan liittyvät ongelmat

Linnusto on pesintäaikaan (10.3.-31.7 välisenä aikana) rauhoitettua. Saaren hyvin runsaaksi muodostunut ja jatkuvasti lisääntynyt valkoposkihanhiyhdyshdyskunta puolustaa pesiään ja poikasiaan aggressiivisesti. Hanhet uhkailevat tunkeilijoiksi kokemiaan hyökkäämällä joko lentäen tai maasta käsin. Ongelmia aiheuttavat valkoposkihanhihien lisäksi myös saarella pesivät lokit, jotka pesiä puolustaessaan hyökkäävät ilmasta käsin kohti ihmisiä. Linnut saavat harvoin suurempaa vahinkoa hyökkäyksillään aikaiseksi, riskinä on kuitenkin että hyökkäyksen kohteeksi joutunut esimerkiksi kaatuu kallioisessa maastossa satuttaen itsensä. Vaarassa ovat myös pikkulapset, joita saarella vierailee runsaasti. (Pakarinen 2013)

Mahdollisuuksia torjua konflikteja vierailijoiden ja pesivien lintujen välillä on esitetty kahdessa julkaisussa (Harjuntausta et al. 2013; Pakarinen 2013). Harakan saarella mahdollisia toimenpiteitä ovat aitojen pystytys, hanhihien opettaminen sekä viimeisenä keinona pesien siirto. Istutuksia saarelle ei ole mahdollista tehdä. Umpeenkasvu on ongelma jo tällä hetkellä. Koiran käyttö pelotteena ei ole mahdollista, sillä niiden tuominen saarelle on kielletty ja voisi haitata muiden lintujen pesintää.

Stara on tuottanut saarelle irrallisia aitoja, joita ympäristökeskuksen työntekijät ovat kulkureittien suojaamiseksi maastoon asentaneet. Aidat estävät hanhiurosten hyökkäykset pesän kohdalla. Muita mahdollisia toimintatapoja on kaikista hankalimmissa paikoissa esimerkiksi pihapiireissä olevien pesien siirrot. Uudenmaan ELY-keskuksen luvalla näin on jouduttu jo toimimaan.

4.7 Saavutettavuus ja esteettömyys

Mantereen ja saaren välillä on kesäaikaan maksullinen veneyhteys. Palvelun tilaajana toimii Helsingin kaupungin liikuntavirasto ja se tilataan tällä hetkellä Merenkävijät ry:ltä. Yhteys toimii yleensä huhtikuusta syyskuun loppuun, alkamisaikaan vaikuttaa osaltaan kevään jäättilanne. Vene kulkee saaren ja mantereen välillä alkukeväästä ja syksyllä tunnin välein, kesällä puolen tunnin välein. Reitti kulkee kolmion muotoisesti Särkän, Kaivopuistonrannan ja Harakan välillä.

Talviaikaan saareen pääsee jäätä pitkin ja tällöin muodostuukin tyypillisesti selkeät polut mantereeseen ja saaren välille. Pääsy saarelle on hankalinta meren jäätyneen ja jäiden lähdön aikaan. Kulkemisen kannalta vaikeaa aikaa on vuodessa keskimäärin kuukauden ajan.

Harakkaan pääsee myös meloen. Saarella työskentelevät taiteilijat ja asukkaat käyttävätkin omia veneitään kulkemiseen. Vierasvenepaikkoja saarella ei ole ja rantautuminen sekä laituriin kiinnittyminen on kielletty saaren työntekijöitä, vuokralaisia ja asukkaita lukuun ottamatta. Asemakaava antaa kuitenkin mahdollisuuden vierasvenelaiturin rakentamiseen yhteysvenelaiturin yhteyteen.

Liikenneyhteydet Kaivopuiston rannan yhteysvenelaiturille ovat hyvät. Kevyen liikenteen yhteydet Kaivopuiston rantaan ovat erinomaiset, pyöräreitit ja jalankulkuyhteydet ovat eroteltu kevyen liikenteen väylillä. Pyöräpaikkoja yhteysvenelaiturin luona on melko vähän. Joukkoliikenneyhteyksillä ei aivan laiturin viereen pääse, mutta lähimmät pysäkit ovat ainoastaan 500 m päässä. Raitiovaunut 1A ja 3 pysähtyvät Kaivopuiston pohjoispuolella Tehaankadulla. Lähimmät linja-autoreitit ovat Hernesaaresta Kampin kautta Pajamäkeen kulkeva 14, Munkkivuoren ja Eiran välillä kulkeva 18 ja Merikadun ja Seurasaaren välillä kulkeva 24. Yhteysvenelaiturin luokse pääsee myös autolla, pysäköintipaikkoja on Ehrenströmintien varrella sekä Ison puistotien eteläpäädyssä.

Eteläisellä luonnonsuojelualueella liikkuminen on kielletty kokonaan 1.4–1.5.8. välisenä aikana. Muilla luonnonsuojelualueilla kulkua on osittain rajoitettu. Kissojen ja koirien tuonti saarelle on kielletty ympärivuotisesti.

Harakassa liikkuminen onnistuu parhaiten jalkaisin. Pyörällä, pyörätuolilla tai lastenvaunuilla liikkuminen on korkeuserojen, portaiden ja kallioisten alueiden vuoksi vaikeaa. Esteettömyyden saavuttaminen on saarella itäisen rannan kivituhkakäytävää lukuun ottamatta hyvin vaikeaa.

5 SUUNNITELMA

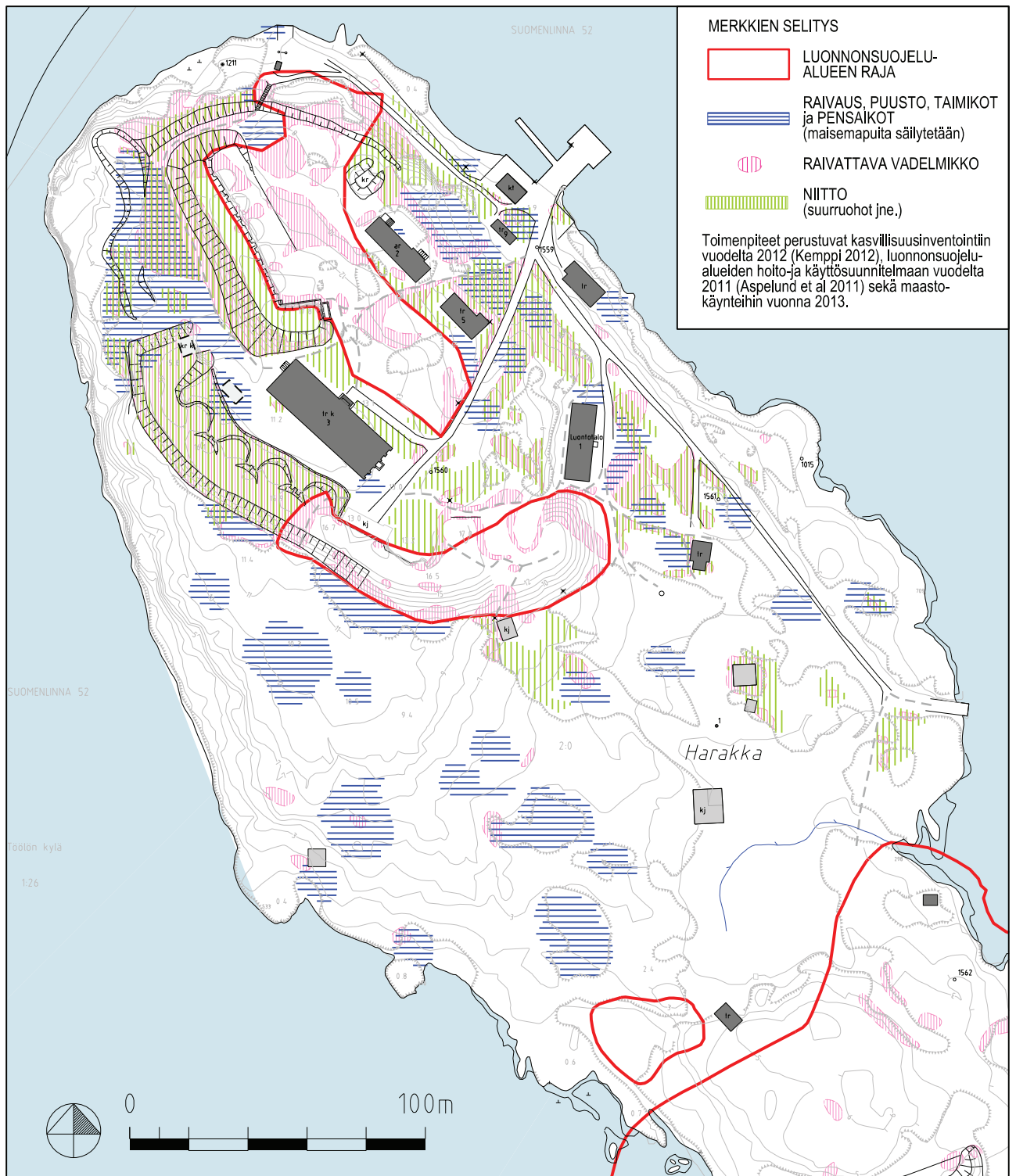
5.1 Suunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet

Suunnitelman tavoitteena on avata umpeenkasvaneita alueita huomioiden maiseman ominaispiirteet, yksityiskohdat sekä saaren luontoarvot. Olevaa puustoa kaadetaan ja taimia raivataan näkymien ja maiseman avaamiseksi sekä luontoarvojen säilymisen vuoksi. Säännöllisillä niitoilla hoidetaan niitty-mäisiä alueita ja pihapiirejä sekä suuruohojen valtaamia alueita. Kaikki raivaus- ja niittojätteet vietään pois saarelta. Haitalliset vieraslajit, kuten kurttu-ruusut, lupiinit ja japanintatar pyritään poistamaan saarelta. Olemassa olevat rakenteet kunnostetaan. Uusia rakenteita saarelle ehdotetaan opastukseen ja kulunohjaukseen, lintujen tarkkailuun, jätehuoltoon ja veneiden säilytykseen.

5.1.1 Maisema ja kulttuuriympäristö

Saaren maisemakuva on alkanut menettää ominaisia luonteenpiirteitään umpeen kasvamisen myötä. Vallien ja rakennusten ympäristö on tarkoitus säilyttää pääosin avoimena, vain maisemapuita ja arvokasta lajistoa säästetään. Tervaleppäkorpi ja puustoryhmiä säilytetään, samoin linnuston kannalta arvokkaita pensasalueita. Harakan saaren maisemanhoidosta vastaa rakennusvirasto. Valleista ja niiden kasemateista rakenteena vastaa kiinteistövirasto.

Suuri osa olevien rakenteiden ja rakennusten päällä ja välittömässä yhteydessä kasvavista puista ja pensaista poistetaan. Vallien hoito vaatii tarkemmat selvitykset mm. vallien rakenteiden osalta. Vallien päältä, sekä 2 m säteeltä poistetaan puuvartista kasvillisuutta; pensaita, puita ja puuntaimia. Muu kasvillisuus niitetään. Toimenpiteitä tehtäessä huomioidaan vallien herkkyys eroosiolle. Puun tai pensaiden juuristoja ei kaiveta maasta, toimenpiteet rajoittuvat vallien rakenteiden yläpuolelle.

Kuva 30. Luonnon- ja maisemanhoidon toimenpiteet saarella.

5.1.2 Luonto

Harakan saaren luonnonhoidosta vastaa rakennusvirasto. Suunnitelman tavoitteena on saaren monipuolisten luonnonarvojen säilyminen. Toimenpiteet sisältävät puuvartisen kasvillisuuden raivaamisen, niittämisen ja haitallisten vieraslajien poistamisen. Suunnitelman toimenpiteet perustuvat vuoden 2012 (Kemppe 2012) kasvillisuusinventointeihin. Ennen toimenpiteisiin ryhtymistä on tilanne kasvillisuuden osalta tarkastettava verraten vuoden 2012 kasvillisuus selvitykseen.

Kuva 31. Luonnonsuojelualueen pensoittunutta niittyä asuinrakennuksen ja kasemattien välissä. (ST)

Kuva 32. Koivuntaimet ja pensaat valtaavat alaa kallioalueilla. (ST)

Kuva 33. Vadelma ja nokkospöheiköt ovat lisääntyneet saarella. (ST)

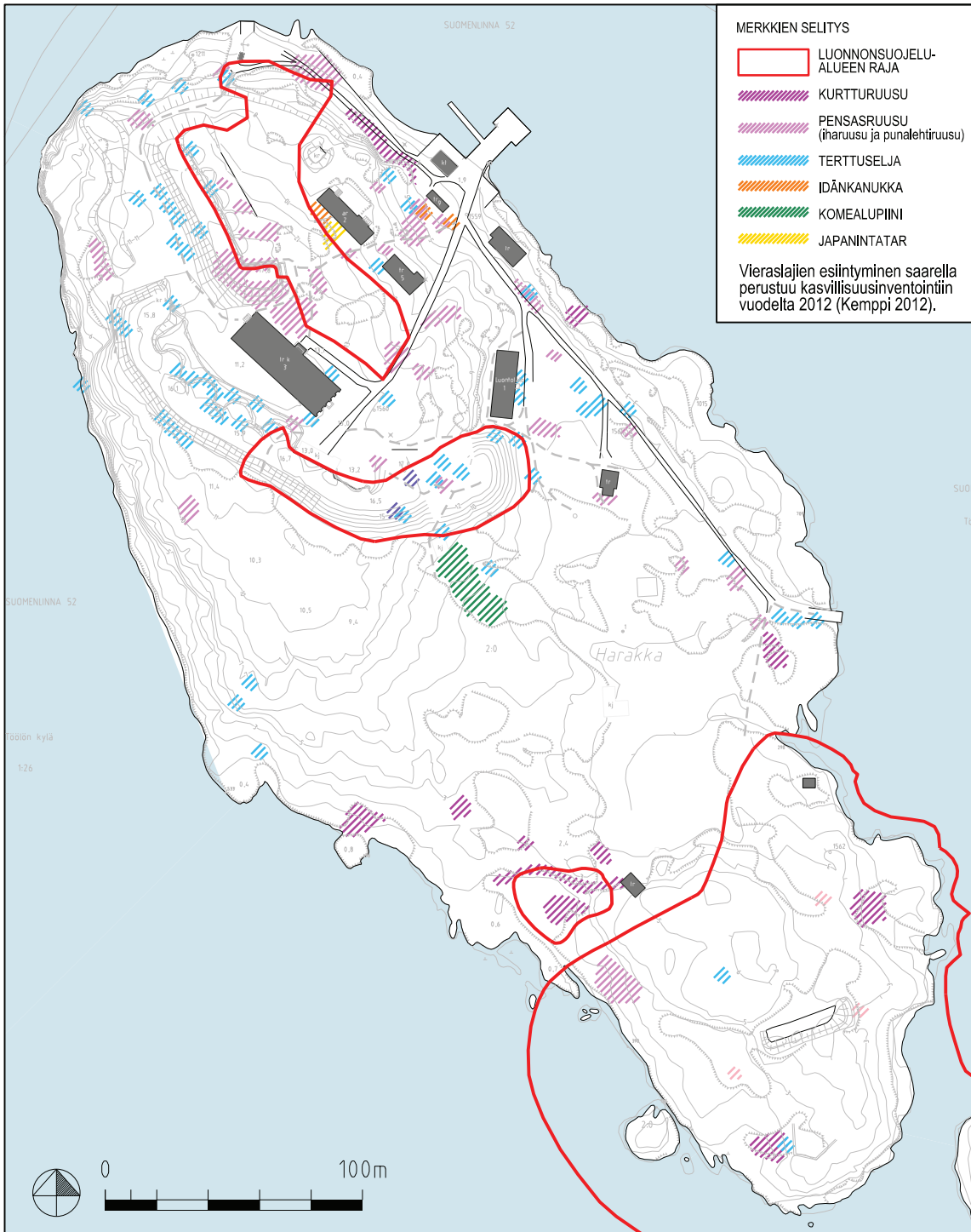
Kuva 34. Vieraslajeista hankalimmin poistettavia ovat kurtturuusut, joita kasvaa saarella ryhmissä. (ST)

Saarella tavattuja haitallisia vieraslajeja ovat mm. komealupiini, jättitatar sekä ruusut, ennen kaikkea kurtturehtiruusu. Ensisijaisesti kasvustot kaivetaan maasta kokonaisuudessaan. Jos kaivaminen ei ole mahdollista (esimerkiksi vallien päällä), kasvustot raivataan tai niitetään 3 kertaa kasvukauden aikana keväällä, kesällä ja syksyllä 3-5 vuoden ajan. Ajoituksen suhteen tulee huomioida lintujen pesintä. Raivausta jatketaan kunnes kasvustot ovat kuolleet. Voidaan harkita myös myrkyttämistä, jos kasvustosta ei raivauksella päästä eroon. Myrkyä ei tule ruiskuttaa, vaan se sivellään lehdistöön kasvuston ollessa sopivassa kasvuvaiheessa. Luonnonsuojelualueella ruusujen poisto tulee tehdä käsityönä, ettei arvokasta kasvilajistoa vahingoitettaisi. Myös punalehtiruusut ja iharusut voivat levitä saarelle laajemmin, joten pensaat poistetaan pihapiirien ulkopuolelta.

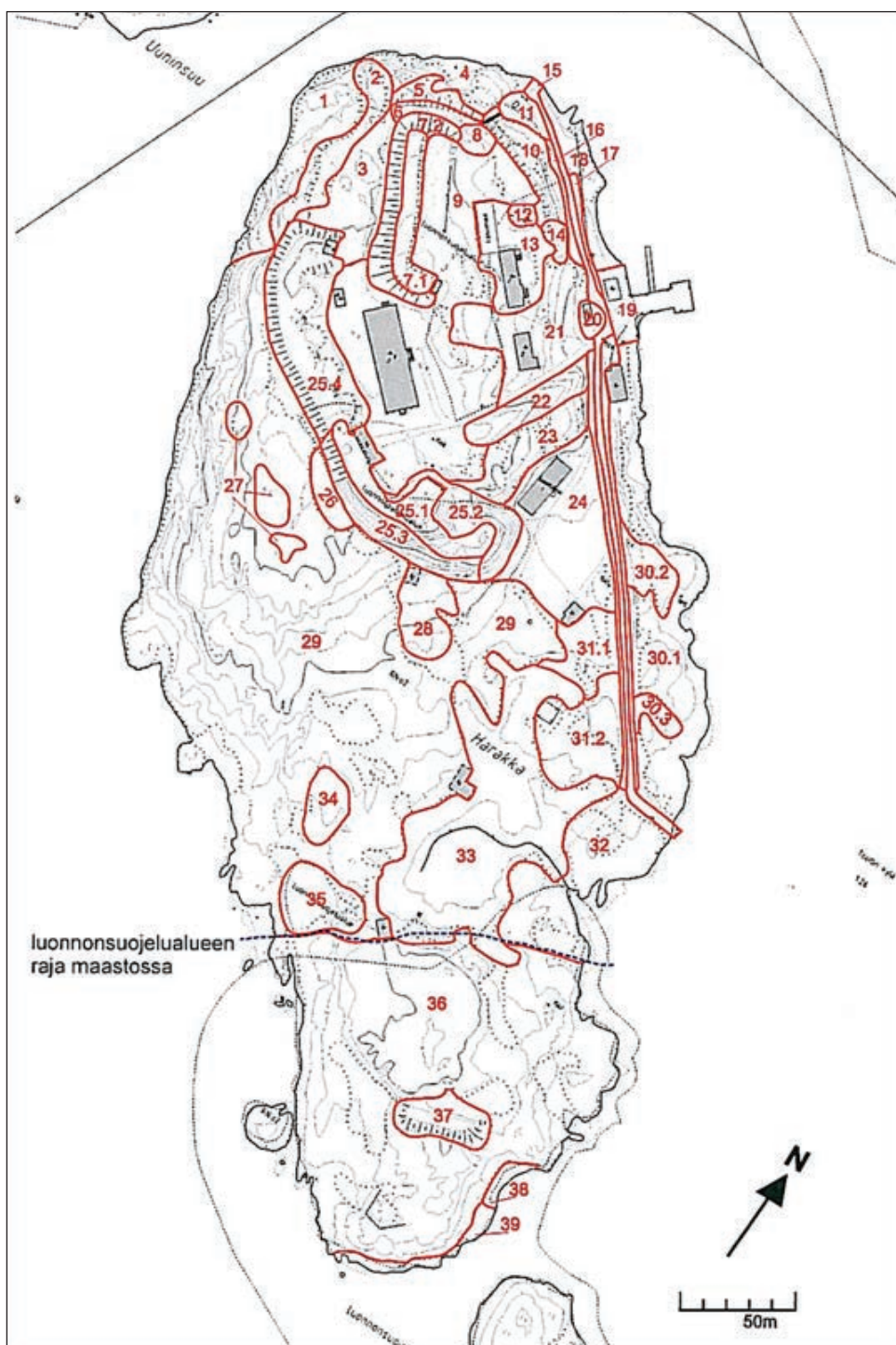
Japanintatarkasvusto sijaitsee talonmiehtalon takana. Kasvusto ei ole tois- taiseksi kovin laaja, joten sen poistamista voitaisiin kokeilla ensin peittämällä kasvusto. Saarella kasvaa haitallisiksi vieraslajeiksi katsottavia pensaita. Jotta näiden leviäminen estyisi, poistetaan kaikki saarelta löytyvät terttuseljat ja isotuomipihlajat, sillä ne lisääntyvät helposti siemenistä. Talonmiehen talon vieressä kasvavat kanukat poistetaan sekä näköalapaikan villaheisipensaistoa karsitaan, jotteivät pensaat peitä näkymiä. Haitallisista vieraslajeista amerikanhorsma, vaalea-amerikanhorsma sekä kanadankoiransilmä ovat sellaisia, joille ei tässä suunnitelmassa esitetä vielä torjuntatoimenpiteitä. Jos tilanne kasvillisuusseurantojen perusteella olennaisesti muuttuu, on toimenpiteisiin ryhdyttävä ja torjuntaa varten laadittava suunnitelma. Kaikki raivausjäte vietään pois saarelta ja raivausjäte välivarastoidaan kalliosyvennykseen odottamaan pois kuljetusta saarelta (kuva 27). Samalla huolehditaan, että kasvijäte hävitetään asianmukaisesti.

Kasvillisuusseuranta tulee tehdä viiden vuoden välein. Seurannoista vastuussa on ympäristökeskus. Edellinen seuranta on tehty kesällä 2012, seuraavat tulee toteuttaa vuosina 2017 ja 2022.

Kuviokohtaiset luonnon- ja maisemanhoidon toimenpiteet on esitetty Kempin (2012) kasvillisuusinventointeihin perustuvien kuvioiden mukaisesti taulukossa 5.

Kuva 35. Poistettavat vieraslajit ja niiden levinneisyys saarella 2012 (Kempfi 2012).

Kuva 36. Vuoden 2012 kasvillisuusinventointien kuvat (Kempfi 2012).

Kuvion nro	Kuvion nimi	Tavoite	Toimenpidesuositus	Haitalliset vieraslajien esiintymät ja toimenpide-suositukset niiden torjumiseksi	Huomioitavaa
1	Luoteisnurkan kallioketo	Avoin kallioketo.	Rauduskoivun taimet ja muut mahdolliset puuvartisen kasvillisuuden taimet raivataan.	Vaalea-amerikanhorsman leviämistä tulee seurata.	Soistuman mutaluikka ja kallioilla kasvava muualla harvalukuisempi lajisto.
2	Luoteisvalli	Avoin kallioketo.	Rauduskoivun taimet ja vadelmikot raivataan. Nokkosten, pelto-ohdakkeiden ja kyläkarhaisen valtaamia alueita niitetään kasvustojen hillitsemiseksi.	Punalehtiruusu- ja terttuseljakasvustot raivataan. Kanadankoiransilmän leviämistä tulee tarkkailla.	Saaren ainoat ketoneiikkakasvustot. Kasvillisuuden seuranta-ala. Hyvin eroosioherkkä alue.
3	Vallien välinen puustoinen ja pensaikkoinen alue	Nykyistä avoimempi alue, varsinkin polun ympäristön tulee olla avoin ja kuljettavissa.	Vadelma ja terttuseljakasvustot raivataan. Raita- ja pihlajakasvustoa raivataan vain osin ja puumaiset yksilöt säästetään. Nokkosten ja muiden suuruhojen määrää hillitään niittämällä varsinkin polun ympäristöstä.	Terttuseljakasvustot raivataan.	Yksi saaren harvoista ruotsinpihlajista sijaitsee kuviolla. Varpuslintujen pesinnän kannalta tärkeää pensaikkoo.
4	Luoteispäädyn kallioketo	Avoin kallioketo.	Ei toimenpiteitä.	Amerikanhorsman leviämistä tulee seurata.	
5	Luoteispäädyn umpeenkasvanut rinne	Avoin niittymäinen alue.	Rauduskoivu, terttuseljan-, vadelman- ja punalehtiruusun taimet ja kasvustot raivataan. Ruohovartista kasvillisuutta niitetään kasvustojen hillitsemiseksi.	Punalehtiruusu- ja terttuseljakasvustot raivataan. Amerikanhorsman leviämistä tulee seurata.	
6	Luoteispäädyn vallipolun päällys	Avoin niittymäinen alue luontopolun ympärillä.	Vähäiset vadelmakasvustot raivataan, etteivät ne pääse leviämään ja tukkimaan luontopolun ympäristöä.	Kanadankoiransilmän leviämistä tulee tarkkailla.	
7.1	Pohjoisvallin päällys	Avoin valliniitty.	Koivuntaimet, vadelma- ja iharusukasvustot poistetaan maanpäällisiltä osiltaan. Ruohovartista kasvillisuutta, kuten runsaita valkokeippikasvustoja niitetään.	Iharuusu- ja terttuseljakasvustot poistetaan maanpäällisiltä osiltaan. Kanadankoiransilmän leviämistä tulee tarkkailla.	Kasvillisuuden seuranta-ala. Valkoailakki kasvustoa tulee suojella.
7.2	Pohjoisvallin rinteet	Avoin valliniitty.	Vadelma-, terttuselja- ja iharusukasvustot poistetaan maanpäällisiltä osiltaan. Ruohovartista kasvillisuutta, kuten runsaita valkokeippi- ja nokkoskasvustoja niitetään.	Kaikki ruusu- ja terttuseljakasvustot poistetaan maanpäällisiltä osiltaan.	Vallien hoidosta tulee tehdä jatkosuunnitelma, joka perustuu vallien inventointiin ja kuntokartoitukseen. Osittain luonnonsuojelualuetta.
8	Pohjoispäädyn puuryhmä	Osin puustoinen alue.	Puustoa ja taimia raivataan valikoidusti ja suuruhoja, kuten nokkosia niitetään.	Amerikanhorsman leviämistä tulee seurata.	Puna-ailakkikasvustoa tulee suojella. Tuuliosuhteet huomioitava puiden valinnassa.
9	Taiteilijatalon ympäristö ja pihaniitty	Avoin keto-, niitty- ja pihajätkä-alue.	Rauduskoivun taimien ja muun puuvartisen kasvillisuuden, kuten ruusupensaiden raivaus. Ruohovartisen kasvillisuuden niitto.	Ruusukasvustot, myös mahdolliset komealupiinikasvustot poistetaan. Amerikanhorsman ja kanadankoiransilmän leviämistä tulee seurata.	Suurelta osin luonnonsuojelualuetta. Kaksi vuonna 1990 perustettua kasvillisuuden seuranta-ala.
10	Rehevä kalliorinne	Avoin kalliorinne.	Terttuseljakasvustot portaiden vierestä raivataan, kuvion eteläisten osien niitto.	Portaiden luona kasvava terttuseljakasvusto raivataan. Amerikanhorsman ja vaalea-amerikanhorsman leviämistä tulee seurata.	

Taulukko 5. Luonnon- ja maisemanhoidon toimenpiteet kuviokohtaisesti.

Kuvion nro	Kuvion nimi	Tavoite	Toimenpidesuositus	Haitalliset vieraslajien esiintymät ja toimenpide-suositukset niiden torjumiseksi	Huomioitavaa
11	Vanhan saunan ympäryks	Puoliavoin pihapiiri.	Pumppuaseman runsaan tuomiryhmän harvennus, ruohovartisen kasvillisuuden niitto.	Kanadankoiransilmän leviämistä tulee tarkkailla.	Kyseessä on vanha pumppuasema, joka on suojeltu asemakaavalla.
12	Maakellarin päällys	Avoin niitty maakellarin päällä.	Rauduskoivun ja vadelmien taimet raivataan.	Kanadankoiransilmän leviämistä tulee tarkkailla.	
13	Talonmiehen pihamaa	Avoin pihapiiri.	Rakennuksen kivijalan vieressä kasvava puuvartinen kasvillisuus poistetaan, sisäänkäyntien välissä kasvaa melko kookkaaksi päässyt taimi. Idänkanukka, ruusu- ja terttuseljakasvustot raivataan. Jättitatar poistetaan.	Idänkanukka- ja terttuseljakasvustot raivataan. Ruusupensaat poistetaan. Jättitatar poistetaan, menetelmänä ensisijaisesti peittäminen.	Hoitovastuu raivauksia ja haitallisten vieraslajien poistoa lukuun ottamatta asukkailla.
14	Ketolaikku talonmiehen talon ja jyrkänteen välissä	Avoin keto.	Tuomien, rauduskoivujen ja vadelmien taimet raivataan.	Amerikanhorsman ja kanadankoiransilmän leviämistä tulee seurata.	
15	Uusittu rantatie	Avoin käytävä-ympäristö.	Ei toimenpiteitä.	Ei tiedossa.	
16	Rantatien saarenpuoleinen tienpiennar	Avoin käytävä-ympäristö.	Rauduskoivun taimet raivataan, ruusukasvustot poistetaan. Kasvillisuusjätteen välivarastointiin osoitettu paikka kalliiosyvennyksessä asuinrakennuksen kohdalla raivataan puuvartisesta kasvillisuudesta.	Ruusukasvustot poistetaan, varsinkin kurturuusu. Terttuseljat raivataan ja mahdollinen jättipalsami (pumppuaseman läheisyydessä) poistetaan. Amerikanhorsman, vaalea-amerikanhorsman ja kanadankoiransilmän leviämistä tulee seurata.	
17	Rantatien merenpuoleinen tienpiennar	Avoin käytävä-ympäristö.	Ruusukasvustot poistetaan ja terttuseljat sekä vadelmakasvustot raivataan. Ruohovartisen kasvillisuuden muodostamat suuret kasvustot niitetään.	Ruusukasvustot poistetaan ja terttuseljat sekä vadelmakasvustot raivataan. Amerikanhorsman leviämistä tulee seurata.	
18	Pohjoiskärjen rantalouhikko	Avoin rantalouhikko.	Näyttelykatoksen pohjoispuolella sijaitsevasta raitaryhmästä harvennetaan pari lähinnä rakennusta sijaitsevaa yksilöä pois.	Ei tiedossa.	
19	Laiturialue	Avoin sisääntuloalue saarelle.	Näyttelykatoksen ja akvaariorakennuksen luona kasvavat raita ja haapa poistetaan, etteivät vahingoita rakennusten tai laiturin rakenteita.	Kanadankoiransilmän leviämistä tulee seurata.	
20	WC-rakennuksen edustan ruderaattialue	Avoin sisääntuloalue saarelle.	Vadelman ja rauduskoivun taimet raivataan. Mahdollisesti laajemmiksi muodostuvat ruohovartisen kasvillisuuden alueet niitetään. WC-rakennuksen viereiset raidat ja koivut poistetaan, ettei rakennus vauriotu ja että jäteasioille on vapaa kulku.	Ei tiedossa.	
21	Lennätinrakennuksen ympäristö	Pääosin avoin niitty- ja pihapiirialue.	Lennätinrakennuksen vieressä kulkevan yhteysvenelaiturilta kohti taiteilijataloa kulkevan käytävän varrelta poistetaan raitakasvustoja näkymien avaamiseksi, koivu- ja raitakasvustoja poistetaan myös lennätinrakennuksen ja asuinrakennuksen välisen käytävän varrelta. Pihlaja- ja koivukasvustoja asuinrakennuksen viereiseltä rinteeltä harvennetaan. Lennätinrakennuksen ympäristön ruohovartista kasvillisuutta ja vadelmia niitetään ja raivataan.	Ruusukasvustot poistetaan, idänkanukka- ja terttuseljakasvustot raivataan. Amerikanhorsman, vaalea-amerikanhorsman ja kanadankoiransilmän leviämistä tulee seurata.	Suurimmat puut sekä rakenteeltaan hyvät puumaiset pensaat tulee säästää. Virpi-angervo- ja syreeni-kasvustoja tulee seurata, jos uhkana on kasvustojen leviäminen, tulee ne raivata.
22	Taiteilijatalolle johtavan tien viereinen valli	Puustoinen valliniitty.	Osa puuvartisesta kasvillisuudesta harvennetaan, kuten raitoja, pihlajia ja tuomia. Ruohovartista kasvillisuutta niitetään.	Ruusukasvustot poistetaan. Kanadankoiransilmän leviämistä tulee seurata.	Vallin kujan- maisuus sekä jalojen lehtipuiden säilyminen tulee varmistaa.

Kuvion nro	Kuvion nimi	Tavoite	Toimenpidesuositus	Haitalliset vieraslajien esiintymät ja toimenpide-suositukset niiden torjumiseksi	Huomioitavaa
23	Luontotalon viereinen kalliorinne	Osittain puustoinen kallioniitty	Rauduskoivun taimet raivataan. Ruohovartista kasvillisuutta ja vadelmakasvustoja niitetään ja raivataan.	Ei tiedossa.	Jalolen lehtipuiden säilyminen tulee varmistaa.
24	Luontotalon pihapiiri	Osittain avoin pihapiiri	Rakennuksen vieressä kasvavat puuvartist kasvit poistetaan, jotteivät rakenteet vaurioituisi. Pensaskasvustoja raivataan osin avoimuuden lisäämiseksi. Myös puita harvennetaan.	Ruusukasvustot poistetaan ja terttuseljat raivataan. Amerikanhorsman leviämistä tulee seurata.	säilyminen tulee varmistaa. Angervo- ja pihasyreeni- kasvustojen leviämistä tulee seurata ja ryhtyä raivaustoimiin jos kasvustot laajenevat
25.1	Länsivalli, suojellun osan päällisyys	Avoin valliketo.	Vadelma ja isotuomipihlajat raivataan. 1990-luvulla istutetut villaheidet poistetaan.	Isotuomipihlajat raivataan. Kanadankoiransilmän leviämistä tulee seurata.	Osin luonnon-suojelualuetta. Vallien hoidosta tulee tehdä jatko-suunnitelma, perustuen vallien inventointiin ja kuntokartoitukseen
25.2	Länsivalli, suojellun osan umpeen-kasvaneet pohjoisrinteet	Pääosin avoin valliniitty.	Valleilta raivataan kaikki puuvartinen kasvillisuus maanpäällisiltä osiltaan ja alue niitetään.	Terttuseljat raivataan. Amerikanhorsman ja kanadankoiransilmän leviämistä tulee seurata.	Osin luonnon-suojelualuetta. Vallien hoidosta tulee tehdä jatkosuunnitelma, perustuen vallien inventointiin ja kuntokartoitukseen
25.3	Länsivalli, suojellun osan etelärinteet	Avoin valliniitty.	Valleilta raivataan kaikki puuvartinen kasvillisuus maanpäällisiltä osiltaan ja alue niitetään.	Terttuseljat ja isotuomipihlajat raivataan. Kanadankoiransilmän leviämistä tulee seurata.	Osin luonnon-suojelualuetta. Vallien hoidosta tulee tehdä jatkosuunnitelma, perustuen vallien inventointiin ja kuntokartoitukseen
25.4	Länsivallin umpeenkasvanut länsiossa	Avoin valliniitty.	Valleilta raivataan kaikki puuvartinen kasvillisuus maanpäällisiltä osiltaan ja alue niitetään.	Terttuseljat raivataan. Amerikanhorsman ja kanadankoiransilmän leviämistä	Osin luonnon-suojelualuetta. Vallien hoidosta tulee
26	Kostea puustoinen laikku vallin kupeessa	Osin puustoinen alue.	Kaikki puuvartinen kasvillisuus raivataan pois kahden metrin alueelta vallin reunasta.	Ruusukasvustot poistetaan.	Vallin suoja-alue on 2 metriä vallin alareunasta.
27	Kalliosoistumat	Pääosin avoimia soistumia.	Koivujen taimet raivataan.	Amerikanhorsman ja vaalea-amerikanhorsman leviämistä tulee seurata.	
28	Hylätty puutarha	Pääosin avoin niitty- ja pihapiirialue.	Idänvirpiangervokasvusto ja terttuseljat raivataan ja lupiini poistetaan. Puuvartinen kasvillisuus raivataan kivijalan päältä.	Terttuseljat raivataan ja lupiinit poistetaan.	
29	Laajat kallioalueet	Avoin kallioalue.	Koivujen ja muun puuvartisen kasvillisuuden taimet havukasveja ja korppaatsamaa lukuun ottamatta raivataan kallioalueilta ja soistumilta.	Ruusukasvustot poistetaan ja terttuseljat raivataan. Amerikanhorsman leviämistä tulee seurata.	
30.1	Itäreunan rantakalliot, karuhkot rantakalliot	Avoin rantaniitty ja -kallio.	Ruusukasvustot poistetaan ja rauduskoivuntaimet raivataan. Akvaariorakennuksen välittömästä läheisyydestä poistetaan kaikki rakenteita uhkaavat puut ja taimet.	Ruusukasvustot poistetaan. Amerikanhorsman, vaalea-amerikanhorsman ja kanadankoiransilmän leviämistä tulee seurata.	

Kuvion nro	Kuvion nimi	Tavoite	Toimenpidesuositus	Haitalliset vieraslajien esiintymät ja toimenpide-suositukset niiden torjumiseksi	Huomioitavaa
30.2	Itäreunan rantakalliot, pohjoisempi rehevä rantakallion	Pääosin avoin rantaniitty ja -kallio	Pensasalueiden leviämistä estetään raivausten avulla. Kaikki terttuseljat raivataan.	Terttuseljat raivataan. Amerikanhorsman ja vaalea-amerikanhorsman leviämistä tulee seurata.	Kasvillisuuden seuranta-ala.
30.3	Itäreunan rantakalliot, eteläisempi rehevä rantakallion osa	Puustoinen kallioniitty	Pihlajien ja vadelmien taimia harvennetaan ja raivataan.	Ei tiedossa.	
31.1	Tervaleppä-metsikön ja Vellamon välinen kallioalue	Avoin kallioniitty	Ruusukasvustot poistetaan. Reheviä nokkos- ja koiranputkikasvustoja voidaan niittää tarpeen mukaan.	Ruusukasvustot poistetaan. Amerikanhorsman leviämistä tulee seurata.	Kasvillisuuden seuranta-ala.
31.2	Tervaleppien ympäröimä kallioalue	Avoin kallioniitty.	Ruusukasvustot poistetaan ja puiden, kuten rauduskoivun ja tervaleppän taimia raivataan.	Ruusukasvustot poistetaan. Amerikanhorsman leviämistä tulee seurata.	Kivijalan päältä poistetaan puuvartinen kasvillisuus, mutta maapohja
32	Rantatien ja tervaleppä-metsikön rajaamat	Avoin rantaniitty ja -kallio.	Ruusukasvustot poistetaan ja terttuseljat raivataan.	Ruusukasvustot poistetaan ja terttuseljat raivataan. Amerikanhorsman ja vaalea-	Kasvillisuuden seuranta-ala.
33	Tervaleppä-metsikkö	Puustoinen alue.	Ei toimenpiteitä.	Terttuseljat raivataan.	Tervaleppämetsikön kuivumisen ehkäisemiseksi ja
34	Lounaisosan kostea puustoinen laikku	Puustoinen alue.	Ei toimenpiteitä.	Ruusukasvustot poistetaan. Amerikanhorsman leviämistä tulee seurata.	
35	Suojeltu merenrantaniitty	Puustoinen merenrantaniitty.	Ruusukasvustot poistetaan ja tervaleppiä harvennetaan varovasti.	Ruusukasvustot poistetaan. Amerikanhorsman leviämistä tulee seurata.	Luonnonsuojelu- aluetta, alueella kasvaa kenttä-orakko. Kasvillisuuden seuranta-ala.
36	Eteläpäädyn suojelualueen kalliokeidot	Avoin kalliokeito.	Ruusukasvustot poistetaan ja terttuseljat sekä suuret vadelmakasvustot ja rauduskoivutaimikot raivataan.	Ruusukasvustot poistetaan ja terttuseljakasvustot raivataan. Amerikanhorsman ja vaalea-amerikanhorsman leviämistä tulee seurata.	Luonnonsuojelu- aluetta.
37	Eteläpäädyn valli	Avoin valliniitty.	Ei toimenpiteitä.	Kanadankoiransilmän leviämistä tulee seurata.	Luonnonsuojelu- aluetta, kasvillisuuden seuranta-ala.
38	Eteläpäädyn soraikkoranta	Avoin rantasoraikko.	Ei toimenpiteitä.	Ei tiedossa.	Luonnonsuojelu- aluetta.
39	Eteläpäädyn rantalouhikko	Avoin rantalouhikko.	Ei toimenpiteitä.	Ei tiedossa.	Luonnonsuojelu- aluetta.

5.1.3 Pihasuunnitelmat

Saarella on kaksi pihapiiriksi laskettavaa aluetta. Luontotalon ja Vellamon ympäristö muodostaa niistä ensimmäisen ja taiteilijatalon, asuinrakennuksen ja lennätinrakennuksen ympäristö toisen. Näille alueille on laadittu tarkemmat suunnitelmat maisemahoidosta sekä rakenteiden ja varusteiden sijoittelusta. Koska saaren yhteysvenelaiturin ympäristö rakennuksineen muodostaa saarelle tärkeän sisääntuloalueen, on pihasuunnitelma tehty myös tälle alueelle.

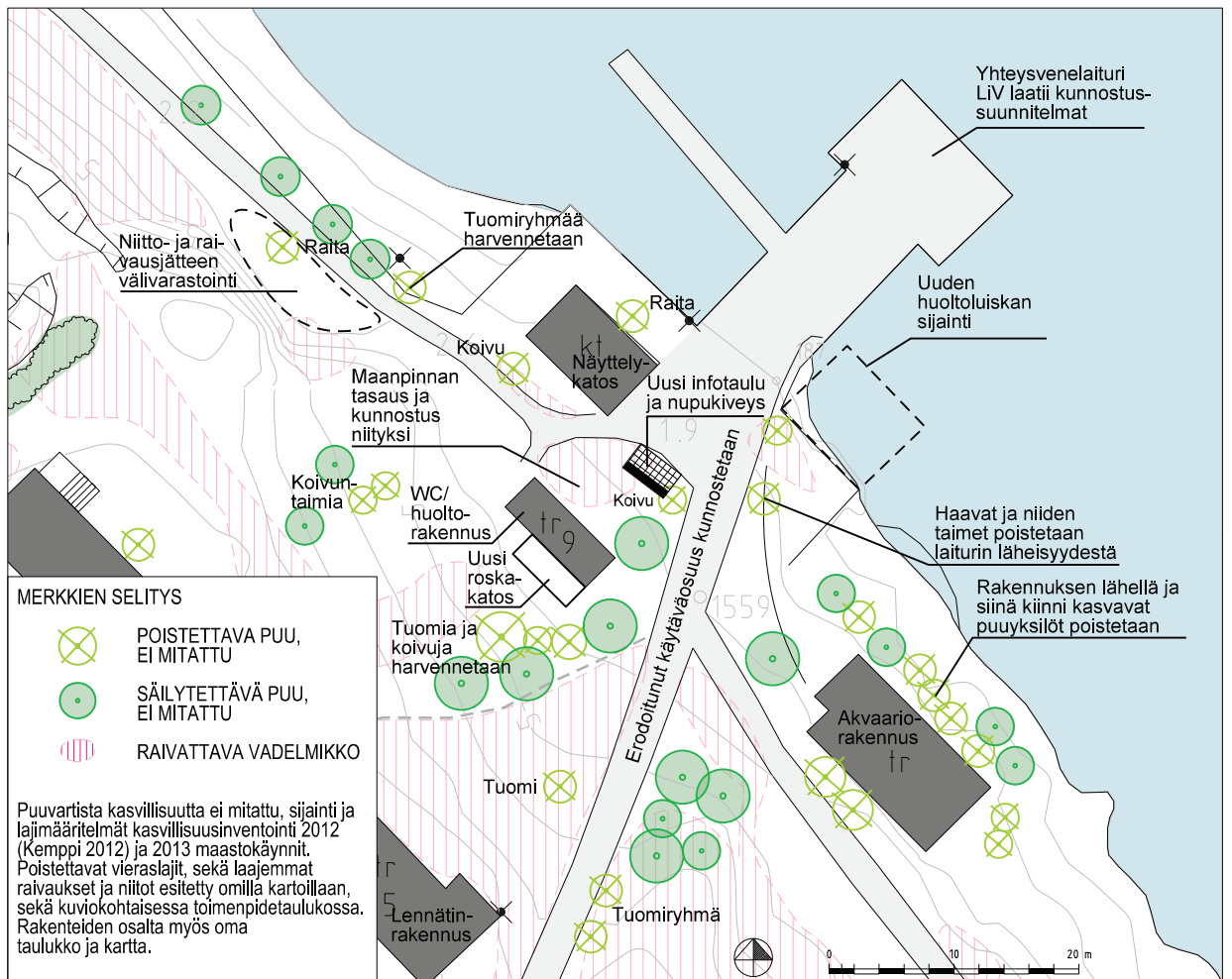
Kuva 37. Saaren sisääntuloalue nykytilassaan. (ST)

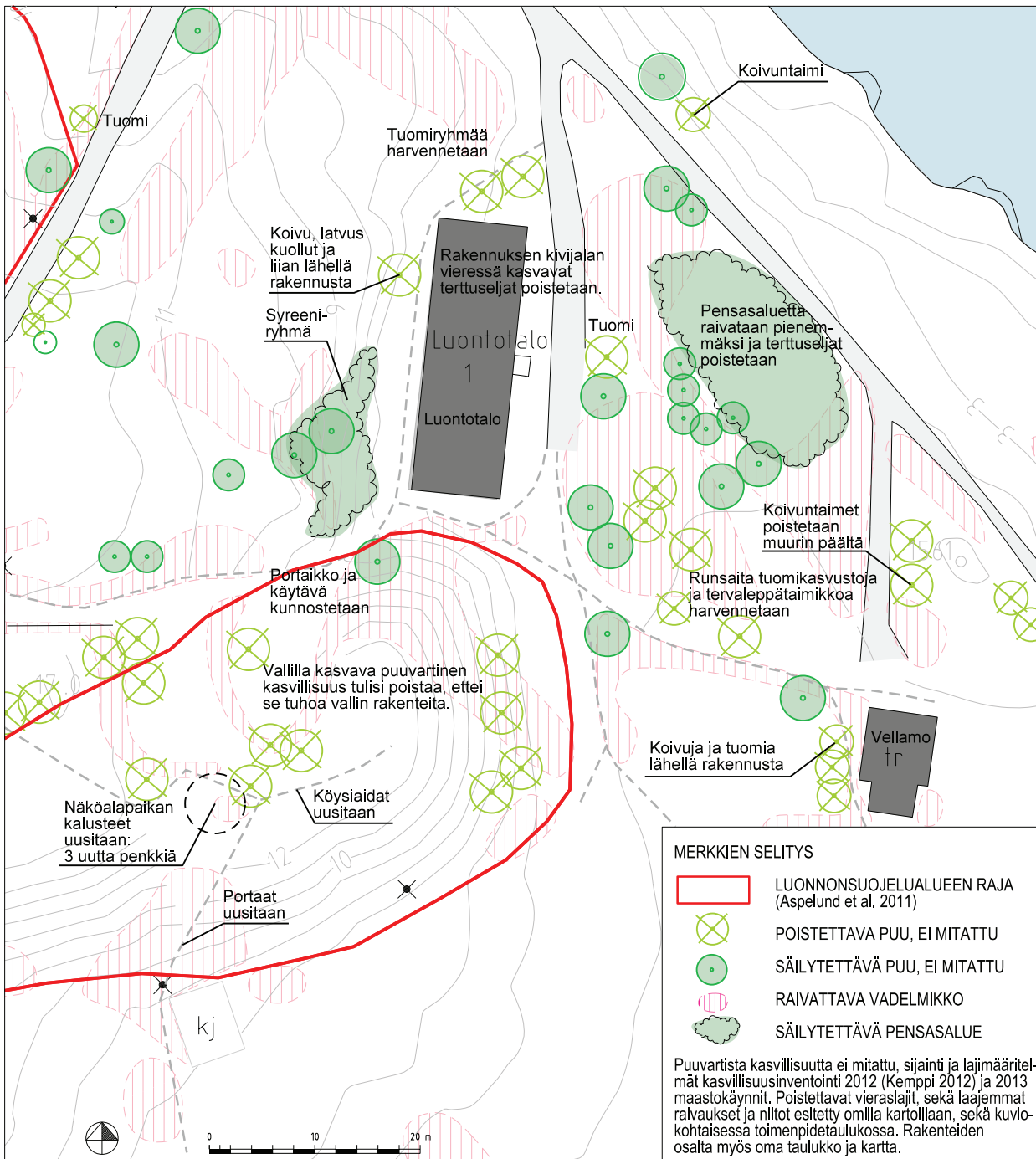
Kuva 38. Luontotalon osin umpeenkasvanut pihapiiri nykytilassaan. (ST)

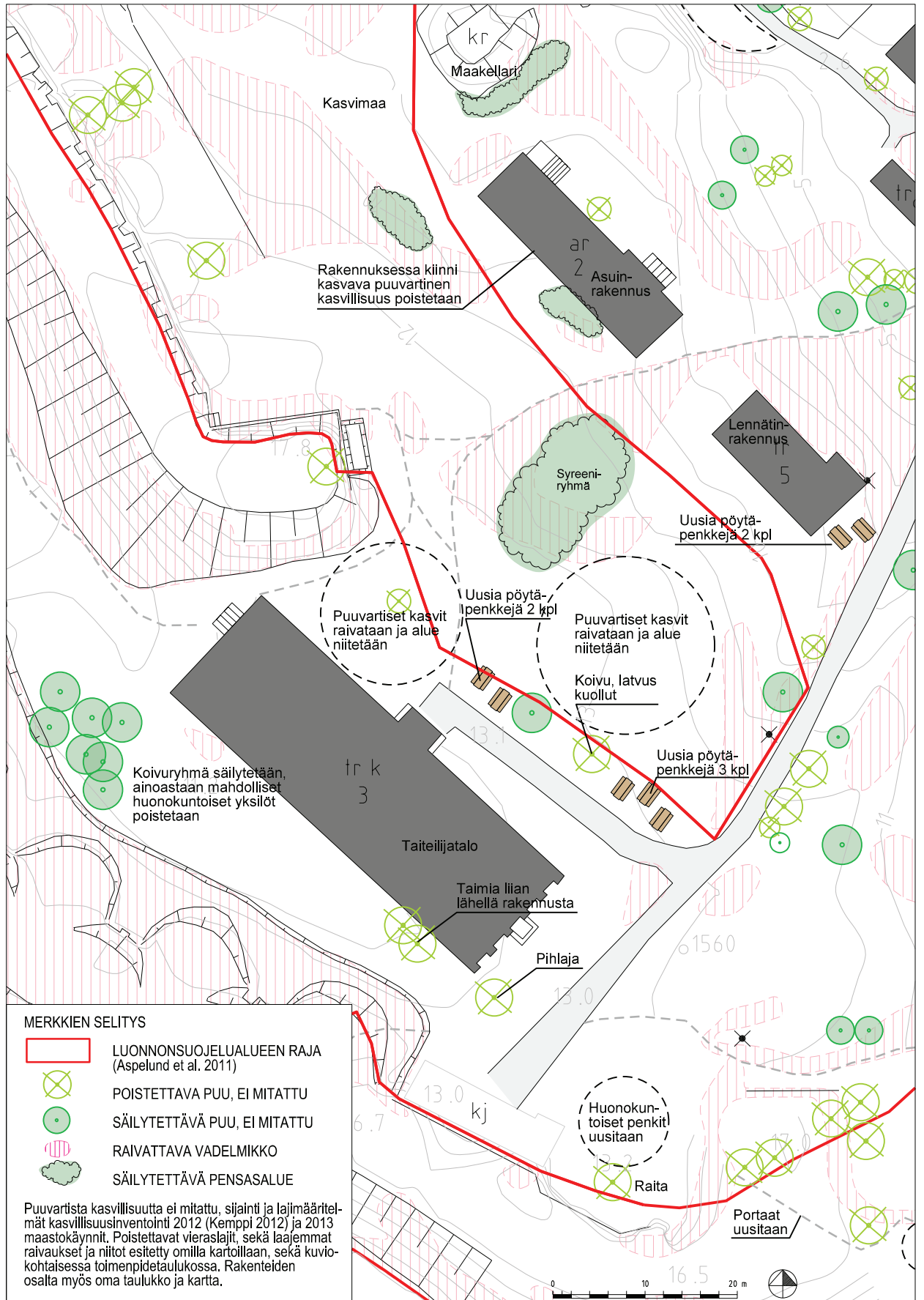
Kuva 39. Taiteilijatalon pihapiiri nykytilassaan. (ST)

Kuva 40. Saaren sisäntuloalueen pihasuunnitelma. Toimenpiteet käsittävät maisemanhoidollisia toimenpiteitä, uusina rakenteina roskakatoksen ja mahdollisen huoltoluiskan laiturin yhteydessä sekä uuden infotaulun.

Kuva 41. Luontotalon ympäristön pihasuunnitelma. Toimenpiteet käsittävät pääosin maisemanhoidollisia toimenpiteitä. Näköalapaikalle vievät portaat, luonnonsuojelualueiden köysiaidat sekä näköalapaikan kalusteet uusitaan.

Kuva 42. Taiteilijatalon ympäristön pihasuunnitelma. Toimenpiteet käsittävät pääosin maisemanhoidollisia toimenpiteitä sekä kalusteiden uusimista.

5.1.4 Rakenteet ja varusteet

Saaren rakenteet ja käytäväverkosto luontopolkuineen ovat rakennusviraston vastuulla. Ne ovat suurelta osin suunniteltu ja toteutettu 1990-luvulla saaren ensimmäisten suunnitelmien perusteella (Helsingin kaupunki 1989). Monet rakenteista alkavat olla käyttökänsä loppupuolella ja vaativat kunnostusta tai uudistusta. Saaren rakenteista osa on huomattavasti vanhempaa perua, osa 1800-luvulta säilyneitä. Näiden suhteen historialliset arvot otetaan huomioon ja tarvittaessa toimenpiteistä pyydetään lausunto kaupunginmuseolta.

Rakenteet ja varusteet on inventoitu kesällä 2013 ja tulokset on esitetty taulukoissa 6-7 ja kuvissa 30-31. Toimenpide-ehdotukset on esitetty liitteessä I sekä pihapiirin suunnitelmissa kuvissa 27-29. Inventoinneissa on käytetty seuraavia kriteerejä kunto- sekä kiireellisyysluokille.

KUNTOLUOKKAKRITEERIT

- 1. Toimiva:** Kohde on moitteettomassa kunnossa tai siellä on enintään pieniä puutteita, jotka ovat hoidettavissa ylläpidon keinoin.
- 2. Kunnostettava:** Kohteessa on selkeitä puutteita, joiden korjaaminen ei sisälly vuositulauksiin vaan se vaatii lisärahoituksella tehtäviä kunnostuksia.
- 3. Peruskorjattava:** Kohteen käyttötarkoitus muuttuu tai kohteessa on vakavia puutteita, joiden korjaaminen vaatii rahoitusta ja suunnittelua.

KIIREELLISYYSLUOKAT JA TOTEUTUSTAVOITTEET

1. Kiireellinen, toteutus 5 vuoden sisällä
2. Toteutus 5-10 vuoden sisällä
3. Toteutetaan suunnitelmakauden aikana

Kivituikkakäytävät ja polut kunnostetaan tarpeellisin osin, samoin portaikot. Käytävän kunto saaren sisääntuloalueella on keho jyrkemmiltä osiltaan, jossa on nähtävissä jälkiä hulevesien aiheuttamasta eroosiosta. Näiltä osin käytävät tulee kunnostaa siten, että vedet ohjautuvat käytävän sivuille jolloin käytävä itsessään ei kärsi vesien valumisen aiheuttamasta kulumisesta. Polkumaiset osat luontopolusta saaren pohjoisosassa saavat säilyä luonteeltaan pienipiirteisinä, niiden ympäristön kasvillisuutta tulee joiltain osin karsia kulun helpottamiseksi.

Ehdotuksena on rakentaa osalle luontopolkua laiturirakenne, jonka ajatuksena on mahdollistaa kulku myös lintujen pesintäaikana maastossa, vähentää vierailijoista aiheutuvaa eroosiota sekä helpottaa liikkumista esteettömyyden

näkökulmasta. Rakenne on nostettu maan pinnasta, jotta linnuston ja muun eläimistön liikkuminen ei esty. Rakenne voidaan rakentaa puusta tai teräksestä ja se on modulaarinen, joka mahdollistaa erilaisten aitatyyppien liittämisen ja muokkaamisen tarpeen mukaan. Pesimäaika varten rakenteeseen voidaan sijoittaa tarpeen mukaan erillisiä suoja verkkoja, jotka rauhoittavat väylän läheisyydessä pesiviä lintuja.

Veneiden säilytystä varten ehdotetaan pohjoislaiturin eteläpuoliselle rannalle rakennettavaksi veneiden rantautumisrakenne. Kulkuveneiden säilytys keskitetään venemuurien yhteyteen. Veneet vedetään muurien päälle. Vetämistä helpottavat asennettavat telatukit. Koska rakenne palvelee taiteilijatalon ja asuintalon vuokralaisia, vastaa siitä kiinteistövirasto. Koko alue siivotaan tarpeettomista veneistä ja tarvikkeista. Jatkosuunnittelutarpeena on pohjoisen laiturin inventointi ja kunnostus ja mahdollisen ponttonilaiturin rakentaminen sen yhteyteen.

Suunnittelu- ja tarkastelualueella sijaitsee useita infotauluja. Niiden tarkoitus on informoida saarella kävijöitä kulkuyhteyksistä, saaren säännöistä ja aukioloajoista sekä tapahtumista. Infotauluja sijaitsee mantereella yhteysvenelaiturin portin vieressä sekä saarella yhteysvenelaiturilta tullessa akvaariorakennuksen ja näyttelykatoksen välissä. Infotaulut uusitaan.

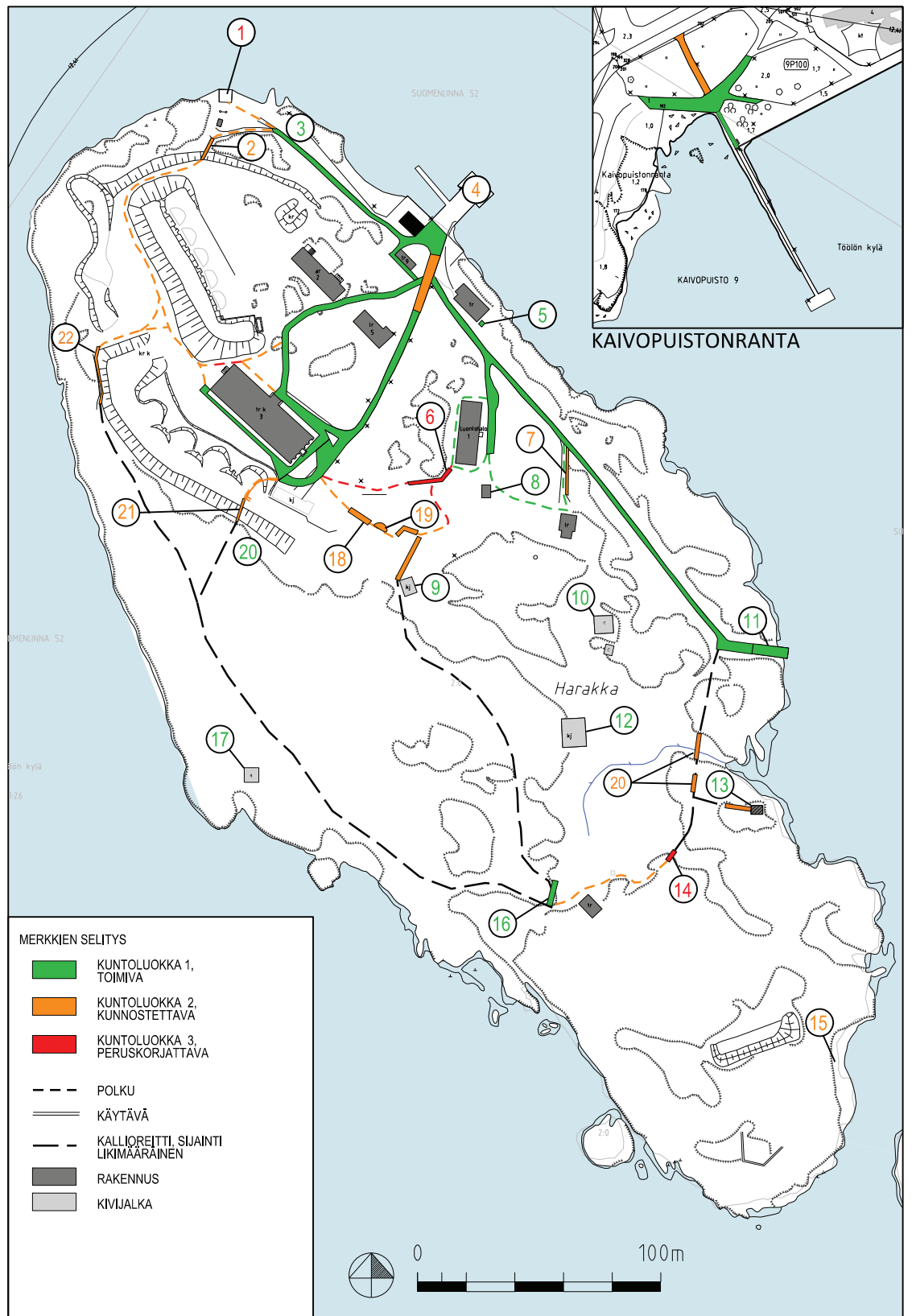
Yhteysveneeseen mantereeseen puoleisen laiturin luona on tarvetta järjestellä infotauluja. Nykyisillään niiden lukumäärä on aika suuri ja osa peittää hienot näkymät kohti saarta. Yhteysvenelaiturin sisäänkäynnin länsipuolella sijaitsevat kolme infotaulua ovat ravintoloiden, seurojen, yritysten ja yhteisöjen hallinnassa ja omistuksessa. Itäpuolella sijaitsee kaksi liikuntaviraston hallinnoimaa infotaulua, yksi vesiliikenteen ja – liikennöitsijöiden käyttöön ja yksi ympäristökeskuksen tiedotusta varten. Liikuntaviraston hallinnoimien infotaulujen eteen on sijoitettu pyöräteline, joka osin estää pääsyn infotaulujen luokse. Ehdotuksena on siirtää pyörätelineet taulujen edestä ja sijoittaa kaikki infotaulut samaan paikkaan pois näkymien tieltä. Suunnittelu on tehtävä yhteistyössä infotaulujen yksityisten omistajien Merenkävijät ry:n ja Ravintola Särkän sekä infotauluja tarvitsevien hallintokuntien kanssa. Laiturin päädyssä on tarvetta pienelle infotaululle. Tällä hetkellä veneen aikataulut ja ohjeistukset on niitattu laiturin rakenteisiin lappusille. Itse laiturin osalta varusteista vastaa liikuntavirasto.

Lyhyt kevyen liikenteen väylä Ehrenströmintieltä yhteyslaiturille kärsii huoltoajon aiheuttamista kulumista. Autojen renkaat kuluttavat väylää ympäröivät nurmialueet huonoon kuntoon. Huoltoajon suhteen on tällä kohtaa Kai-vopuiston rantaa tarvetta liikennesuunnittelulle.

Opasteilla tarkoitetaan luontopolun opasteita sekä saaren tienviittoja. Avokallioalueilla viitoitusta ei ole ja kulku on pyritty ohjaamaan maalaamalla kallioiden kolmionmuotoisia valkoisia merkkejä. Merkit ovat tällä hetkellä kuluneet ja sekoittuvat lintujen ulosteiden sekaan. Kulun ohjaamiseksi kallioiden on myös tuotu irtokiviä, joiden avulla reittiä kallioiden on muotoiltu. Pienehköt opastetaulut sijaitsevat luontopolun varrella esitellen kussakin kohdassa esiintyvää luonnonilmiötä tai lajistoa. Koska opasteiden ja viitoituksen nykytilanne on visuaalisesti epäyhtenäinen ja opasteet osin epäselvät, tulee ne suunnitella yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Suunnitelmat opasteista ja tienviitoista tehdään yhdessä infotaulusuunnitelmien kanssa, jolloin saaren viestinnän ja opasteiden kokonaisilme saadaan yhtenäiseksi. Työstä on vastuussa ympäristökeskus.

Saarella sijaitsevat linnunpöntöt ja niiden kunto tulee kartoittaa. Samalla laaditaan tarvittavat parannussuunnitelmat. Linnunpöntöt ja niihin liittyvät kartoitukset sekä suunnitelmat ovat ympäristökeskuksen vastuulla.

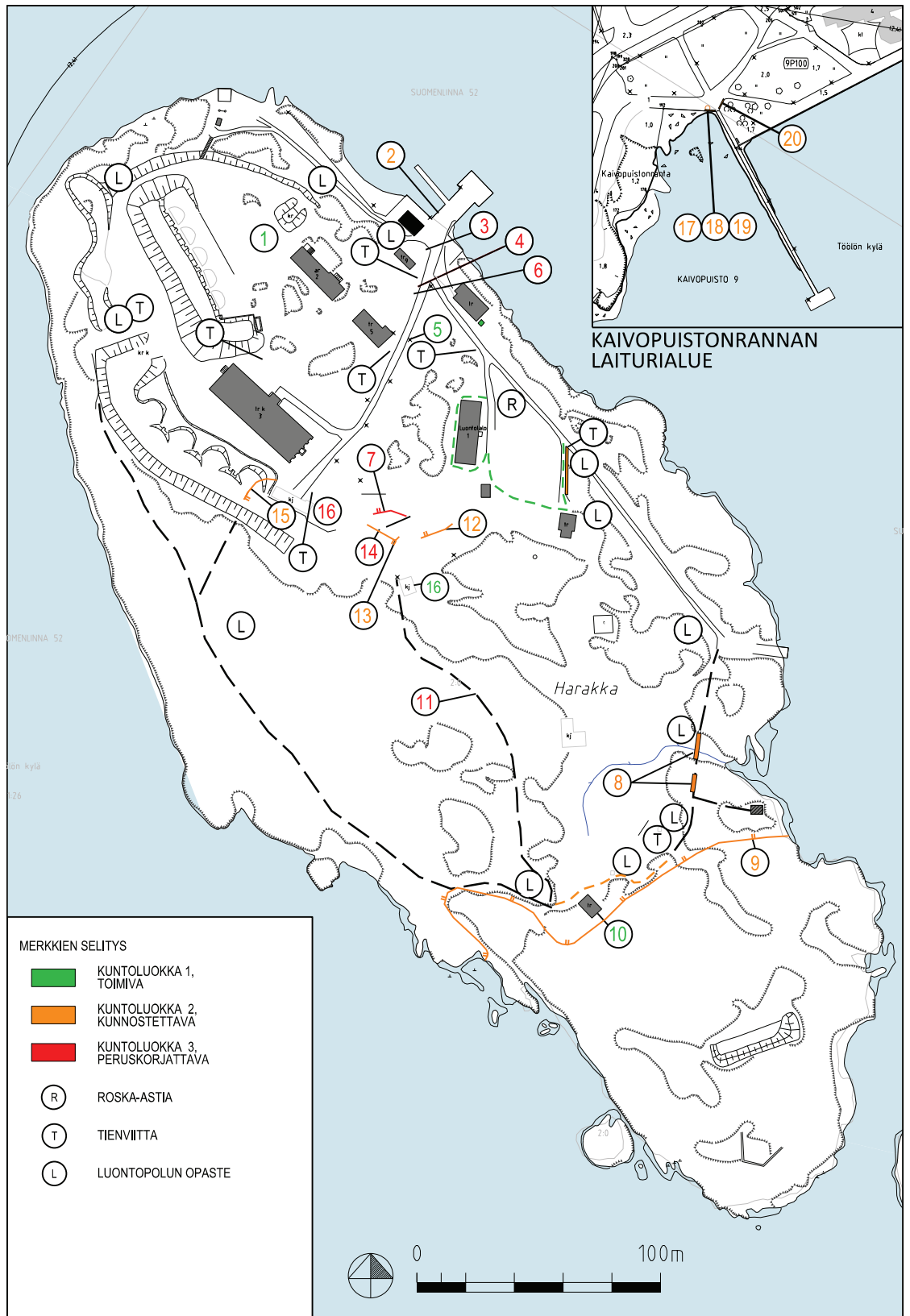
Saaren kalusteiden ja varusteidenosalta tarpeet kohdistuvat oleskelupaikkoihin ja laiturin ympäristöön. Laiturin yhteyteen tulee sijoittaa roska-astia ja tuhkakuppi. Vallin päällä sijaitsevan oleskelualueen kalusteet uusitaan. Uudet piknik-kalusteet sijoitetaan taiteilijatalon edustalle, samoin uusitaan kasematien vieressä sijainneet pöytäpenkit. Oleskelu- ja piknikalueille sijoitetaan roska-astiat. Saaren yhteysvenelaiturille tulee sijoittaa pelastusrenkas ja pelastautumistikkaat, jotka sieltä tällä hetkellä puuttuvat. Saaren valaistus säilyy ennallaan tarpeita valaistuksen lisäämiseen tai uusimiseen ei tällä hetkellä ole. Valaistuksen suunnittelusta ja ylläpidosta vastaa Helen, mutta rakennusvirasto voi tarpeen mukaan esittää valaistuksen uusimista.

Kuva 43. Saaren olevien rakenteiden kuntokartoitus.

TUNNISTE	RAKENNNE	KUVAUS	MATERIAALI JA KÄSITTELY	TUOTTEEN RAKENNUS- TAI ASENNUS- AJANKOHTA	KUNTO-LUOKKA (1-3)	TOIMENPIDE-EHDOTUS	VASTUULLINEN HALLINTOKUNTA TÄLLÄ HETKELLÄ	VASTUULLINEN HALLINTOKUNTA EHDOTUS	KIIREELLISYYS-LUOKKA
1	Pohjoislaituri	Graniittinen laiturirakenne on romahtanut pohjoiselta sivustaltaan. Laiturin rungon päällä kasvaa pihlaja. Kaapelivedon varoituskyltti on asennettu laiturirungon päälle.	Kivi, betoni	1882	3	Kasvillisuus poistetaan rakenteen päältä. Vaatii erillisen inventoinnin ja korjaussuunnittelun.	?	?	2
2	Porras, pohjoinen	Portaan maali on hilseillyt. Kasvillisuus kasvaa portaiden välistä. Porras on perustettu maanvaraisesti rinteeseen.	Puu	1990-lvulla	2	Uusitaan olevan mallin mukaan. Kasvillisuus poistetaan.	HKR	HKR	3
3	Graniittimuurit venerannassa	2 kpl leveys n. 12m ja 5m.	Kivi	Ei tiedossa	1	Ei toimenpiteitä.	HKR	HKR	-
4	Päälaituri	Rautasiteillä vahvistettu kiviarkkulaituri. Laiturin päässä on yhteysveneiden merkinanto-järjestelmä sekä vanha nosturi.	Laituri kivi-materiaalia, Kaiteet ja muut rakenteet puuta.	1882	2	Liikuntavirasto arvioi toimenpidetarpeen.	LIV	LIV	3
5	Pumpputori	Akvaariorakennuksen vesipumpuille tarkoitettu erillsrakenne	Puu	2000	1	Ei toimenpiteitä.	KV	KV	-
6	Tiiliportaati, Kasematti K1	Maastoon osittain uponneet tiiliportaati vievät luontotalolta Kasematti K1:lle, teräksinen käsijohde.	Kivi, tiili, teräs	1800-luvulla?	3	Vaatii erillisen inventoinnin ja korjaussuunnitelman.	HKR	HKR	1
7	Muuri	Vellamolle vievä n. 10 m pitkä ja 0,8 m korkea ladottu kylmämuuri.	Luonnonkivi	Ei tiedossa	2	Muuri korjataan murtuneista kohdista latomalla muurikivet uudelleen. Kasvillisuus poistetaan muurin päältä.	HKR	HKR	2
8	Kivijalka	Rantasaunan kivijalka. Sijaitsee keskellä saaren läntistä rantaa.	Kivi, betoni	Ei tiedossa	1	Ei toimenpiteitä.	HKR	HKR	-
9	Kivijalka	Sijaitsee näköalapaikalle johtavien portaiden alapäässä. Kivijalan päälle on kasattu tiiliä.	Kivi, betoni	1954	1	Puuvartinen kasvillisuus poistetaan rakenteen päältä.	HKR	HKR	2
10	Kivijalat	Kahden vierekkäin sijaitsevan kivijalan päälle ja ympärille on kasvanut paljon kasvillisuutta.	Kivi, betoni	Ei tiedossa	1	Puuvartinen kasvillisuus poistetaan rakenteen päältä.	HKR	HKR	2
11	Itäinen laitururi	Graniittista muuratun rakenteen päällä kasvillisuutta. Kaapelivedon varoituskyltti on asennettu laiturirungon päälle.	Kivi, betoni	Ennen vuotta 1854	1	Puuvartinen kasvillisuus poistetaan rakenteen päältä.	?	?	2
12	Kivijalka	Suurikokoinen rakennuksen kivijalka, jonka päälle ja ympärille on kasvanut paljon kasvillisuutta.	Kivi, betoni	Ei tiedossa	1	Puuvartinen kasvillisuus poistetaan rakenteen päältä.	HKR	HKR	2
13	Lintupiilo	Katosrakenne rannalla	Puu	1994, uusittu 2000-luvulla	1	Ei toimenpiteitä.	HKR	HKR	-
14	Porras, etelä	Osittain kallion päällä lepäävä kaiteeton porrasrakenne.	Puu	1990-luvulla	3	Uusitaan olevan mallin mukaan.	HKR	HKR	3
15	Laavun runko	Laavun runko on rakennettu luvattomasti hiekkarannalle, leppien varaan.	Puu	Tod.näk. 2013	2	Puretaan rakenne.	-	-	-
16	Kivitie	Räjäytysuojan läheisyydessä sijaitseva vanha tienpohja.	Luonnonkivi	Ei tiedossa	1	Ei toimenpiteitä.	HKR	HKR	-
17	Porras, näköalatasanne	3 kpl	Puu	1990-luvulla	2	Uusitaan olevan mallin mukaan.	HKR	HKR	3
18	Nupukivipinta	Näköalapaikalla, useassa tasossa. Rajautuu osin luonnon-suojelualueeseen.	Nupukivi	1990-luvulla	2	Laaditaan inventointi ja korjaussuunnitelma osana vallien inventointia.	HKR	HKR	3
19	Pientuuli-voimala	Toiminnassa oleva pientuuli-voimala	Metalli, muovi	2011	1	Ei toimenpiteitä.	KV	KV	-
20	Porras, tuulimylly	Osittain maanvaraisesti perustettu porras tuulimyllyn läheisyydessä. Portaan kaide vain toisella sivulla.	Puu	1990-luvulla	2	Uusitaan olevan mallin mukaan.	HKR	HKR	3
21	Kalliosilta, saaren luoteisos	Siltarakenne on perustettu osittain kallioon upotetuilla perustuksilla sekä osittain maanvaraisilla tolpileillä. Osa siltarakenteesta on suorassa kontaktissa jyrkän rinteiden maan-aineksen kanssa.	Puu	1990-luvulla	2	Uusitaan olevan mallin mukaan.	HKR	HKR	3

Taulukko 6. Rakenteiden inventointi sekä suositus toimenpiteistä ja toteuttajista.

Kuva 44. Saaren olevien varusteiden ja kalusteiden kuntokartoitus.

TUNNISTE	VARUSTE TAI KALUSTE	KUVAUS	MATERIAALI JA KÄSITTELY	RAKENNUS AJANKOHTA	KUNTO-LUOKKA (1-3)	TOIMENPIDE-EHDOTUS	VASTUULLINEN HALLINTO-KUNTA	VASTUULLINEN HALLINTO-KUNTA EHDOTUS	KIIREELLISYYS-LUOKKA
1	Puutarha-aitaus	Talonmiehen asunnon yhteydessä sijaitseva istutusaitaus. Koko n. 7 x 15 m	Puu ja metalliverkko	Ei tiedossa	1	Ei toimenpiteitä.	-	-	-
2	Laiturin penkkikaide	Harmaantunut kestopuu	Puu	1988	2	Uusitaan olevan mallin mukaan.	LIV	LiV	3
3	Opastaulu, saaren yhteyslaiturialue	Kolmiosainen opastaulu, koko n. 2,3 x 1,8 m	Maalattu metalli	1990-2000-luvulla	3	Opastaulu poistetaan. Uusi opastaulu liitetään uuteen lajempaan rakenteeseen.	YMK	YMK	2
4	Ilmoitustaulu, saari	Vähäisessä käytössä. Maalattu saman väriseksi kuin lennätinrakennus.	Puu	Ei tiedossa	3	Opastaulu poistetaan.	?	-	2
5	Valaisin	Puistovalaisin (5kpl) 3 m pylvällä	Metalli	2002	1	Ei toimenpiteitä.	Helen	Helen	-
6	Katkaisttu pylväis ja metallirakenteet	Kestopuinen tolpan tynkä ja 3 kpl metallirakenteita	Metalli, puu	Ei tiedossa	3	Poistetaan rakenteet.	HKR	-	3
7	Aita, näköala-paikalla K1 päällä	Puinen aita putoamisesteenä.	Puu	1990-2000-luvulla	1	Uusitaan olevan mallin mukaan.	HKR	HKR	2
8	Pitkospuut	Leveät puulankut tukirakenteilla	Puu	Uusin 2013	2	Uusitaan tarpeen mukaan, kts. Liite 1.	HKR	HKR	3
9	Luonnonsuojelu-alueen raja-aita, eteläinen suojelualue	Betonijalkainen puutolppa ja köysi	Puu, betoni, köysi	1990-luvulla	2	Korvataan köysiaidat yhdenmukaisella mallilla	HKR	HKR	2
10	Kaide	Pituus 6,3 m korkeus 0,7-0,9 m, kiinni räjäytysbunkkerirakenteessa	Maalattu teräs	1990-luvulla	1	Jätetään paikalleen. Mikäli bunkkerin katolle rakennetaan lintupiilo, suojaus ratkaistaan uudelleen.	HKR	HKR	-
11	Kallioreittimerkit	Maalauksia kalliolla, kasattuja kiviä	Valk. maali, kivi	2000-luku	3	Nykyiset merkit ovat vaikeasti havaittavia. Korvataan kivikummeilla. Kts. Liite 1.	YMK	YMK	2
12	Luonnonsuojelu-alueen raja-aita, näköalapaikka	Puutolpat ja köysi	Puu, köysi	1990-2000-luvulla	2	Korvataan köysiaidat yhdenmukaisella mallilla.	HKR	HKR	2
13	Aita näköala-paikalla, K1 päällä	Puinen aita putoamisesteenä	Puu	1990-2000-luvulla	1	Uusitaan olevan mallin mukaan.	HKR	HKR	2
14	Penkki	Käsi- ja selkänöjallinen penkki. Penkin istuinlaudat ovat katkenneet.	Puu	Ei tiedossa	3	Uusitaan penkit.	HKR	HKR	1
15	Luonnonsuojelu-alueen raja-aita, tuulimylly	Puutolpat ja köysi	Puu, köysi	1990-luvulla	2	Korvataan köysiaidat yhdenmukaisella mallilla.	HKR	HKR	2
16	Hirsipenkki	3 kpl, sijaitsevat K2:n ja taitelijatalon välissä.	Puu	Ei tiedossa	2	Poistetaan huonokuntoiset penkit.	-	HKR	3
17	Ilmoitustaulu A, mantere	Kiinnitetty kaiteeseen, estää näkymän Harakkaan.	Puinen	Ei tiedossa	2	Poistetaan. Korvaava taulu suunnitellaan osaksi suurempaa kokonaisuutta.	-	-	2
18	Ilmoitustaulu B, mantere	Kiinnitetty kaiteeseen, estää näkymän Harakkaan.	Puinen	Ei tiedossa	2	Poistetaan. Korvaava taulu suunnitellaan osaksi suurempaa kokonaisuutta.	-	-	2
19	Ilmoitustaulu C, mantere	Kiinnitetty kaiteeseen, estää näkymän Harakkaan.	Puinen	Ei tiedossa	2	Poistetaan. Korvaava taulu suunnitellaan osaksi suurempaa kokonaisuutta.	YMK	-	2
20	Ilmoitustaulut D ja E, mantere	Valaistu opastaulu 2 kpl	Maalattu metalli	2000-luku	2	Poistetaan. Korvaava taulu suunnitellaan osaksi suurempaa kokonaisuutta.	LIV, YMK	-	2
R	Roska-astia	Kannellinen, 3 kpl. Roska-astioiden nostettavat kannet ovat painavat ja linnunulosteessa, joka aiheuttaa hankaluutta käytössä.	Metalli	Ei tiedossa	3	Uusitaan roska-astiat.	HKR	HKR	3
T	Tienviitat	8 kpl	Metalli, muovi	2000-luku	2	Tienviittoja tulee tarkastella osana opasteiden uudelleenjärjestelysuunnitelmaa.	YMK	YMK	2
S	Siirrettävät pesintäaidat	Lintujen pesintäaikaan käytettävät aidat, joita käytetään linnun pesiessä lähellä kulkuväylää.	Puu, metalliverkko	2000-luku	2	Suunnitellaan uusi siirrettävä aitamalli.	YMK	YMK	2
K	Luontopolkukyltit	Pieniä kylttejä, erilaisia	Puu,	2000-luku	2	Uusitaan yhdenmukaisiksi.	YMK	YMK	2

Taulukko 7. Varusteiden ja kalusteiden inventointi sekä suositus toimenpiteistä ja toteuttajista.

5.1.5 Yhteensopivuus luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelman kanssa

Jos luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmaan tehdään muutoksia, tulee ne hyväksyttävä Uudenmaan ELY-keskuksessa. Suunnitelmassa on esitetty kaikkien ruusu-, terttuselja- ja isotuomipihlajapensaiden poistamista saarelta, myös luonnonsuojelualueilta. Myös puuvartisen kasvillisuuden aiemmin esitettyä laajempaa raivausta linnoituslaitteiden ympäristöstä on tässä suunnitelmassa esitetty maisemallisten arvojen ja rakenteiden vahingoittumisen estämiseksi. Hyväksyntä luonnonsuojelualueiden osalta on haettava siis ELY-keskukselta, siitä vastaa rakennusvirasto yhteistyössä ympäristökeskuksen kanssa.

5.2 Ylläpito ja hoito

Harakan saaren ylläpito tilataan ja hoidetaan pääosin rakennusviraston ylläpidon tuotekorttien mukaisesti.

5.2.1 Luonto, maisema ja kulttuuriympäristö

Luonnon- ja maisemanhoidon toimenpiteistä, työn tilaamisesta ja rahoituksesta vastaa rakennusvirasto. Rakennusten pihapiirit ovat rakennusviraston vastuulla. Luontotalon pihapiirin ylläpitotoimenpiteistä sovitaan luontokeskuksen kanssa, asuinrakennuksen pihapiiristä vastaavat asukkaat. Taiteilijatalon pihapiiriin kohdistuvista toimenpiteistä tulee tiedottaa vuokralaisia, he vastaavat rakennukseen takapihan ylläpidosta, lähinnä sen puhtaanapidosta ja istutetusta kasvillisuudesta.

Raivattujen ja niitettyjen alueiden ylläpitoa vuohien tai lampaiden avulla voidaan selvittää. Jos eläimiä käytetään laiduntamaan tarpeellisia alueita, tulee niiden hankinta- ja ylläpitovastuut sopia hallintokuntien välillä. Tarveharkinnasta vastaa rakennusvirasto yhteistyössä ympäristökeskuksen luontokeskuksen henkilöstön kanssa.

Kasvillisuuden kulottaminen Suomenlinnan tapaan olisi hankala saarella järjestää, jo pesimälinnuston suojele tekee siitä vaikeaa. Vuoden 2012 (Kemppi 2012) kasvillisuus selvityksessä ehdotettiin polttamisen kokeilua esimerkiksi taiteilijatalon edustan pihapiirissä. Pienillä selässä kannettavilla laitteilla polttaminen on hallitumpaa kuin varsinainen kulutus. Piha-alue on myös tuulilta suojattu ja rajatumpi, jolloin tulen hallinta on todennäköisesti helpompaa. Työ on tehtävä lintujen pesintäajan ulkopuolella.

5.2.2 Rakenteet

Rakenteiden osalta toimenpiteet kohdistuvat pääosin virkistysreitistöön liittyvien rakenteiden ylläpitoon. Työn tilaamisesta ja rahoituksesta vastaa pääosin rakennusvirasto. Hoitotyöt tehdään rakennusviraston ylläpitokorttien mukaisesti. Luontopolun opasteiden sisällöstä ja sen ajanmukaisuudesta vastaa ympäristökeskus.

5.2.3 Jätehuolto ja puhtaanapito

Jätehuollosta on tehty suunnitelma vuonna 2009 (Pajanen 2009). Jatkossa jätteitä ei sijoiteta yhteysvenelaiturille pressujen alle vaan roska-astiat sijoitetaan WC-rakennuksen yhteyteen rakennettavaan jätekatokseen, paikalle jossa roska-astiat tälläkin hetkellä sijaitsevat, tosin ilman suojaa säältä. Luon-

nos jätekatoksen periaatteista on esitetty vuoden 2009 suunnitelmassa ja sen perusteella on tehty ehdotus rakenteesta (liite 1) ja sijainnista (kuva 27). Haavi alus noutaa jatkossakin roskat kerran viikossa roskakatoksesta. Nykyisten jätelajien lisäksi tilataan myös muiden tarpeellisten jätelajien, kuten biojätteiden keräys.

Luonnon- ja maisemahoidosta syntyvä kasvillisuusjäte varastoidaan väliaikaisesti odottamaan kuljetusta pois saarelta. Varastointia varten osoitetaan paikka yhteysvenelaiturin läheisyydestä sen pohjoispuolelta kalliosyvennyksestä. Voimakkaasti siementävien vieraslajien, kuten lupiinin, varastoinnissa tulee ottaa huomioon, etteivät siemenet pääse leviämään luontoon. Kasvillisuusjäte kerätään ja suljetaan jätessäkkeihin, kuljettaessa pidetään huolta, ettei siemeniä pääse maastoon. Saaren sisääntuloalueen pihasuunnitelmassa on esitetty toimintojen ja rakenteiden sijoitus (kuva 27).

5.2.4 Pienpedot

Pienpedoista ongelmallisimmin on lintujen pesintää häiritsevä minkki, joka pyritään pitämään poissa saarelta pyyntiloukkujen avulla. Minkinpyynti on metsästyslain alaista toimintaa ja edellyttää suorittavalta henkilöltä metsästäjätutkinnon suorittamista. Lintujen pesintätuloksen parantamiseksi olisi myös Harakan lähisaarissa suoritettava minkkien pyyntiä. Harakan saareen mahdollisesti uiva kettu voi myös aiheuttaa vakavia pesätuhoja, tällaiseen tilanteeseen tulisi reagoida pikaisesti esim. häätämällä kettu pois saaresta tai pyydystämällä eläin.

Pienpetojen hävittämisestä vastaa rakennusvirasto, joka tilaa työn Staralta. Staran henkilökunta suorittaa minkkien pyyntiä heti tappavilla loukuilla, loukut syötetään ja koetaan Staran toimesta. Minkin pyyntiä voisi jatkaa Riistakeskuksen poikkeusluvalla 30.4 jälkeen jolla menettelyllä parannettaisiin lintujen pesinnän onnistumisen mahdollisuuksia. Saaren henkilökunnan mahdollinen minkkien pyynti elävänä pyytävillä loukuilla edellyttää myös henkilöltä metsästäjätutkinnon suorittamista, eläinten lopettamisesta loukuun on myös säädetty metsästyslaissa. Staran toimesta on esitetty toive kiinteistä loukuista. Loukut voitaisiin suunnitella ja toteuttaa rakennusviraston toimesta.

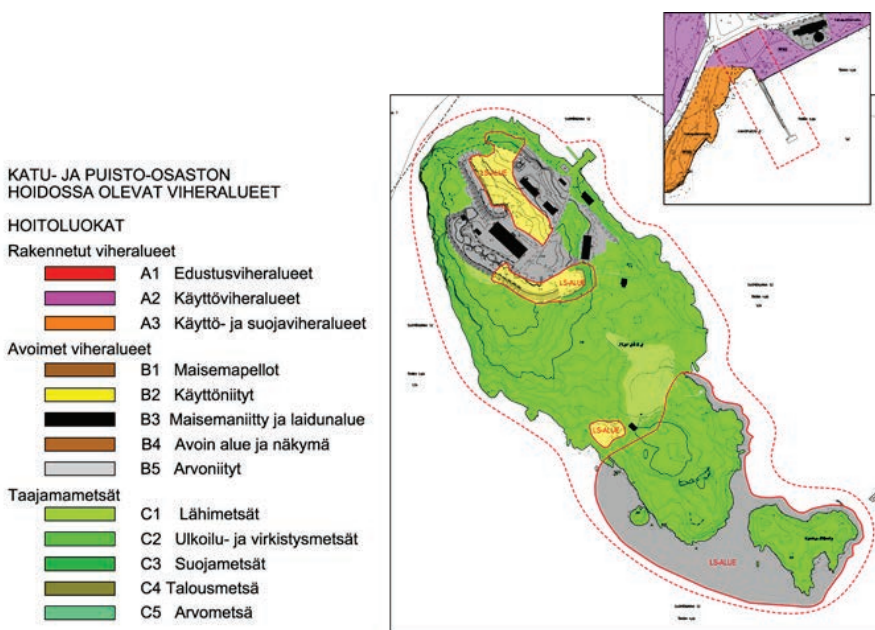
Rottien lisääntymisen estämiseksi saarella on erityisen tärkeää huolehtia jätteen oikeanlaisesta käsittelystä ja sijoittamisesta.

5.2.5 Linnusto

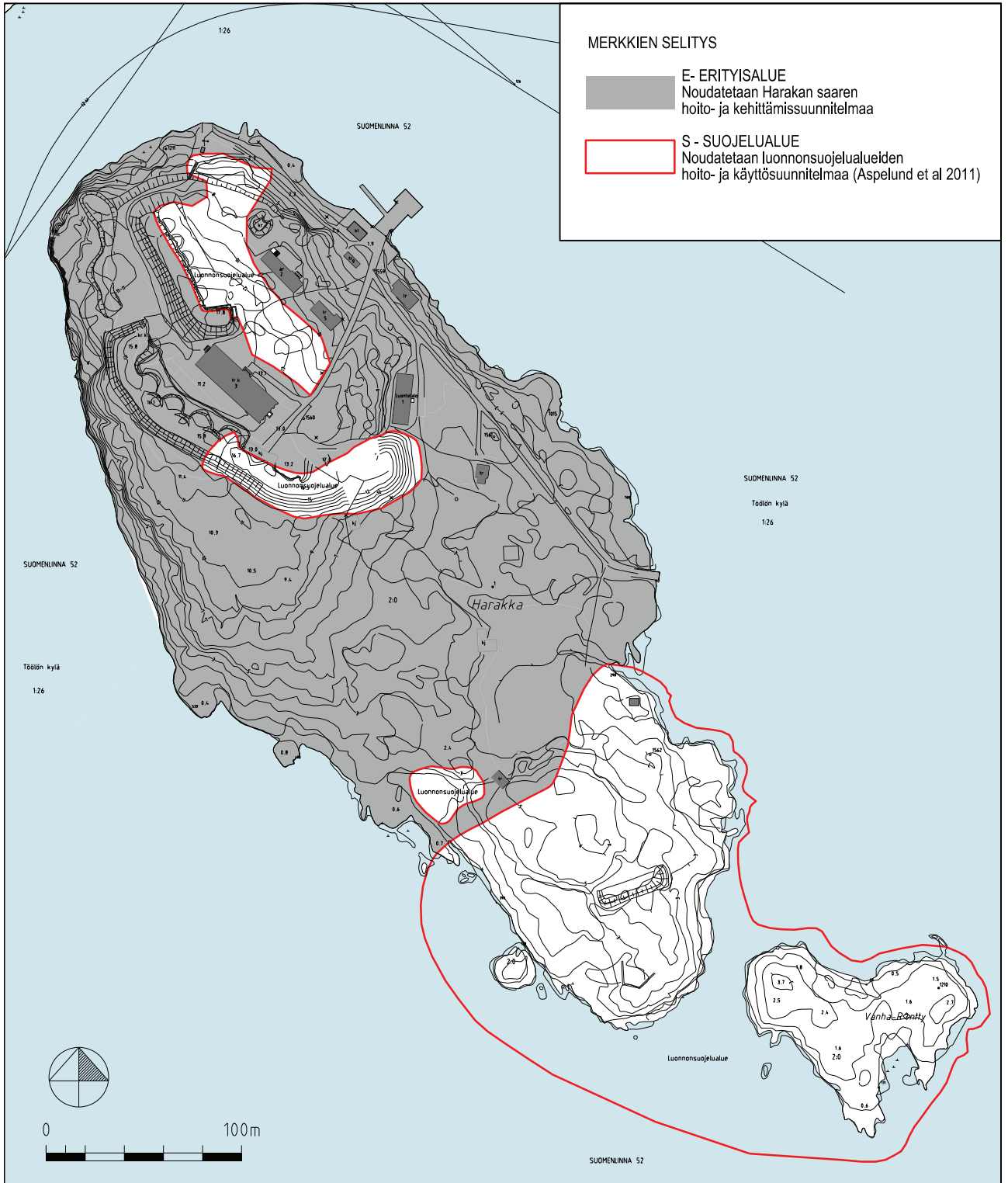
Linnuston ja niiden pesinnän edellytykset saarella tulee jatkossakin turvata. Toimenpiteet ovat käytännössä saaren kävijöiden informoiminen, eteläiselle luonnonsuojelualueelle omatoimisen kulkemisen estäminen ja ylläpidon toimenpiteiden ajoittaminen siten, ettei linnusto häiriinny. Pienpetotilannetta tulee tarkkailla ja niiden pyyntiä jatkaa, sillä saarelle tulee jatkuvasti uusia yksilöitä. Pääperiaate on, että lintujen pesinnän aikaan maaliskuulta elokuun alkuun vältetään pesintää häiritseviä kunnostus- ja ylläpitotöitä. Riskitilanteiden välttämiseksi on pesinnän suoja-aitoja käytettävä hankalimissa kohdin valkuposkihanhen pesinnän aikana. Suunnitelman liitteessä I on ehdotus uudesta suoja-aitatyypistä.

5.2.6 Hoitoluokitus

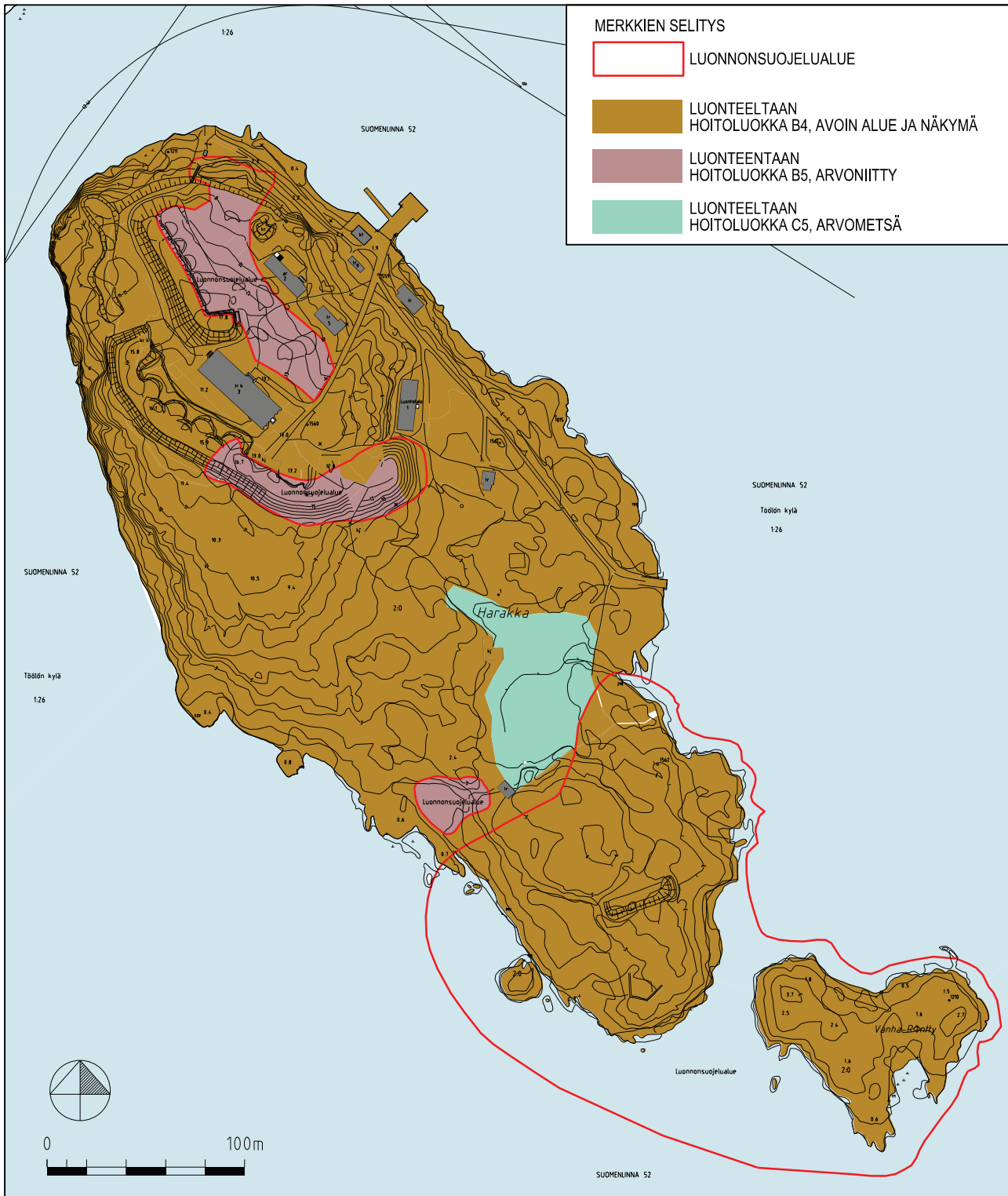
Saaren nykyinen hoitoluokitus ei vastaa alueen hoidon tavoitetilaa. Rakennusten pihapiirit ja osa valleista on esitetty merkinnällä E erityisalue. Eteläisintä luonnonsuojelualuetta lukuun ottamatta luonnonsuojelalueet on esitetty kuvassa 32 merkinnällä B2 käyttöniitty. Tervaleppäkorven alue on merkitty C1 lähimetsäksi, loput saaresta on esitetty merkinnällä C2 ulkoilu- ja virkistysmetsä. Metsäalueeksi luokittelu ei vastaa kallioisten ja niittyvaltaisten alueiden hoitotarvetta. Myös käyttöniitty merkintä ei sovellu saaren luonnonsuojelualueille, sillä pääosin niillä liikkuminen on arvokkaan kasvillisuuden vuoksi kielletty.

Kuva 45. Hoitoluokitusten nykytilanne (Helsingin rakennusvirasto 2013).

Kuva 46. Suositus hoitoluokituksista.

Kuva 47. Hoitoluokiteltujen alueiden luonne. Luokittelun perustana on käytetty vuoden 2012 kasvillisuusselvitystä (Kemppi 2012).

Luonnonsuojelualueet tulee merkitä S- eli suojelumerkinnällä. Suojelualueiden ulkopuoliset osat saarta merkitään E-merkinnällä. Hoito toteutetaan erillisen hoito- ja kehittämissuunnitelman mukaisesti, joka hyväksytetään Uudenmaan ELY-keskuksella luonnonsuojelualueiden osalta.

5.3 Käyttö

5.3.1 Talvikäyttö

Saaren pääasiallisia käyttäjiä talviaikaan ovat taiteilijatalon vuokralaiset. Saari-vahtimestari asuu saarella ympärivuotisesti ja huolehtii sopimuksen mukaisista ylläpito- ja hoitotoimenpiteistä saarella. Talvisaikaan lumenpoisto käytäviltä kuuluu saarivahtimestarin toimenkuvaan.

Kuva 48. Talvisin saareen pääsee jätää pitkin. (ST)

Talvisin saarelle pääsyä hankaloittaa vesialueiden jäätyminen. Vuonna 2004 vahvistetussa asemakaavassa annetaan mahdollisuus talviaikaisen laiturin rakentamiseen mantereelta Harakan saaren pohjoisosaan (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2004). Ponttonilaituria esitettiin rakennettavaksi vuodelta 1998 olevassa Harakan perustamissuunnitelman tarkistuksessa. Armeijan toimiessa saarella käytössä oli talvisin laudoista rakennettu laituriyhteys (Päiväläinen 1988). Ponttonilaiturin rakentamista ei tässä suunnitelmassa esitetä, sen rakentamiselle tulevaisuudessa ei kuitenkaan ole esteitä.

5.3.2 Varastointi

Tarvetta varastoinnille saarella on taiteilijatalon vuokralaisilla, asukkailla sekä luontokeskuksella. Vuonna 2004 vahvistetussa asemakaavassa annetaan mahdollisuus rakentaa yksikerroksinen enintään 160 kerrosneliömetriä käsittävä rakennus luontotalon pohjoispuolelle (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2004). Luontokeskuksella on ollut tarvetta varastointitiloille, nykyiset tilat eivät riitä enää tarpeeseen. Rakennuksen tarveharkinta ei kuulu tähän suunnitelmaan.

Suunnitelmassa esitetään lukittavan varastolaatikon sijoittamista mantereen puolelle. Avaimet tulee olla saarivahtimestarilla, taiteilijatalon vuokralaisilla sekä ympäristökeskuksen luontokeskuksen työntekijöillä. Varastolaatikon tulee sisältää mm. nokkakärryt tavaroiden kuljettamista varten. Infotaulujen periaatesuunnitelmat on esitetty raportin liitteessä I.

5.3.3 Veneiden säilytys

Kulku saarelle on jäiden aikaa lukuun ottamatta vesiteitse. Vuokralaisten veneiden säilytystä varten on liikuntaviraston vastuulla olevia venepaikkoja Kai-vopuiston rannassa sekä saaren yhteyslaiturin pohjoispuolella. Käytännössä taiteilijatalon vuokralaisten veneitä on sijoitettuna myös pohjoislaiturin eteläpuoliselle matalalle rannalle sekä pumppuaseman ympäristöön. Rantautumista varten on ollut aiemmin ponttonilaituri pohjoislaiturin yhteydessä. Kovan itätuulen vallitessa on pohjoislaituri ollut paras paikka rantautua suo-jaisuutensa vuoksi. Melojat voivat rantautua parhaiten saaren pohjoislaiturin eteläpuolelle, jossa ranta on profiililtaan matala ja osin hiekkaa ja soraa.

Kuva 49. Taiteilijatalon vuokralaisten veneet jätetään rantaan. (ST)

Yksityisten veneiden säilytystä varten ehdotetaan pohjoislaiturin eteläpuoliselle rannalle rakennettavaksi veneiden rantautumisrakenne. Rakenne on esitetty raportin liitteessä I. Rakenne palvelee nimenomaan taiteilijatalon vuokralaisia, mutta myös saaren asukkaita. Tarkoituksena on, että jatkossa kaikki veneet jotka yhteysvenelaiturin yhteyteen eivät rantaudu, siirtyisivät kootusti venepaikan yhteyteen. Rakenteesta vastuussa olisi kiinteistövirasto, sillä rakenne on taiteilijatalon vuokralaisten ja saaren asukkaiden käytössä. Liikuntaviraston tulee jatkossa huolehtia, että taiteilijatalon vuokralaisille mantereen puolella osoitetut venepaikat ovat toiminnassa ja käyttökelpoisia.

5.3.4 Saarelle sijoitettavat väliaikaiset taideteokset

Harakan saarelle sijoitettaville väliaikaisille ja pysyville taideteoksille tulee hakea sijoituslupa Helsingin kaupungin rakennusviraston prosessin mukaisesti. Tarkoituksena on yhtenäisen käytännön ulottaminen kaupungin ylläpitämille alueille. Samalla varmistetaan muinaismuistojen suojelu. Sijoituslupien avulla saadaan tieto taideteoksien sijainnista ja luonteesta myös ylläpidolle.

Lupaa, eli käytännössä maanomistajan suostumusta väliaikaisille taideteoksille haetaan sähköpostitse ja hakemus lähetetään osoitteeseen hkr.ulkoilma@hel.fi. Hakemuksen tulee sisältää tiedot luvan hakijasta yhteystietoineen. Taideteoksen sisältö ja tyyppi tulee esittää hakemuksessa, samoin teoksen sijainti saarella karttaotteen avulla. Lisäksi tulee esittää taideteoksen sijoituksen aikataulu ja ajankohta. Hakemuksen perusteella annetaan maankäyttölupa, joka käytännössä on joko sijoituslupa tai vuokrasopimus. Luvan saamisen ehdoksi voidaan esittää lisävaatimuksia. (Korhonen 2013, henkilökohtainen tiedonanto)

5.4 Viestintä ja opasteet

5.4.1 Saaren sisäinen viestintä

Saaren sisäinen viestintä sisältää hallintokuntien välisen viestinnän sekä kaikkien saaren toimijoiden kesken tapahtuvan viestinnän. Hallintokuntien välisen viestinnän ylläpitämiseksi on saarella järjestetty vuosittainen kokous jossa saaren asioita käsitellään. Kokousten pitäminen on lähivuosina hiipunut ja käytäntö tulee ottaa uudelleen käyttöön. Jatkossa koolle kutsumisesta vastaa ympäristökeskus, tällä hetkellä siitä vastaa saarivahtimestari. Koska saarella tulee hoito- ja kehittämissuunnitelman vuoksi tapahtumaan paljon toimenpiteitä, on tiedotuksesta huolehdittava entistä tarkemmin. Tiedotuksesta tulee huolehtia myös saarivahtimestarille, taiteilijatalon vuokralaisille sekä mm. luontoasiantuntijoille, joita saarella aktiivisesti liikkuu ja toimii.

5.4.2 Ulkoinen viestintä

Infotauluja hallinnoivat useat tahot. Näyttelykatoksessa ja osin näyttelytiloissa sijaitsevat infotaulut ja näyttelymateriaalit ovat ympäristökeskuksen vastuulla. Materiaalin tuottamisesta ja päivittämisestä on tehtävä sopimus saaren toimijoiden ja hallintokuntien välillä. Ympäristökeskus huolehtii infotaulurakenteiden kunnon ylläpidosta, työ voidaan tilata esimerkiksi Staralta. Myös opasteiden osalta vastuullinen taho on ympäristökeskus. Luontokeskuksen henkilökunnan on seurattava, että materiaalit ja sijoitus ovat ajanmukaisia, eikä ohjauksessa ole puutteita. Henkilökunnan on ilmoitettava mahdollisista puutteista välittömästi. Opasteiden ja infotaulujen periaatesuunnitelmat on esitetty raportin liitteessä I ja saaren sisäntuloalueen osalta pihasuunnitelmassa kuvassa 27.

5.5 Vastuualueet

5.5.1 Nykyiset vastuualueet

Harakan saarella toimivien hallintokuntien vastuualueet on määritelty aiemmissa hoito- ja käyttösuunnitelmissa. Myös luonnonsuojelualueille vuonna 2011 laaditussa hoito- ja käyttösuunnitelmassa on ohjeistettu töiden jakoa hallintokuntien välillä (Aspelund et al. 2011). Vastuualueita ei ole kaikin osin tarkasti määritelty ja tämä epäselvä tilanne koetaan ongelmalliseksi saarella työskenteleville. Lisäksi saarella on useita muitakin toimijoita hallintokuntien lisäksi, jotka olisi huomioitava. Tarve vastuualueiden entistä tarkemmalle jakamiselle on yksi tämän suunnitelman tavoitteista.

5.5.2 Tavoitteelliset vastualueet

Tarkoituksena on jakaa vastuut hallintokuntien välillä siten, ettei epäselvyyksiä synny. Vastuu tietystä osa-alueesta tarkoittaa myös vastuuta kohteen suunnitteluttamisesta, toteutuksesta, ylläpidosta ja rahoituksesta.

5.5.3.1 Hallintokunnat

Rakennusvirasto

Vastaa pääosin saaren ympäristöstä rakenteineen ja varusteineen. Vastuualueisiin kuuluvat myös linnoituslaitteiden yhteydessä sijaitsevat kulkuväyliin liittyvät rakenteet, kuten portaat. Rakennusten pihapiirien ylläpito asuinrakennusta, taiteilijatalon takapihaa sekä luontotaloa lukuun ottamatta ovat rakennusviraston vastuulla. Rakennuksista ainoastaan lintupiilo ja näyttelykatoksen rakenteet ovat rakennusviraston vastuulla. Rakennusvirasto vastaa pihapiirien peruskunnostuksesta hoito- ja kehittämissuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden osalta. Sen jälkeen ylläpitovastuu muilla toimijoilla.

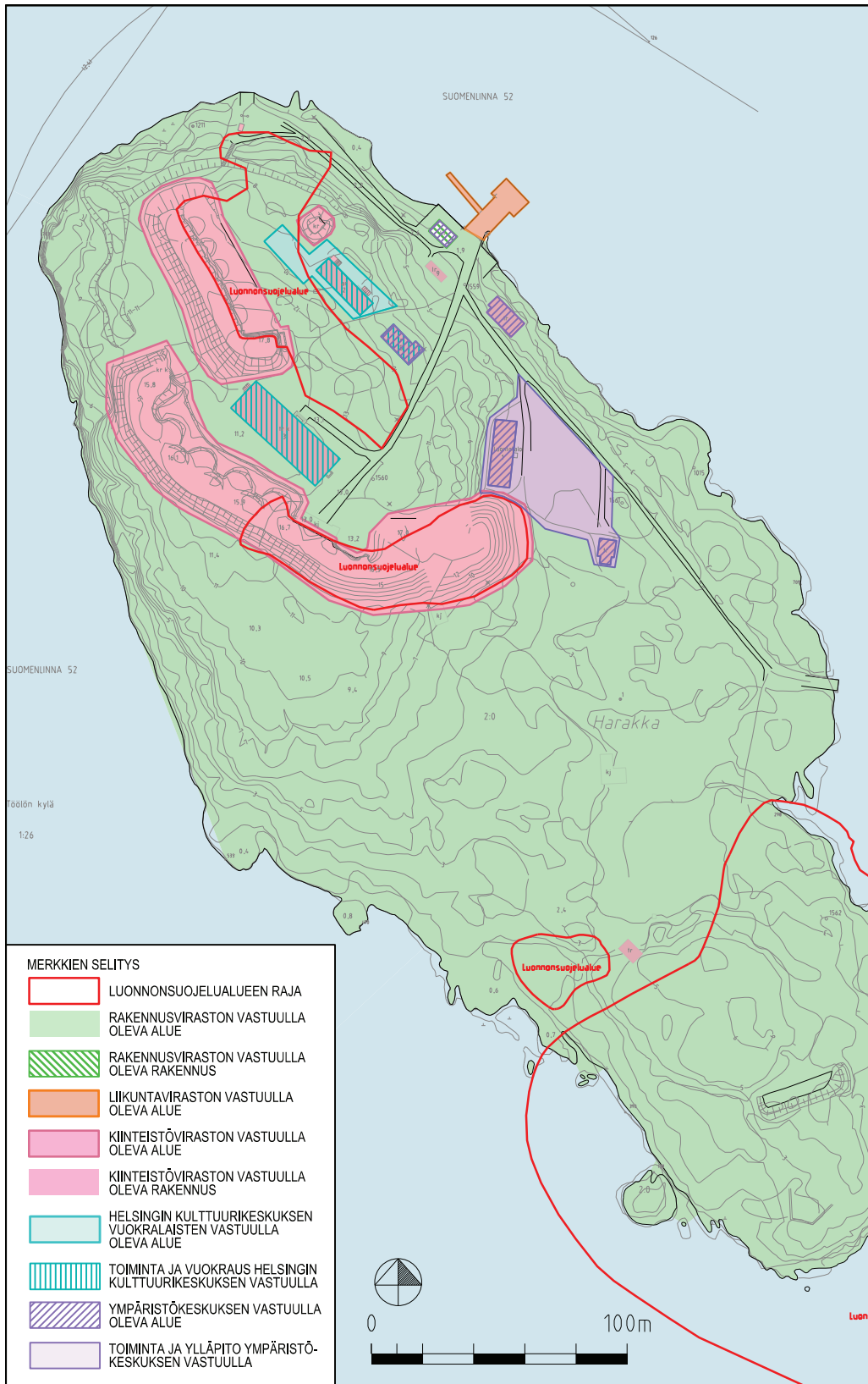
Rakennusviraston katu- ja puisto-osasto tilaa saarella tehtävät työt urakoitsijalta.

- o Luonnonhoito luonnonsuojelualueilla ja luontopolun rakenteet.
- o Puhtaanapito; roska-astioiden tyhjennys 1 x kk ja samalla käytävien roskien poisto. Saaren jätteen kuljetuksen mantereelle Haavi aluksella viikoittain.
- o Pienpetojen pyynti
- o Saariston luontovalvonta valvoo pesintärauhaa ja maihinnousukielltoa saarilla.

Rakennusvirasto vastaa pääosin saaren virkistyskäyttöä palvelevista rakenteista saaren yleisillä alueilla. Laiturit, opastaulut ja opasteet ovat muiden toimijoiden vastuulla. Jatkossa vastuussa myös taideteosten sijoitusluvista yhteistyössä ympäristökeskuksen, Helsingin kulttuurikeskuksen ja tarpeen mukaan kaupunginmuseon kanssa.

Ympäristökeskus

Vastaa saaren luontokeskuksen toiminnasta, luontopolun opasteista sekä näyttelyistä akvaariorakennuksessa, näyttelykatoksessa, luontotalossa ja Vellamossa. Ympäristökeskus maksaa kolmas-osan saarivahtimestarin palkkiosta ja toimii luonnonhoidon ja -suojelun asiantuntijana. Ympäristökeskus vastaa kasvillisuuden seuranta-aloista ja tulosten raportoinnista.

Kuva 50. Vastuunjako hallintokuntien välillä saaren alueella.2012).

Vastuut ja toiminta säilyvät pääosin ennallaan. Jatkossa vastuu opasteiden sisällöstä ja linnunpöytä- ja infotaulujen, näyttelykatoksen ja kasematien näyttelymateriaalin suunnittelusta, rakentamisesta ja ylläpidosta. Lisäksi vastuussa luontotalon mehiläisten sekä pihapiirissä istutusten ylläpidosta. Vastuu jätehuollosta luontotalon toimintaan ja henkilöstöön liittyen sekä yhteistyössä saarivahtimestarin kanssa yksityisvenelaiturin siisteydestä. Ympäristökeskus on jatkossa vastuussa kaikkien saaren ulkotiloissa työtä tekevien kesätyöläisten opastuksesta, jotta saaren luontoarvot eivät jäisi huomioimatta kunnossapitotöissä. Ympäristökeskus kutsuu hallintokunnat vuosittaiseen kokoukseen.

Kiinteistövirasto

Vastaa kiinteistöjen (rakennukset ja rakenteet) suunnitteluttamisesta ja ylläpidosta sekä maksaa kolmasosan saarivahtimestarin palkkiosta. Kiinteistövirasto vastaa taiteilijatalosta, luontotalosta, Vellamosta, pumpputornista, energiantuotantorakenteista kuten tuulimyllystä, bunkkerista, ak-vaariorakennuksesta, lennätinrakennuksesta, maakellarista sekä asuintalosta. Vastaa lisäksi linnoitusvallien kasemateista, kellareista ja kaikista sisätiloista sisältävistä linnoitusrakenteista, vastuu ulottuu myös maanpäällisiin osiin, raja kulkee 2 m päässä linnoitusvalleista uloimmista rakenteista. Kiinteistövirasto tilaa jatkossa vallien maanpäällisten osien hoidon rakennusvirastolta hoidosta erikseen laadittavan suunnitelman perusteella.

Helsingin kulttuurikeskus

Vastaa taiteilijatalon ja asuinrakennuksen tilojen vuokrauksesta ja on antanut luvat taideteosten sijoittelusta saarelle. Taideteosten sijoittamisluvat haetaan jatkossa rakennusvirastosta. Helsingin kulttuurikeskus maksaa kolmasosan saarivahtimestarin palkkiosta. Lisäksi palkkaa alueelle kesätyöntekijöitä kunnossapitotöihin. Vastuisiin lisätään materiaalin tuottaminen infotauluihin.

Liikuntavirasto

Vastuussa saaren yhteysvenelaiturista ja liikennöintisopimuksen neuvottelusta veneliikennöitsijän kanssa. Viraston vastuut ja toiminta säilyvät ennallaan.

Kaupunginmuseo

Vastaa rakennuksiin ja linnoituslaitteisiin liittyvistä valvonta- ja ohjaustehtävistä. Vastuut ja toiminta säilyvät jatkossa ennallaan.

Kaupunkisuunnitteluvirasto

Vastuussa saaren kaavoituksesta. Vastuut ja toiminta säilyvät jatkossa ennallaan.

5.5.3.2 Muut toimijat

Saarivahtimestari/Skutsi Oy

Saarivahtimestari asuu saarella ympärivuotisesti ja vastaa asuinrakennuksen pihapiirin ylläpidosta ja hoidosta sekä saarivahtimestarin sopimuksessa mainituista työtehtävistä. Taiteilijatalon tilanva-rauksista vastaaminen kuuluu myös työtehtäviin. Nykyiset vastualueet sekä toiminta säilyvät ennallaan ja saarivahtimestarin toimenkuvaan lisätään joitakin tehtäviä uuden sopimuksen yhteydessä. Saarivahtimestari suorittaa jatkossa rakennusviraston tilauksesta saaren puistoroska-astioiden tyhjennyksen kerran kuukaudessa ja käytävien roskien poiston. Saarivahtimestarin tulee pitää huolta yksityisvenelaiturin siisteydestä.

Harakka ry.

Taiteilijoiden yhdistys Harakka ry:n yleisölle suunnattu toiminta on keskittynyt näyttelyiden järjestämiseen ja niistä tiedottamiseen. Se toimii myös yhteistyökanavana kaupungin eri hallintokuntien ja taiteilijatalossa vuokralla olevien taiteilijoiden välillä. Toiminta säilyy jatkossa ennallaan ja yhdistys tuottaa materiaalia infotauluihin esimerkiksi näyttelyihin liittyen ja pitää huolta yksityisveneiden säilytysalueiden siisteydestä. Taiteilijoiden vastuulla on myös taiteilijatalon pihapiirin siistinä pitäminen omalta osaltaan.

Merenkävijät ry

Järjestää yhteysveneiden palvelut saarelle liikuntaviraston sopimuksen perusteella ja toiminta säilyy ennallaan. Vastuulla on aikatauluinfon järjestäminen laitureille ja internetiin yhteysveneiden osalta.

Tringa ry

Yhdistys on toimittanut saaren linnustolle pesäpönttöjä yhteistyössä ympäristökeskuksen kanssa. Toiminta säilyy jatkossa ennallaan. Linnunpönttöjen suunnittelu ja ylläpito tehdään yhteistyössä ympäristökeskuksen kanssa, rakennusvirasto toimittaa pönttörakenteet.

Helen

Helen on vastaa saaren ulkovalaistuksesta, sähköverkosta ja niiden ylläpidosta. Vastuut ja toiminta säilyvät ennallaan.

HSY

HSY vastaa saaren maanalaisesta johtoverkosta ja sen ylläpidosta. Vastuut ja toiminta säilyvät ennallaan.

6 TOTEUTTAMISAIKATAULU JA RAHOITUSTARVE

6.1 Ensisijaisten toimenpiteiden aikataulu

6.1.1 Luonto ja maisema

Luonnonhoidon toimenpiteet jakaantuvat pääosin raivauksiin, niittoihin ja vieraslajien poistamiseen. Työn tilaamisesta ja rahoituksesta vastaa rakennusvirasto. Vallien hoitotyöt vaativat erillisen suunnitelman, tämän suunnitelman puitteissa tehdään ainoastaan välttämättömät ensisijaiset toimenpiteet, joita ovat puuvartisen kasvillisuuden poisto maanpäällisiltä osiltaan.

Koska saaren vesakoituminen ja umpeen kasvaminen lisääntyy jatkuvasti, on ensisijaiset toimenpiteet aloitettava välittömästi suunnitelman tultua voimaan. Toimenpiteet tulevat kestäämään alueesta riippuen 3-5 vuotta, jonka jälkeen vuorossa on ylläpitovaihe. Raivaus- ja niittotoimenpiteet toteutetaan vuosittain pääosin lintujen pesinnän päätyttyä elokuun alusta lähtien. Haitallisten vieraslajien poistoa menetelmästä riippuen voidaan suorittaa myös pesintäaikaan. Esimerkiksi kasvien juurineen kaivaminen manuaalisesti voisi onnistua. Tällöinkin on noudatettava erityistä huolellisuutta, ettei saaren linnustoa häiritä.

6.1.2 Rakenteet

Rakenteiden osalta ensisijaisia toimenpiteitä ovat kuntokartoituksessa kiireellisyysluokkaan 1 sijoitetut kohteet (taulukko 6). Kiireellisyysluokkaan 1 on esitetty ainoastaan kasematti 1 ja luontotalon välillä kulkeva porrasyhteys. Suunnittelu ja toimenpiteet tämän kohteen osalta on aloitettava 5 vuoden sisällä. Kiireellisyysluokkaan 2 kuuluvat toimenpiteet rakenteiden osalta tulee suunnitelluttaa ja toteuttaa 5-10 vuoden sisällä suunnitelman hyväksymisestä. Kolmanteen kiireellisyysluokkaan kuuluvat kohteet tulee suunnitelluttaa ja toteuttaa hoito- ja kehittämissuunnitelman suunnitelmakaudella.

6.2 Ylläpidon aikataulu

6.2.1 Luonto ja maisema

Luonnonhoidon toimenpiteet jakaantuvat pääosin vesakon poistoon, niittoihin ja vieraslajien poistamiseen. Työn tilaamisesta ja rahoituksesta vastaa rakennusvirasto. Asuinrakennuksen pihapiiristä vastaavat saaren asukkaat ja luontotalon pihapiiristä ympäristökeskuksen henkilökunta. Raivaukset ja haitallisten vieraslajien poisto on kuitenkin rakennusviraston vastuulla myös asuinrakennuksen pihapiiristä. Vallien hoitotyöt vaativat erillisen suunnitelman.

Ylläpitoraivaukset tulee suorittaa aiemmin raivatuilla alueilla vuosittain ja ylläpitoraukset on aloitettava heti seuraavana vuonna ensimmäisestä raivauksesta. Raivausten ajankohtana syksy on paras, tällöin häiritään vähiten saaren pesimälinnustoa. Raivauksia jatketaan tehostetusti ensimmäisen viiden vuoden ajan. Tämän jälkeen ylläpitoraukset suoritetaan kolmen vuoden välein. Vesakoitumistilannetta on kuitenkin tarkkailtava ja vuosittaisia raivauksia jatkettava tilanteen niin vaatiessa pidempään kuin viisi vuotta.

Vuosittain niitetään, raivataan ja poistetaan saaren haitalliset vieraslajit; kurturuusut, lupiinit, isotuomipihlajat, idänkanukat ja jättitatar. Tarkoituksena on poistaa lajit saarelta. Haitallisten vieraslajien leviämistä ja häviämistä on seurattava vuosittain niiden tunnetulta esiintymispaikoilta sekä koko saaren alueelta. Vieraslajien seurantatyöt tehdään rakennusviraston toimesta vuosittaisten luonnonhoitotöiden yhteydessä yhteistyössä ympäristökeskuksen kanssa.

Kasvillisuusseuranta tulee tehdä viiden vuoden välein. Työn tilaamisesta on vastuussa ympäristökeskus. Edellinen seuranta on tehty kesällä 2012, seuraavat tulee toteuttaa vuosina 2017 ja 2022. Kasvillisuusseurannasta on tarkempi ohjeistus julkaisussa Harakan saaren muuttuva kasvillisuus (Kemppe 2012).

Kasvillisuusseurannan yhteydessä dokumentoidaan myös maiseman muutokset. Viiden vuoden välein valokuvataan saarta liitteessä 3 esitetyiltä pisteiltä. Kuvien avulla voidaan seurata maisemassa tapahtuvia muutoksia ja maisemanhoidon toimenpiteiden onnistumista.

Kuvien ottamisessa on noudatettava seuraavia ohjeita.

- Kuvat otetaan aina samaan aikaan, esimerkiksi heinäkuun ensimmäisellä viikolla sateettomalla säällä, puolenpäivän aikaan, jolloin matalalta paistava aurinko ei häiritse kuvausta.
- Kuvauksessa käytetään apuvälineenä tukevaa jalustaa ja mahdollisesti muita apuvälineitä, kuten vastavalosuojusta ja laukaisinta. Kuvien laadun tulee olla riittävä jatkokäyttöä varten, 3000 x 2000 pikseliä.
- Kuvat otetaan aina samalta korkeudelta, esimerkiksi 1,70 m. Tarpeen mukaan kallistetaan kameraa ylös- tai alaspäin maaston muotojen vuoksi, kallistukset tule dokumentoida. Tarkennus tulee sovittaa kohteen mukaan.
- Kuvauspisteiltä otetaan kuvat jokaiseen ilmansuuntaan, myös väli-ilmansuuntiin. Rannoilla sijaitsevista pisteistä kuvataan esitetyn sektorin mukaisiin ilmansuuntiin.

Digitaaliset valokuvat tallennetaan sekä ympäristökeskuksen, että rakennusviraston toimesta, itse kuvaamisesta tai työn tilaamisesta vastaa ympäristökeskus. Kuvauksista dokumentoidaan ainakin ajankohta, kuvaussuunta, -korkeus ja -kallistukset sekä muu oleellinen tieto.

6.2.2 Rakenteet

Rakenteiden osalta ylläpidon toimenpiteet kohdistuvat pääosin luontopolkuun liittyviin rakenteisiin. Työn tilaamisesta ja rahoituksesta vastaa rakennusvirasto.

Portaiden, kaiteiden ja pitkospolkujen kunto on tarkistettava riittävän usein ja turvallisuuden kannalta tarpeelliset korjaustoimenpiteet tehtävä välittömästi. Luonnonsuojelualueiden aitojen ja opasteiden kunnosta on myös huolehdittava riittävän usein. Infotaulujen, tienviittojen ja opasteiden kunnosta vastaa ympäristökeskus, tietojen oikeellisuudesta vastaa osaltaan kukin hallintokunta.

Pesinnän aikaiset suoja-aidat asennetaan vuosittain tarpeen mukaan suojaamaan saaren käyttäjiä lintujen pesintäaikana ilmenevältä aggressiivisuudelta. Aitoja sijoitetaan maastoon tarpeen mukaan. Aitaelementti sijoitetaan siten, että linnun pesä jää sen taakse esimerkiksi käytävältä käsin. Asennuksesta vastaa ympäristökeskuksen luontokeskuksen henkilökunta. Aidat ja niiden tarve tulee tarkistaa päivittäin ja ne on poistettava kun tarvetta ei enää ole.

Saaren linnunpöntöt tulee tarkistaa vuosittain. Samalla ne joko uusitaan tai puhdistetaan ja korjataan. Työstä vastuullinen hallintokunta on ympäristökeskus, vaikka työn suorittaisikin ulkopuolinen taho, kuten Tringa ry:n toimijat.

6.3 Rahoitustarve

6.3.1 Kokonaisrahoitustarve

Suunnitelman kustannukset on laskettu hyödyntäen Fore-kustannuslaskentaohjelmaa. Luonnon- ja maisemanhoitotöiden, pitkospolkujen sekä luonnonsojelualueen aitojen kustannustiedot on saatu Staran vastaavalta luontomestarilta Mikko Yletyiseltä.

Suunnitelman voimassaolokaudella 2015–2029 kokonaiskustannukset ovat yhteensä 470 000 €. Kustannukset jakaantuvat luonnon- ja maisemanhoidon ensisijaisiin toimenpiteisiin sekä rakenteiden ja varusteiden investointeihin. Lisäksi kokonaiskustannuksiin on sisällytetty luonnon- ja maisemanhoidon ylläpito- ja hoitokustannukset. Kustannukset jakaantuvat eri hallintokuntien kesken.

6.3.2 Esitettyjen toimenpiteiden ja investointien kustannukset

Ensisijaiset luonnon- ja maisemanhoidon toimenpiteet kohdistuvat kolmelle ensimmäiselle vuodelle, tämän jälkeen siirrytään ylläpitovaiheeseen. Tavoitteena on, että suurin osa vieraslajeista olisi saatu poistettua kolmen vuoden kuluessa ja jatkotoimenpiteet sisältyisivät muihin ylläpitotöihin. Rakennusvirasto vastaa toimenpiteiden rahoituksesta.

Toimenpide	Kustannus vuosittain	Yhteensä
Puuvartisen kasvillisuuden raivaus	5 vuoden ajan kerran vuodessa ja sen jälkeen 3 vuoden välein	52 500 €
Vieraslajien poisto kaivamalla	3 vuoden ajan kerran vuodessa	20 000 €
Niitto viikatteella tai raivaussahalla	5 vuoden ajan kerran vuodessa ja sen jälkeen 3 vuoden välein	140 000 €
Yhteensä		212 500 €

Toimenpide	Toimenpiteiden kesto	Kustannus vuosittain	Kustannus yhteensä
Puuvartisen kasvillisuuden raivaus	3 vuoden ajan kerran vuodessa	7 500 €	22 500 €
Vieraslajien poisto osin kaivamalla ja osin kemiallisesti	3 vuoden ajan kerran vuodessa	15 000 €	45 000 €
Niitto viikatteella tai raivaussahalla	3 vuoden ajan kerran vuodessa	20 000 €	60 000 €
Yhteensä		42 500 €	127 500 €

Taulukko 8. Luonnon- ja maisemanhoidon ensisijaisten toimenpiteiden kustannukset suunnittelukaudella.

Rakenteiden ja varusteiden investoinnit voivat jakaantua tasaisemmin suunnitelmakaudelle noudattaen kuntokartoitusten kiireellisyysluokkia. Kustannukset jakaantuvat eri hallintokuntien kesken.

Yhteysvenelaiturin kunnostuksen suunnittelun ja toteutuksen rahoituksesta vastaa liikuntavirasto, investointia ei ole huomioitu tämän suunnitelman kustannuksissa.

Investointi	Sisältö	Vastuullinen hallintokunta	Kustannus
Luontopolun rakenteet	Portaat, puiset pitkospolut, teräksiset pitkospolut, köysiaidat.	Rakennusvirasto	60 000 €
Lintupiilo	Katosrakenne ja portaat.	Rakennusvirasto	29 000 €
Muurin korjaus	Kivimuurin korjaus käsityönä.	Rakennusvirasto	2 500 €
Kalusteet	Penkit, penkkipöytä-yhdistelmät, roska-astiat.	Rakennusvirasto	11 000 €
Yhteensä			102 500 €

Lintuaidat	Tukijalat sekä verkko.	Ympäristökeskus	6 000 €
Luontopolun opasteet	Tienviitat, luontopolkun opasteet sekä opaskummelit.	Ympäristökeskus	10 000 €
Saaren infotaulu	Saaren infotaulu ja kiveys.	Ympäristökeskus	4 000 €
Yhteensä			20 000 €

Mantereen infotaulut	Kolme infotaulua, lukittava laatikko sekä yhteysvenelaiturin infotaulu.	Ympäristökeskus ja liikuntavirasto	5 000 €
Yhteensä			5 000 €

Roskakatos	Katosrakenne.	Kiinteistövirasto	4 500 €
Venesäilytys	Puinen telatukkirakenne rannalle.	Kiinteistövirasto	3 500 €
Yhteensä			8 000 €

Kaikki yhteensä			135 000 €
------------------------	--	--	------------------

Taulukko 9. Rakenteiden ja varusteiden investointikustannukset suunnittelukaudella.

6.3.3 Ylläpito- ja hoitokustannukset

Ylläpito- ja hoitokustannukset käsittävät pääosin luonnon- ja maisemanhoidon toimenpiteitä. Myös saaren rakenteita, kalusteita ja varusteita tulee ylläpitää. Rakennusvirasto vastaa ylläpitotoimenpiteiden rahoituksesta lukuun ottamatta ympäristökeskuksen, kiinteistöviraston tai liikuntaviraston vastuulla olevia rakenteita ja varusteita.

Toimenpide	Kustannus vuosittain	Kustannukset suunnitelmakaudella
Luonnon- ja maisemanhoidon toimepiteet	5 000 €	60 000 €
Rakenteiden, kalusteiden ja varusteiden ylläpito	5 000 €	60 000 €
Yhteensä		120 000 €

Taulukko 10. Rakennusviraston vastuulla olevien ylläpitotoimenpiteiden kustannukset suunnittelukaudella.

7 SELVITYS-, TUTKIMUS- JA JATKO-SUUNNITTELUTARPEET

Jatkosuunnittelutarpeet kohdistuvat bunkkerin katolle sijoitettavaan lintupiiloon, luontopolun pitkospuihin, opasteisiin, yhteys- ja yksityisveneilypalveluihin sekä jätekatokseen. Jätekatos tulee suunnitelluttaa ja toteuttaa kiinteistöviraston toimesta yhteistyössä muiden hallintokuntien kanssa. Pitkospuiden ja lintupiilon suunnitteluttamisesta ja toteutuksesta vastaa rakennusvirasto yhteistyössä muiden hallintokuntien, kuten ympäristökeskuksen, kiinteistöviraston ja kaupunginmuseon kanssa.

Luontokeskuksella on tarve lisärakennukselle varastointia varten, johon asemakaava antaa mahdollisuuden. Varastorakennus tarvitaan varusteiden, opetus- ja luonnontutkimusvälineiden ja työkalujen säilytystä varten. Lisärakennuksen suunnittelu ja toteuttaminen tulee tehdä yhteistyössä kiinteistöviraston kanssa. Luontopolun sisällön uusiminen varsinkin opasteiden suhteen on ympäristökeskuksen vastuulla.

Saaren jätekuljetusten ja työkoneiden saarelle kuljettamisen helpottamiseksi on olemassa tarve huoltolaiturille tai -luiskalle. Kuljetustarve lisääntyy aiemasta tilanteesta luonnonhoitotoimenpiteiden vuoksi ja yhteysvenelaiturin käyttäminen lastaukseen voi aiheuttaa yhteentörmäyksiä matkustajien kanssa. Huoltolaituri voitaisiin mahdollisesti järjestää hyödyntämällä olemassa olevan vanhan kivilaiturin eteläkulmaa. Tällöin säästyttäisiin erilliseltä betoniselta huoltoluiskalta, joka voi olla visuaalisesti häiriöksi. Vanhan kivilaiturin eteläkulman edustaa mahdollisesti syventämällä voitaisiin saada sopiva rantautumistila 3m leveälle alukselle. Laiturin/luiskan suunnittelusta ja toteutuksesta vastaa ensisijaisesti rakennusvirasto, yhteistyössä liikuntaviraston ja kaupunginmuseon kanssa. Huoltoluiskan sijaintiehdotus on esitetty pihasuunnitelmassa kuvassa 27.

Saaren kasematteja ja linnoitusvalleja ei ole tämän suunnitelman puitteissa inventoitu tai niiden kuntoa tarkasteltu. Tarve kuntotarkastukselle ja kunnossuunnitelmalle on kuitenkin olemassa, sillä vallien päällä puuvartinen kasvillisuus on saattanut vaurioittaa rakenteita. Lisäksi vallit kärsivät eroosiosta. Samalla kun tehdään tutkimukset linnoitusvalleille ja kasemateille, voitaisiin tutkia myös olevien rakennusten kuntoa. Esimerkiksi asemakaavalla suojeltu pumppurakennus saaren pohjoisrannassa voi saunaksi muuttamisen jälkeen olla kuntotutkimuksen tarpeessa. Työn teettäminen on kiinteistöviraston vastuulla.

8 LÄHTEET

8.1 Painamattomat lähteet

Helsingin kaupungin rakennusviraston puisto-osasto: 1988. Harakan saaren ulkoilualueen kunnostamissuunnitelma.

Helsingin kaupunki: 1989. Harakka. Perustamissuunnitelma. Liite I asiaan nro 28 YLK 28.2.1989.

Helsingin kaupunki: 1992. Harakan saaren käyttösuunnitelma.

Helsingin kaupunki: 1998. Harakan perustamissuunnitelman tarkistus.

Helsingin kaupunki: 2002. Harakan saaren hoito- ja käyttösuunnitelma. Luonnos 05.02.2002.

Helsingin kaupunki: 2013a. Strategiaohjelma 2013–2016 Liite I. Strategiaohjelman 2013–2016 perustelumuiisti.

Helsingin kaupunki: 2013b. Ylläpidon tuotekortit.

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto: 2003a. Viheraluerakenne. Kartta.

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto: 2003b. Vihersormet. Kartta.

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto: 2013. Visioteema_6_merellisyys_130513. Kartta.

Lommi, Sampsa: 2001. Harakan saaren jäkälät.

Pajanen, Kaisa: 2009. Jätehuollon järjestäminen Harakan saassa.

Rauma, Tuula: 1998. Harakan saaren kasemattien korjaus. Hankesuunnitelma 30.4.1999. Helsingin kaupungin kiinteistövirasto.

Ympäristötoimisto Oy Miljöbyrån Ab: 1988. Maisemasuunnitelma, Harakka.

8.2 Sähköiset lähteet

Harakan geologisia kohteita.

<http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/0257a8804a158886b331f7b546fc4d01/Harakan+geologisia+kohteita.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=0257a8804a158886b331f7b546fc4d01>

Haettu 10.12.1013.

Harakka ry: 2013. <http://www.harakka.fi/> Haettu 10.7.2013.

Helsingin kaupunki:2013d. Harakan luontokeskus. http://www.hel.fi/hki/Ymk/fi/Ymp_rist_kasvatus/Harakan+luontokeskus Haettu 10.7.2013.

Helsingin kaupunki:2013e. Harakan saari. <http://www.harakansaari.fi/> Haettu 10.7.2013.

Helsingin kaupunki: 2013f. Kallioperäkartta.

<http://ptp.hel.fi/soili/?easting=49561&northing=18479&resolution=2&language=fi>

Haettu 10.7.2013.

Helsingin kaupunki: 2013g. Luontotietojärjestelmä.

<http://ptp.hel.fi/tj/Default.aspx?easting=49561&northing=18479&resolution=2&language=fi>

Haettu 10.7.2013.

Helsingin kaupunki: 2013h. Paikkatietopalvelu.

<http://ptp.hel.fi/ptpa/?easting=25496749&northing=6673069&resolution=2&language=fi>

Haettu 10.7.2013.

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto: 2004. Asemakaava 11160. <http://ptp.hel.fi/ptpa/default.aspx> Haettu 10.7.2013.

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto: 2012. Yleiskaava 2002. http://www.hel.fi/hki/ksv/fi/Yleissuunnittelu/Yleiskaava_2002. Haettu 10.7.2013.

Merenkävijät ry: 2013. Särkän yhteysvene. <http://www.merenkavijat.fi/wordpress/majasaaret/yhteysvene-ferry/> Haettu 10.7 2013.

Metsähallitus: 2013. Pitkospuut, portaat ja ylitysrakenteet. <http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Luonnonsuojelu/Suojelualueidenhoitojakaytto/Rakentaminenjahuolto/Piirustuskokoelma/Sivut/Pitkospuut.aspx> Haettu 17.12.2013.

Museovirasto: 2013a. Kulttuuriympäristö rekisteriportaali. <http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>
Haettu 10.7 2013.

Museovirasto: 2013b. Maailmanperintökohteet Suomessa. http://www.nba.fi/fi/museot/maailmanperintokohteet_suomessa
Haettu 10.7 2013.

Museovirasto: 2009a. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. Suomenlinna. http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1569
Haettu 10.7 2013.

Museovirasto: 2009b. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. Kaivopuisto. http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1553
Haettu 10.7 2013.

Niukkanen, Marianna: 2009. Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäänökset. Tunnistaminen ja suojele. Museovirasto, rakennushistorian osasto. Museoviraston rakennushistorian osaston oppaita ja ohjeita 3. www.nba.fi/fi/File/685/hist-ajan-muinaisjaannokset.pdf
Haettu 19.12.2013

Oikeusministeriö: 2013a. Maankäyttö- ja rakennuslaki. [http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132?search\[type\]=pika&search\[pika\]=maank%C3%A4ytt%C3%B6-%20ja%20rakennuslaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132?search[type]=pika&search[pika]=maank%C3%A4ytt%C3%B6-%20ja%20rakennuslaki)
Haettu 10.7.2013.

Oikeusministeriö: 2013b. Muinaismuistolaki.

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1963/19630295?search\[type\]=pika&search\[pika\]=muinaismuistolaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1963/19630295?search[type]=pika&search[pika]=muinaismuistolaki)

Haettu 10.7.2013.

Suomen ympäristökeskus: 2013a. Kansallismaisemat.

<http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Maisemat/Kansallismaisemat>

Haettu 10.12.2013

Suomen ympäristökeskus: 2013b. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet.

http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Maisemat/Arvokkaat_maisemaalueet

Haettu 10.12.2013.

Unesco: 2013. Fortress of Suomenlinna.

<http://whc.unesco.org/en/list/583>

Haettu 10.7.2013.

Uudenmaan liitto:2013. Uudenmaan maakuntakaava. <http://kartta.uudenmaanliitto.fi/maakuntakaavat/index.html> Haettu 10.7.2013.

Valkeisenmäki, Iina (toim.): 2012. Hoitosuunnitelma Suomenlinnan maailmanperintökohde. Suomenlinnan hoitokunta. http://www.suomenlinna.fi/suomenlinnan_hoitokunta/kehittamishankkeet/suomenlinna_huomenna

Haettu 10.7.2013.

8.3 Kirjallisuus ja julkaisut

Amper, Reetta ja Lahdenmäki, Heikki: 2009. Suomenlinnan kunnostus ja uusi käyttö. Helsinki: Suomenlinnan hoitokunta.

Aspelund et al.:2011. Harakan saaren luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelma 2011–2020. Helsinki: Helsingin kaupungin ympäristökeskus. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisu 8/2011.

Harjuntausta et al.: 2013. Valkoposkivanhan aiheutuvien häiriöiden lieventäminen. Helsinki: Helsingin kaupungin ympäristökeskus. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisu 11/2013.

Heikkilä, Tapio:2007. Visuaalinen maisemaseuranta. Hämeenlinna: Taideteollinen korkeakoulu ja Kustannusosakeyhtiö Musta Taide.

Helander et al. : 1987. Suomenlinnan maisema. Kunnostussuunnitelma. Kokoava julkaisu. Helsinki: Suomenlinnan hoitokunta.

Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirasto: 2011. Suomenlinnan suurmaisema. Nykyinen ja tuleva maankäyttö. Helsinki: Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirasto. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosaston selvityksiä 2011:1.

Jansson, Henrik ja Raatikainen, Katja: 2008. Vallisaaren ja Kuninkaansaaren alueen hoitosuunnitelma. Helsinki: Metsähallitus. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisu. Sarja C 46.

Kemppi, Saana: 2012. Harakan saaren muuttuva kasvillisuus. Kasviston ja kasvillisuuden selvitystyö 2012. Helsinki: Helsingin kaupungin rakennusvirasto. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2012:11.

Kurtto, Arto:1991. Harakan saaren suunniteltujen kasviston ja kasvillisuuden suojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmat. Monisteessa Harakan saari. Helsingin kaupungin ympäristökeskus. Moniste 2/1992.

Lahdenmäki, Heikki (toim.): 1994. Suomenlinna kunnostustyöt 1974-1994. Helsinki: Suomenlinnan hoitokunta.

Laine, Sirku: 1996. Ensimmäisen maailmansodan aikainen maalinnoitus Helsingissä. Hoito-ohje. Helsinki: Helsingin kaupungin rakennusvirasto. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisuja 1996:4.

Levonen et al.: 1998. Helsingiläisten Harakka. Helsinki: Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 8/98.

Nieminen, Matti ja Yrjölä Rauno: 1991. Harakan saaren pesimälinnusto. Monisteessa Harakan saari. Helsingin kaupungin ympäristökeskus. Moniste 2/1992.

Nuotio, Anna-Kaisa: 2007. Viheralueiden hoitoluokitus. Helsinki: Viherympäristöliitto ry.

Pakarinen, Raimo: 2013. Helsingiläisten kattolokit ja valkuposkihanhet. Helsinki: Helsingin kaupungin ympäristökeskus. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 10/2013.

Putkonen, Lauri (toim.): 1993. Kansallismaisema. Vantaa: Ympäristöministeriö.

Päiväläinen, Erkki: 1988. Kemian vuodet Harakassa. Kertomus puolustusvoimien kemiallisen tutkimuslaitoksen toiminnasta vuosina 1919–1988. Harakan perinneyhdistys ry.

Rauma, Tuula: 1989. Harakka. Rakennushistoria ja inventointi. Helsinki: Helsingin kaupungin kulttuuriasiainkeskus.

Summanen, Eeva (toim.):2008. Luonto linnoituksessa. Kotka: Museovirasto. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 31.

8.4 Haastattelut ja henkilökohtaiset tiedonannot

Ala-Harja Sirkku, taiteilijatalon vuokralainen
25.6.2013, haastattelu

Björkman Johanna, Helsingin kaupunginmuseo
26.8.2013, haastattelu

Dahlbom Ove, Stara
8.11.2013, puhelinhaastattelu

Engblom Pekka, Helsingin kaupungin rakennusvirasto, katu- ja puisto-osasto, ylläpito
12.8.2013, puhelinhaastattelu

Forss Sonja, Suomen ympäristökeskus SYKE
9.12.2013, puhelinhaastattelu

Heikkinen Markku, Helsingin kaupunginmuseo
26.8.2013, haastattelu

Kurtto Arto, Luonnontieteellinen keskusmuseo
17.7.2013, puhelinhaastattelu

Korhonen Timo, Helsingin kaupungin rakennusvirasto, palveluosasto, alueiden käyttö
20.3.2014, puhelinhaastattelu

Lappalainen Tapio, Helsingin kaupungin liikuntavirasto
10.12.2013, puhelinhaastattelu

Lintunen Teemu, Helsingin kaupungin liikuntavirasto
13.11.2013, sähköposti

Metsämäki Saara, Skutsi Oy
25.6.2013, haastattelu

Oksanen Markku, Stara

19.6.2013, haastattelu

Puumalainen Juha, Stara

15.8.2013, puhelinhaastattelu

Sainio Sampo, Stara

10.7.2013, puhelinhaastattelu

Siltanen Elina, Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskus

16.8.2013, puhelinhaastattelu

Stenbäck Michaela, Helsingin kulttuurikeskus

12.8.2013, puhelinhaastattelu

Vesänen-Laukkanen Virpi, taiteilijatalon vuokralainen

25.6.2013, haastattelu

Yletyinen Mikko, Stara

26.6.2013, haastattelu

Ylimäki Kari, Helsingin kaupungin kiinteistövirasto

12.8.2013, puhelinhaastattelu

8.5 Kuvalähteet

Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto (KM)

Puolustusvoimat (PV)

Studio Terra Oy (ST)

9 LIITTEET

LIITE 1 Uusien ja korjattavien rakenteiden
ja varusteiden periaatesuunnitelmat

Pitkospuut

Lintupiilo

Lintuaidat

Opasteet

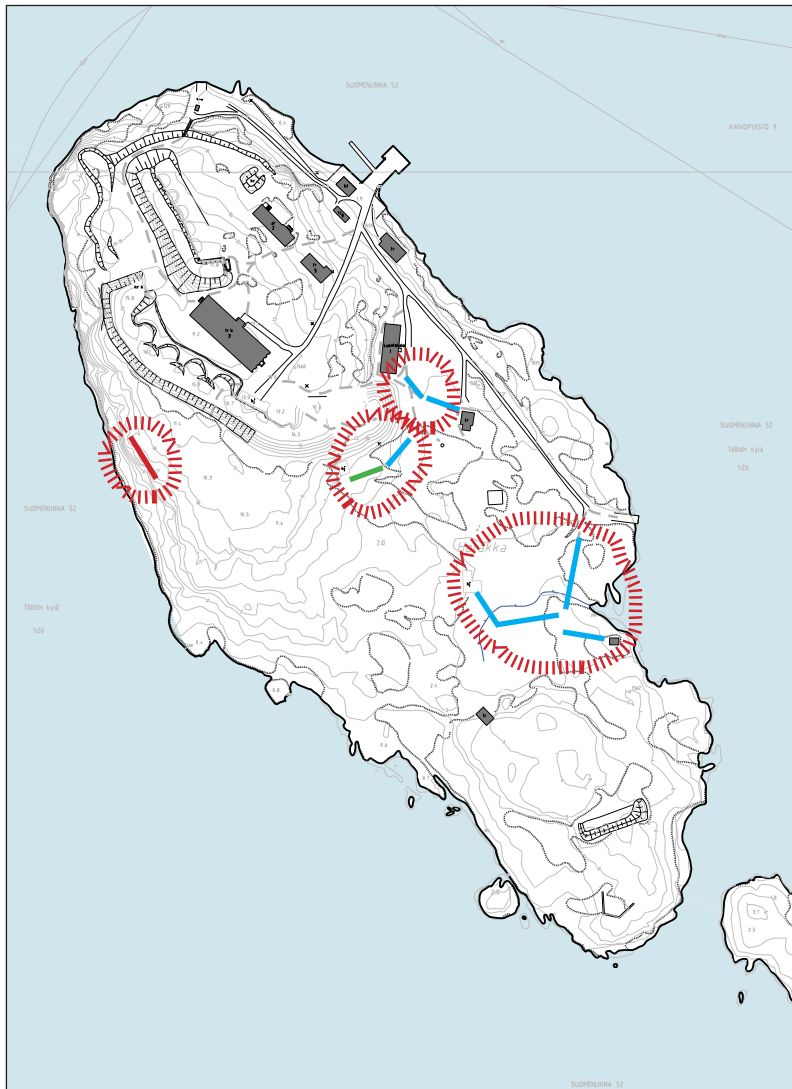
Roskakatos ja infotaulu

Venesäilytys ja pohjoislaituri

Yhteysvenelaituri-alue

LIITE 2 Johtokartta

LIITE 3 Maisemaseurannan kuvauspisteet

Nykytila

Harakan nykyiset pitkospuut on rakennettu puusta. Niitä on rakennettu 1990- ja 2000-luvuilla helpottamaan kulkua luontopolun kosteilla osuuksilla.

Pitkospuita on uusittu tarpeen mukaan. Pitkospuut on sijoitettu hajanaisesti ja ne on ketjutettu enintään muutaman pitkospuun jaksoihin.

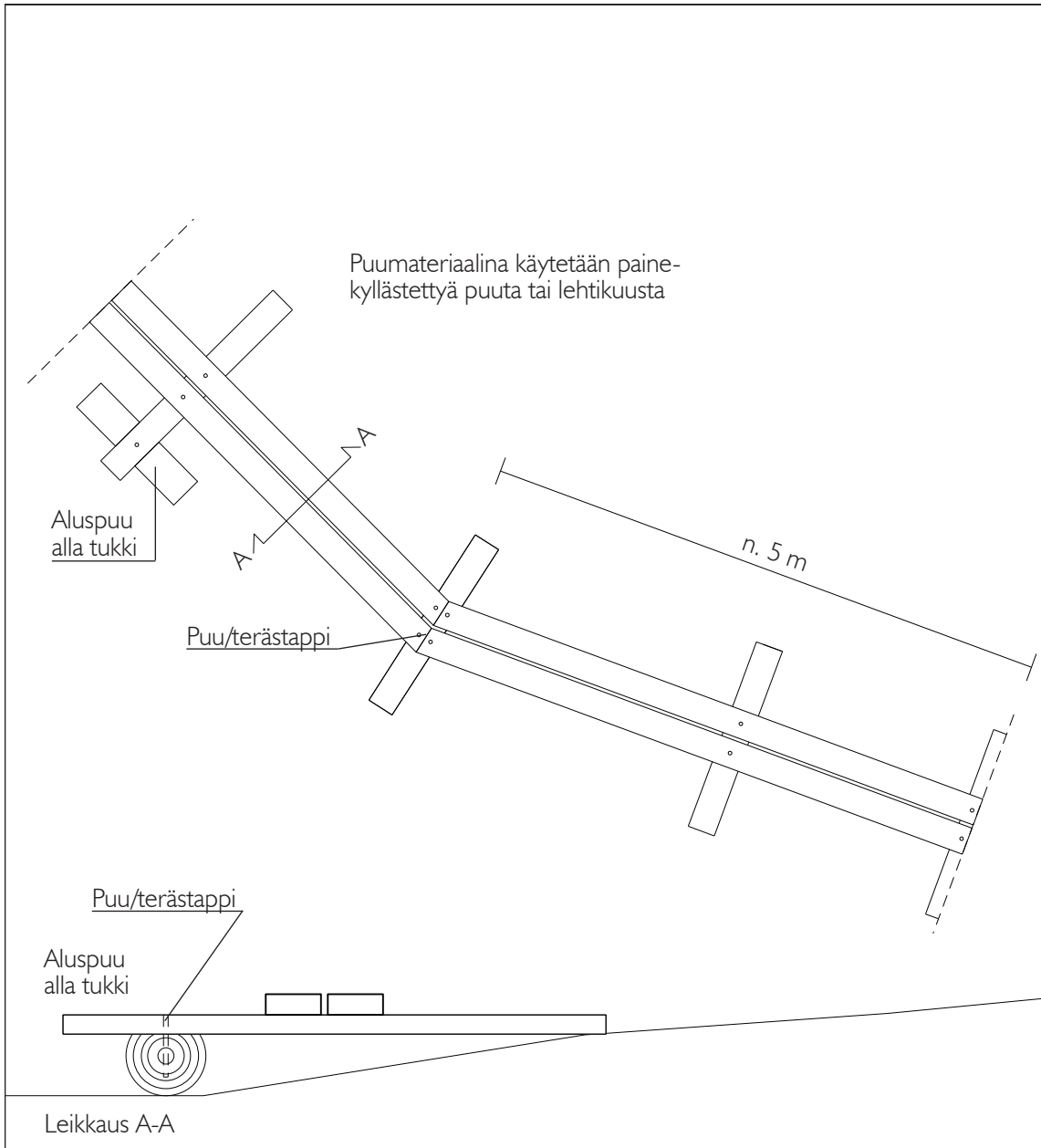
- Nykyisiä puisia pitkospuita, sijainti viitteellinen
- Tarve puiselle pitkospuulle, sijainti viitteellinen
- Tarve teräksiselle pitkospuulle, sijainti viitteellinen

Kuva 1 vasemmalla:
Luontotalolta kohti
Vellamoaa kulkevat
pitkospuut. (ST)
Kuva 2 oikealla:
Lintupiilolle vievät
pitkospuut. (ST)

Pitkospuut rakennetaan metsähallituksen ohjeiden mukaisesti. (Metsähallitus 2013)

Pitkoksia uusitaan tarpeen mukaan.

Nykytila

Aikaisemmin räjäytysbunkkerina käytetty betonirakenne on seinämävahvuuksiltaan n. 1,5 metriä. Bunkkerin sisäpuoli on räjäytysten takia huonomassa kunnossa kuin ulkokuori. Rauditus on paikoin näkyvillä. Bunkkerin sisäänkäynti on tällä hetkellä lukittu teräsportilla.

Bunkkeri sijaitsee saaren eteläisessä osassa ja sen katto sopii hyvin tarkkailupaikaksi sijaintinsa ja tasaisen kattonsa vuoksi.

Bunkkerin katolla tavataan harvinaista loistokeltajäkälää (*Xanthoria elegans*) (Lommi, 2001) Esiintymän tilanne on tutkittava.

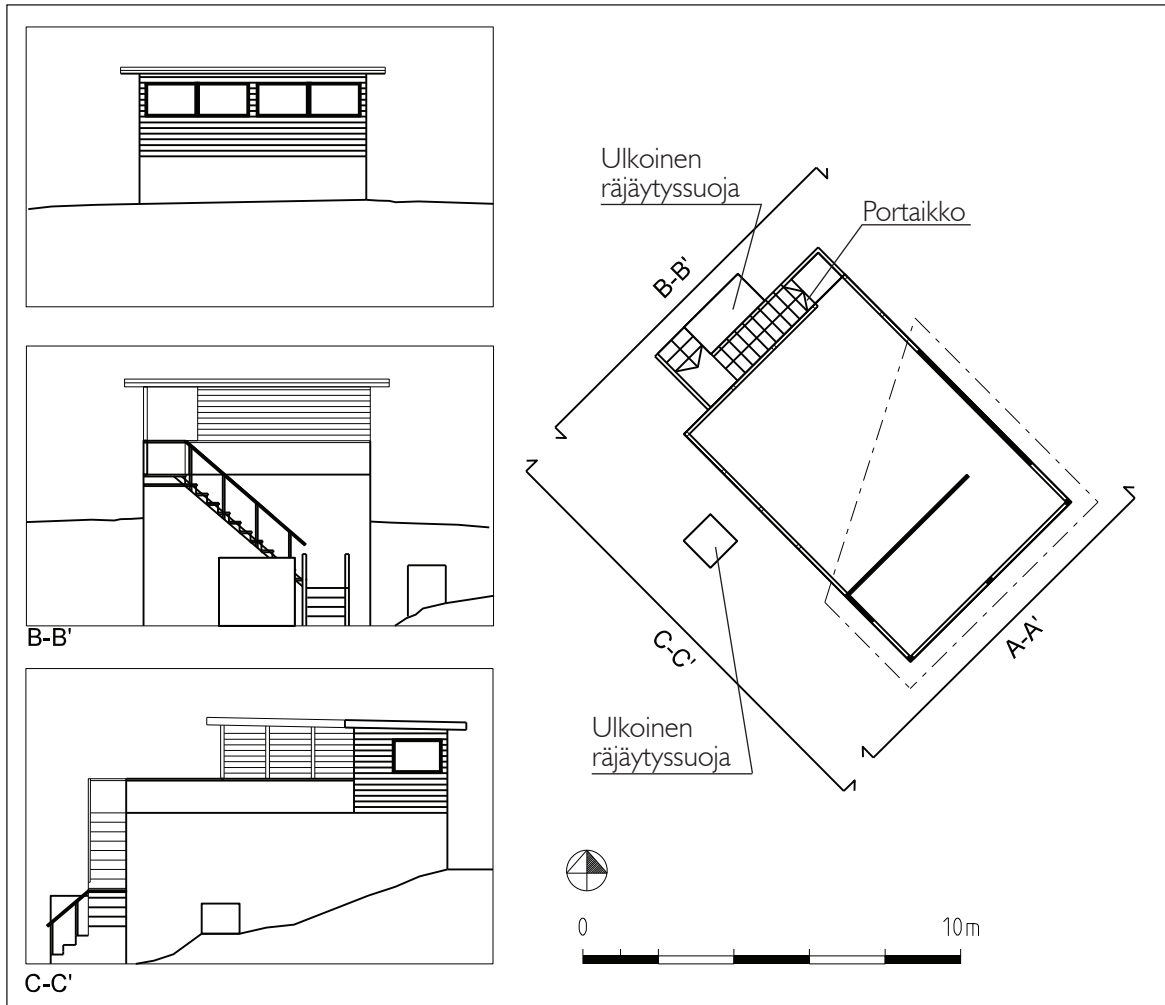
Bunkkerin tiloihin on suunniteltu käyttöä luontogalleriana vuonna 1998. (Harakan perustamissuunnitelman tarkistus, Helsingin kaupunki, 1998)

Käyttöönotto edellyttää kuntotutkimusta yhteistyössä kaupunginmuseon kanssa.

Kuva 3:
Bunkkeri luoteesta päin kuvattuna. (ST)

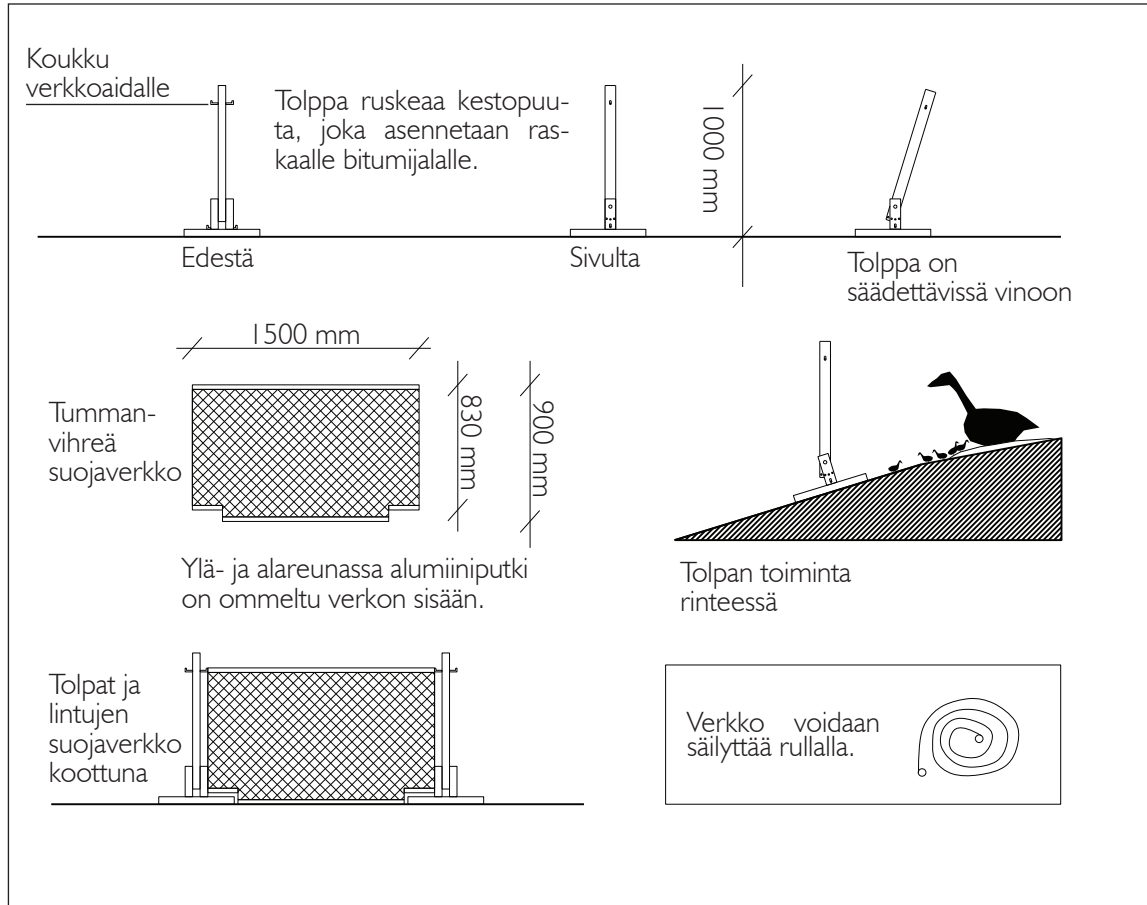
Bunkkerin päälle rakennetaan maiseman- ja lintujentarkkailupiilo. Häiriötä linnuille on vähennetty asettamalla käynti bunkkerin luoteen puoleiseen päätyyn, sekä suunnittelemalla katettu ja seinällinen tarkkailupaikka.

Kuva 4. Bunkkerin katto kaakosta päin kuvattuna. (ST)

Nykytila

Lintuaidat ovat väliaikaisia ja siirrettäviä aitoja. Aidat asetetaan paikoilleen pesimäkauden ajaksi kun lintu perustaa pesänsä esim. liian lähelle luontopolkua. Väliaikainen aita rauhoittaa lintuja ja vähentää niiden aggressiivisuutta.

Rakennetaan uusi modulaarinen lintuaitajärjestelmä.

Kuva 5: Nykyään käytössä oleva lintuaita. (ST)

Kuva 6 : Valkoposkihanhet saattavat pesiä lähellä kulkuväyliä. (ST)

Nykytila

Tällä hetkellä kulkuväyliä merkitään tienviitoilla, kallioon maalatuilla nuolilla sekä yksittäisillä kivillä.

Tienviitat toimivat hyvin alueilla, joissa reitti on päällysteen rajaama, mutta laajoilla kallioalueilla nykyiset merkintäkeinot eivät ole riittäviä.

Kuva 7: Nykyinen viittamalli. (ST)

Tienviittoja lisätään sekä avokallioalueille rakennetaan "kivikummeleita", jotka osoittavat reittiä avoimilla alueilla.

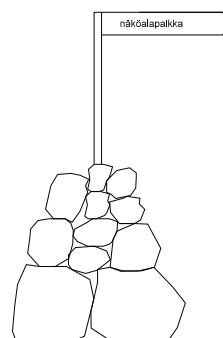
Kummeli ladotaan luonnonkivistä.

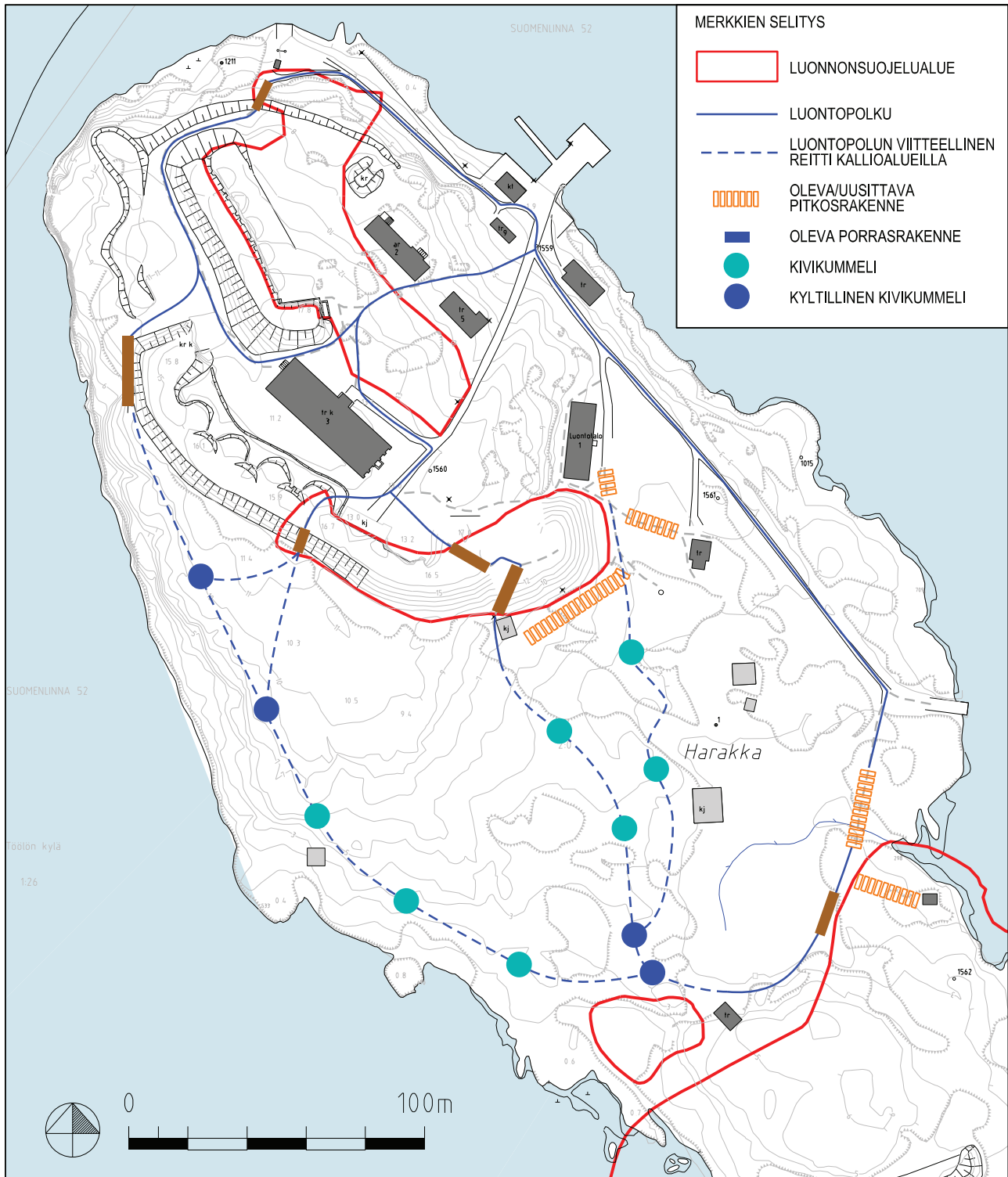
Opasteosa metallia.

Opaskyltti kartan mukaisissa kummeleissa.

Opaskyltti pystytetään betoniporsaaseen ja luonnonkivet ladotaan ympärille.

Kummelien tarkoitus on osoittaa kulkusuunta luonnossakulkijoille maisemaan istuvasti.

Nykytila

Nykyinen informaatiotaulu sopii tyyllisesti heikosti ympäristöön. Ilmoitustilaa taulussa on vähän, eikä se täytä täyttä potentiaaliaan saarelle saapuvien tiedonlähteenä.

Jäteastioita säilytetään vasten yleisen käymälärakennuksen seinää.

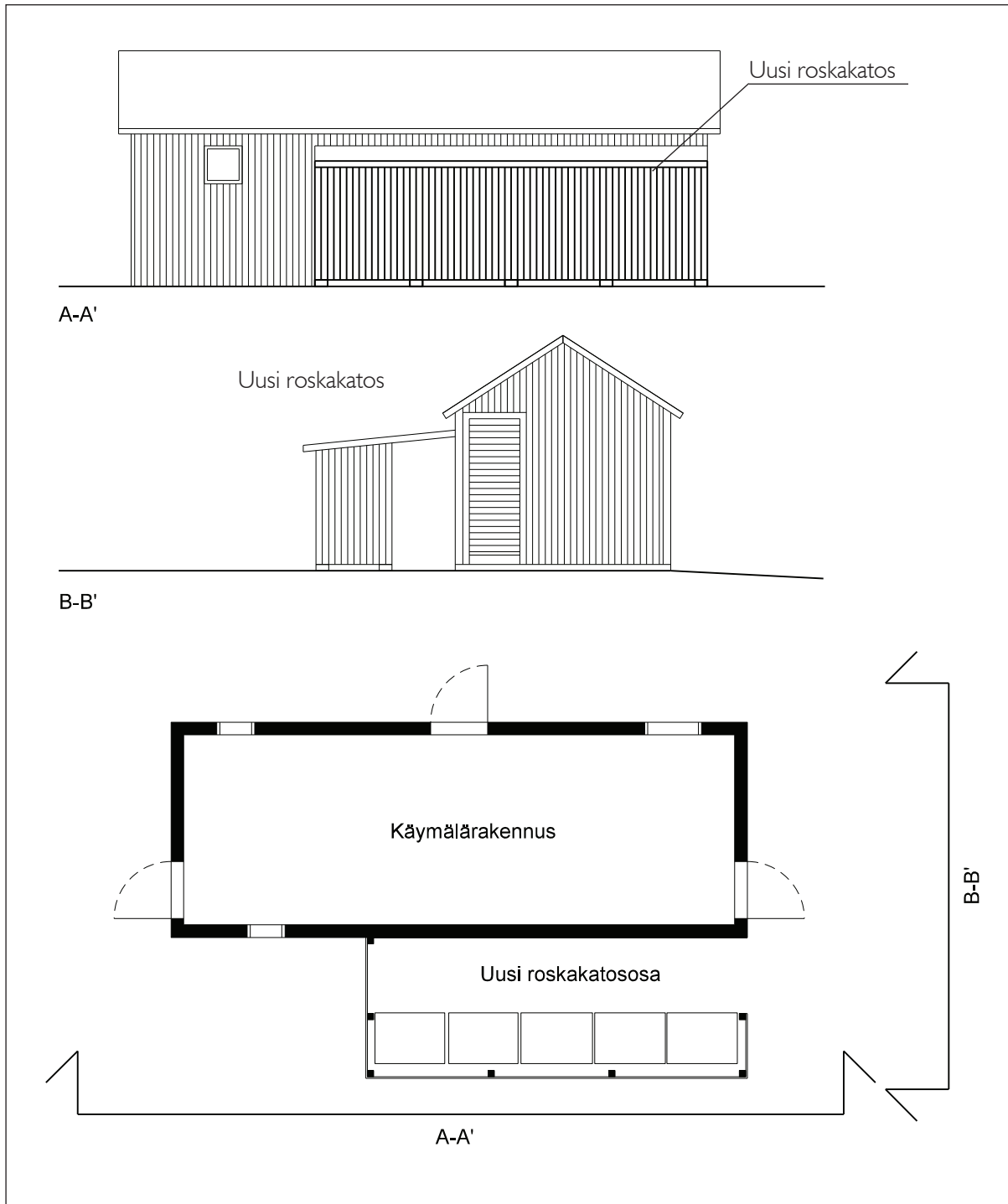

Kuva 8: Laiturialueen nykyinen infotaulu. (ST)

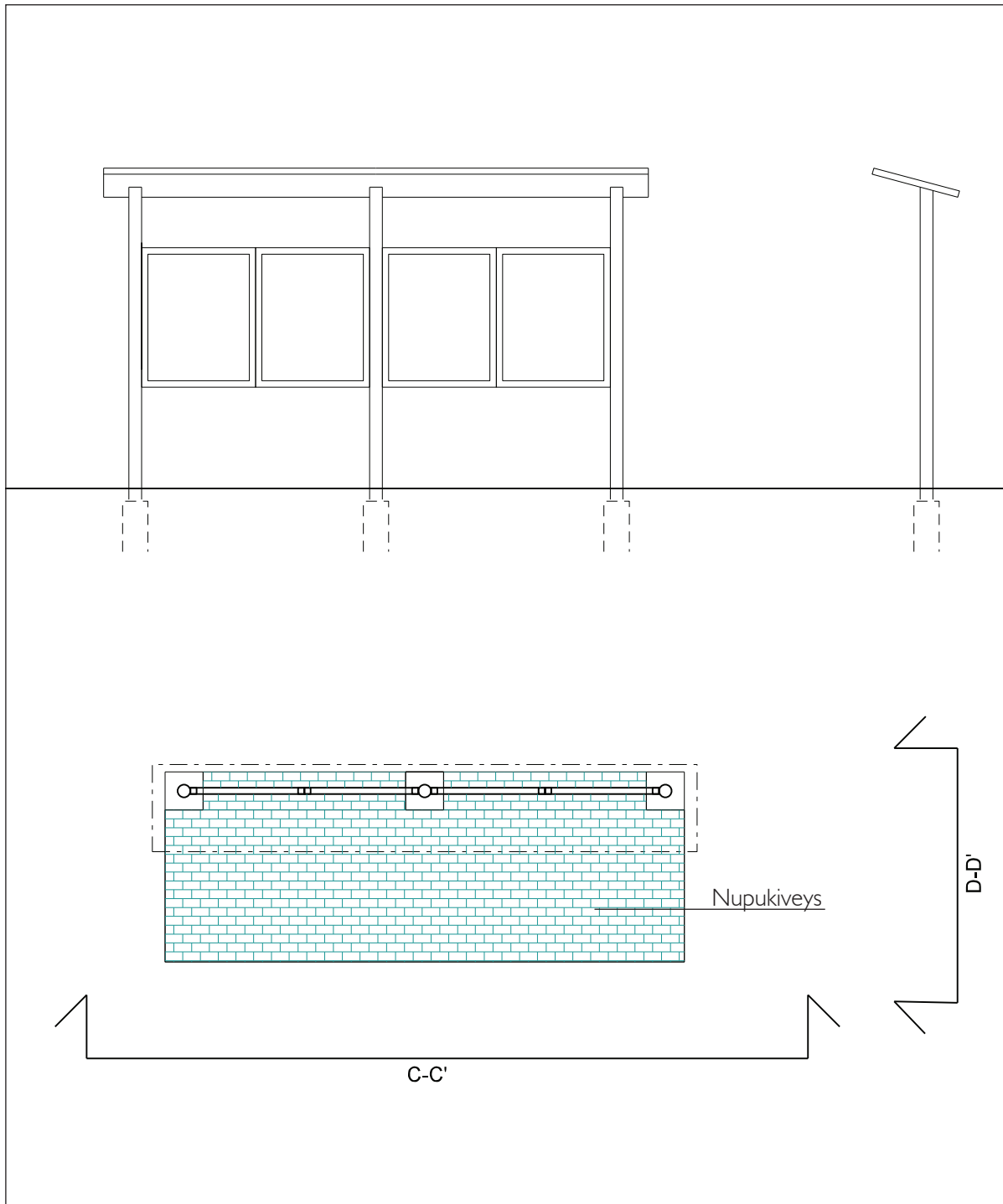

Kuva 9 : Roska-astioiden säilytys käymälärakennuksen yhteydessä. (ST)

Rakennetaan roskakatos käymälärakennuksen takasivulle.

Rakennetaan uusi infotaulu sekä kiveys taulun alle.

Nykytila

Taiteilijoiden yksityisveneitä vedetään maihin kartan osoittamalla paikalla.

Lisäksi pumppuaseman ympäristöön on kerääntynyt veneiden säilytykseen liittyvää tavaraa.

Veneiden vetopaikkaa ei ole määritely ja käyttötilanne on epäselvä.

Pohjoislaiturin kivirunko on osin romahtanut.

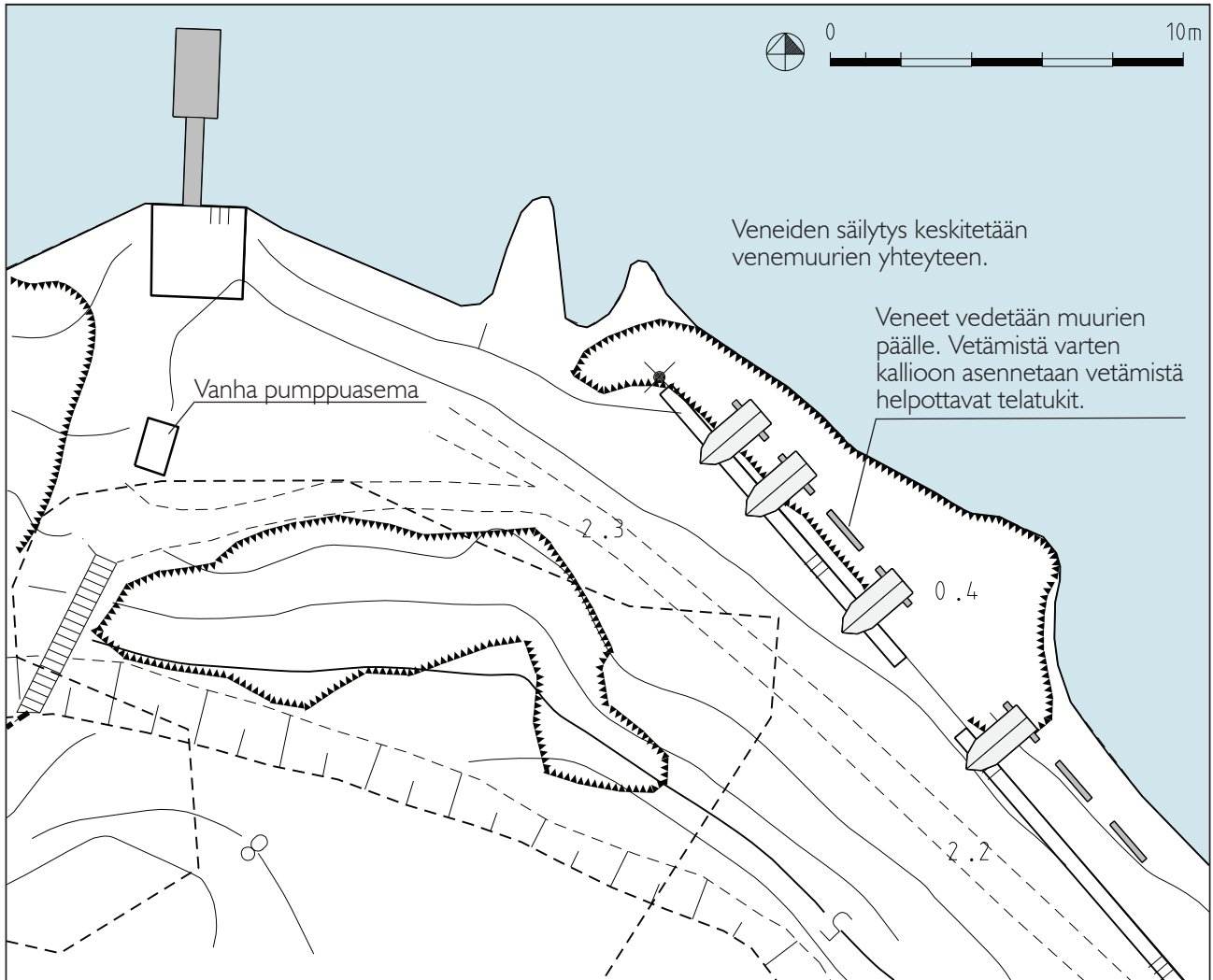

Kuva 10: Pohjoislaiturin nykytila. (ST)

Kuva 11: Vanha pumppuasema (ST)

Pohjoislaiturin rungolle laaditaan Helsingin kaupunginmuseon valvonnassa erillinen korjaussuunnitelma ja rakennetaan uusi ponttonilaituri korjatun laiturirungon yhteyteen. Veneiden säilytys keskitetään venemuurien yhteyteen. Veneet vedetään muurien päälle. Vetämistä varten kallioon asennetaan telatukit.

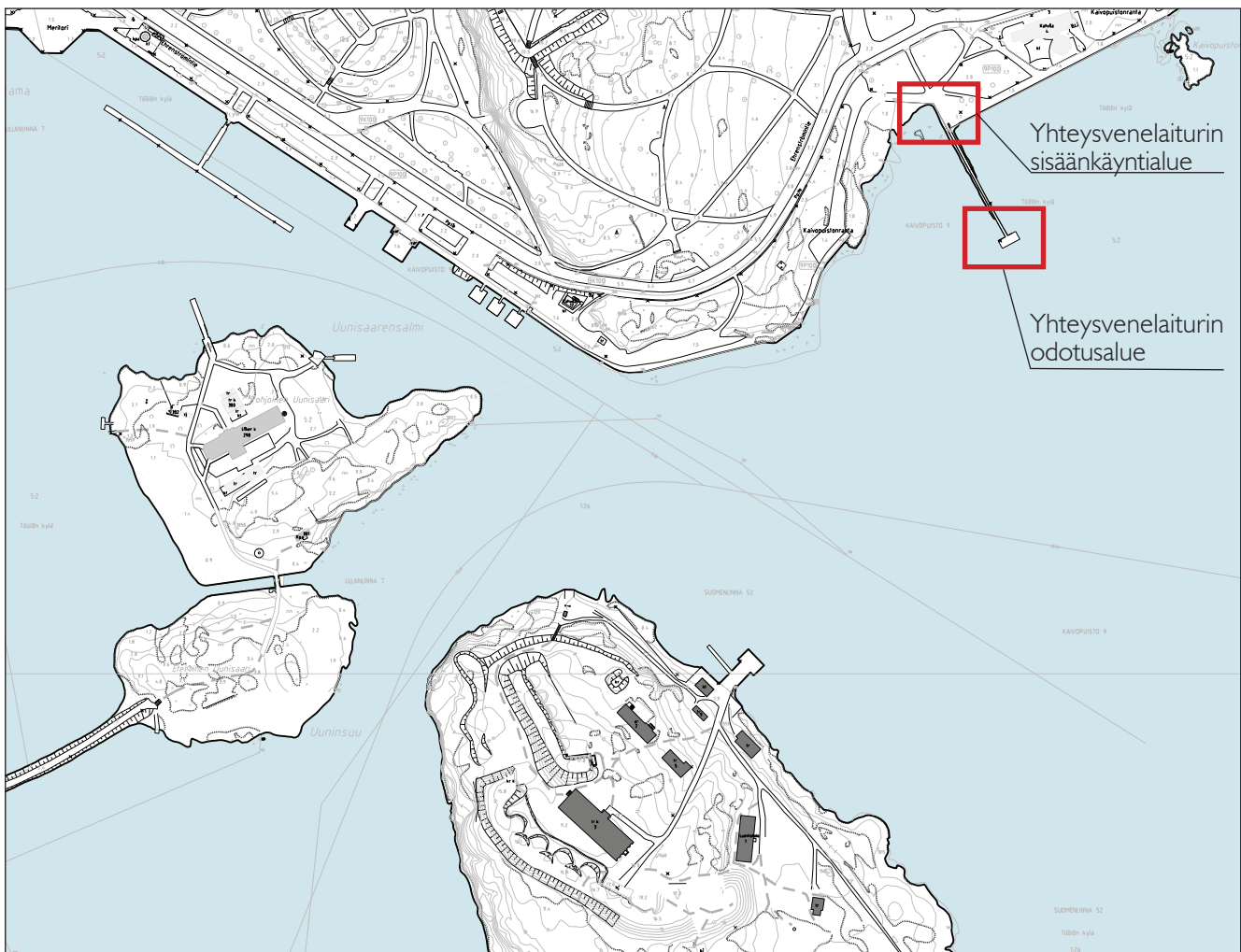
Kuva 12: Näkymä Kaivopuistosta kohti pohjoislaituria ja venemuureja. (ST)

Yhteysvenelaiturialue, periaatesuunnitelma

Nykytila

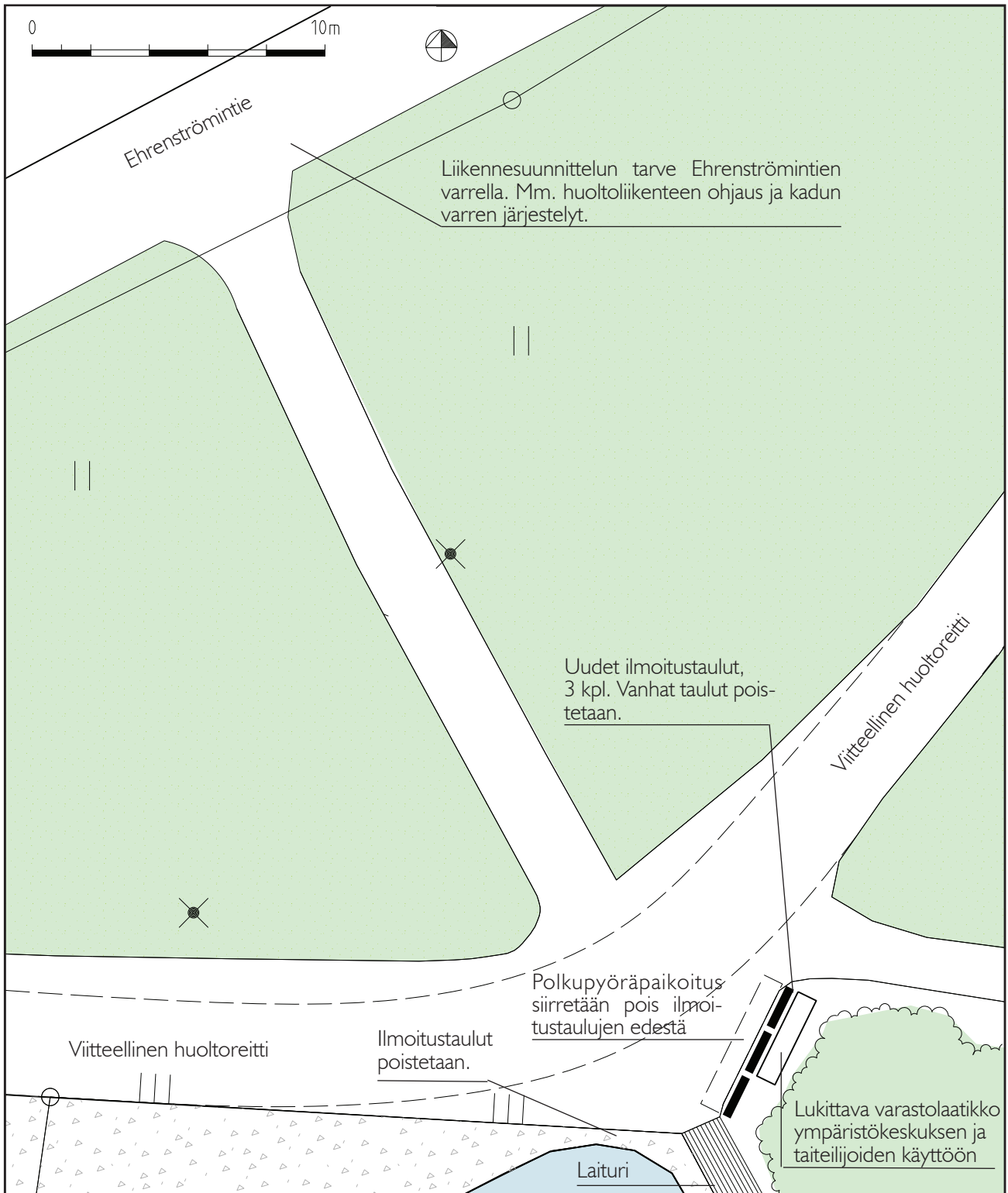
Mantereen yhteysvenelaiturin sisäänkäynnin yhteydessä olevia infotauluja on vaikea lukea eteen pysäköityjen polkupyörien takia. Laiturin sisäänkäynnin länsipuolella olevat aitaan kiinnitetyt valkoiset ilmoitustaulut peittävät näkymän merelle ja kohti Harakkaa. Valkoisilla infotauluilla ilmoitetaan Harakan toiminnoista, Särkän ravintolasta ja Merenkävijät ry:stä.

Mantereen yhteysvenelaiturin pääty on hyvässä kunnossa, mutta siellä ei ole toimivaa ilmoitustaulua mm. yhteysveneen aikatauluja varten.

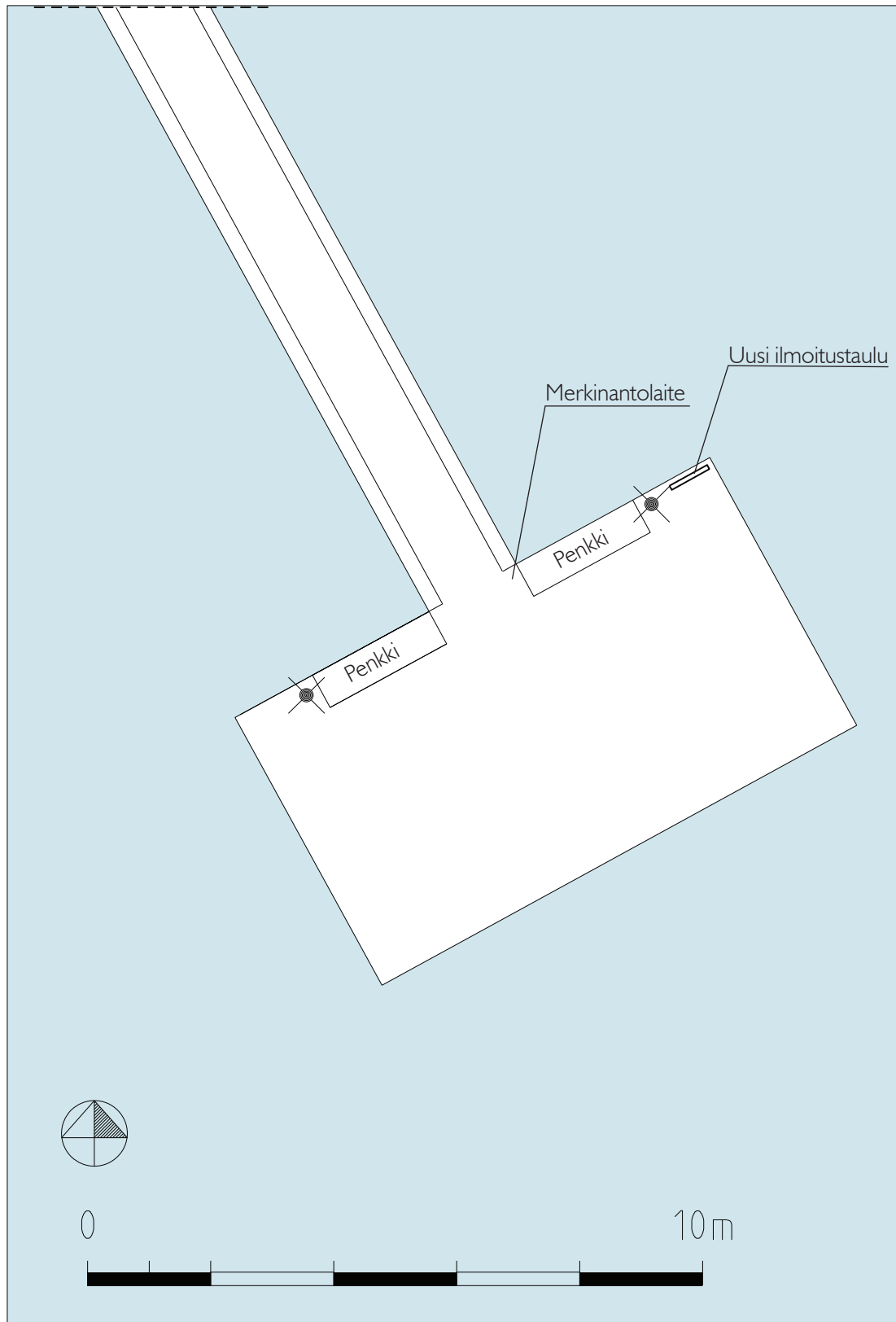

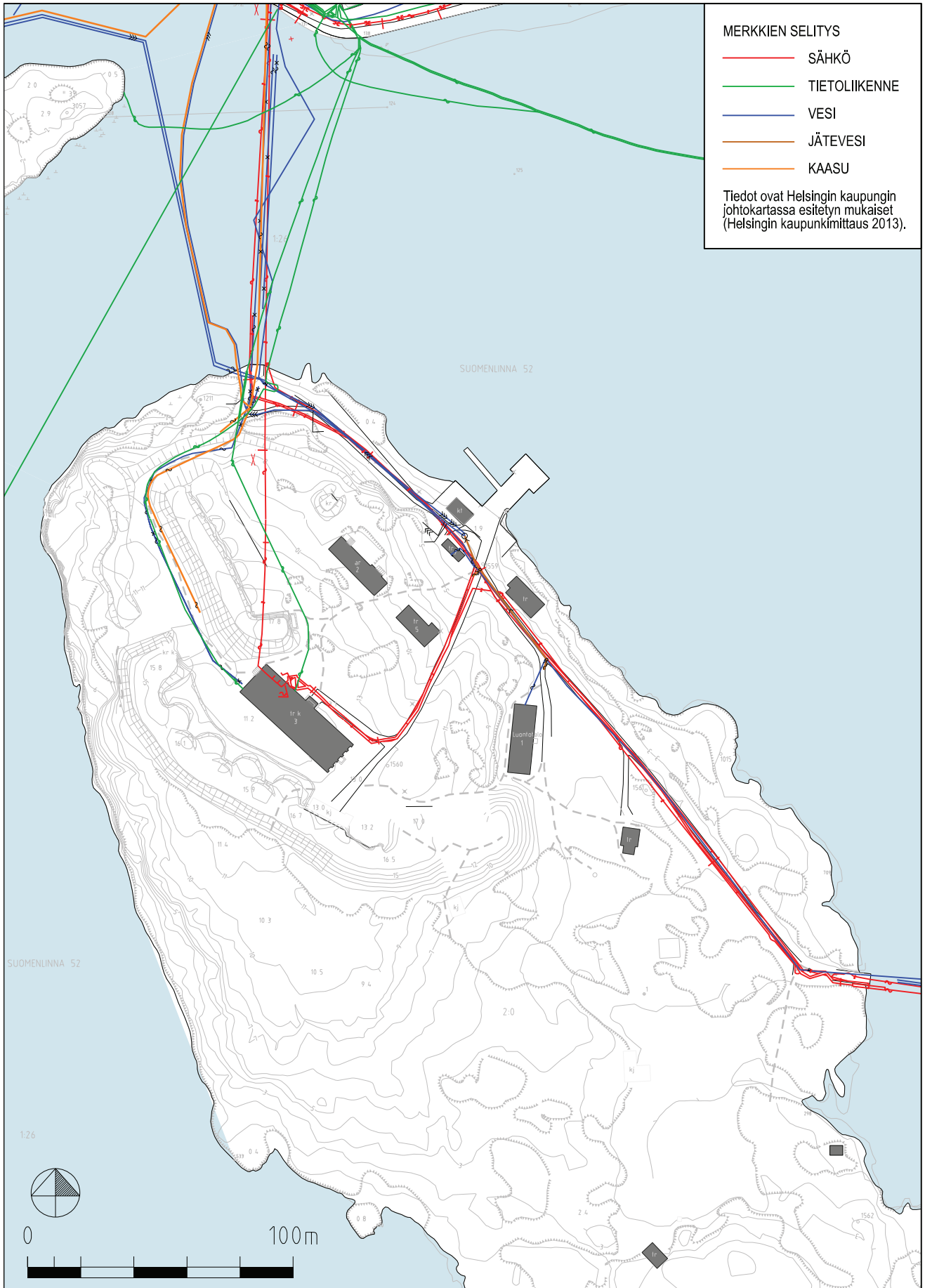
Kuva 13: Mantereen laiturin sisäänkäyntialue opastaluineen. (ST)

Polkupyöräpysäköinti siirretään. Valkoiset ilmoitustaulut poistetaan ja niiden tieto siirretään uusille infotauluille, jotka sijaitsevat laiturin sisäänkäynnin itäpuolella. Infotaulujen taakse sijoitetaan lukittava varastolaatikko kuljetuskärryjä varten. Polkupyöräpysäköinnin siirron sekä huoltoreitin järjestämisen lisäksi Ehrenströmintien varressa on liikenteenohjauksen suunnittelutarve.

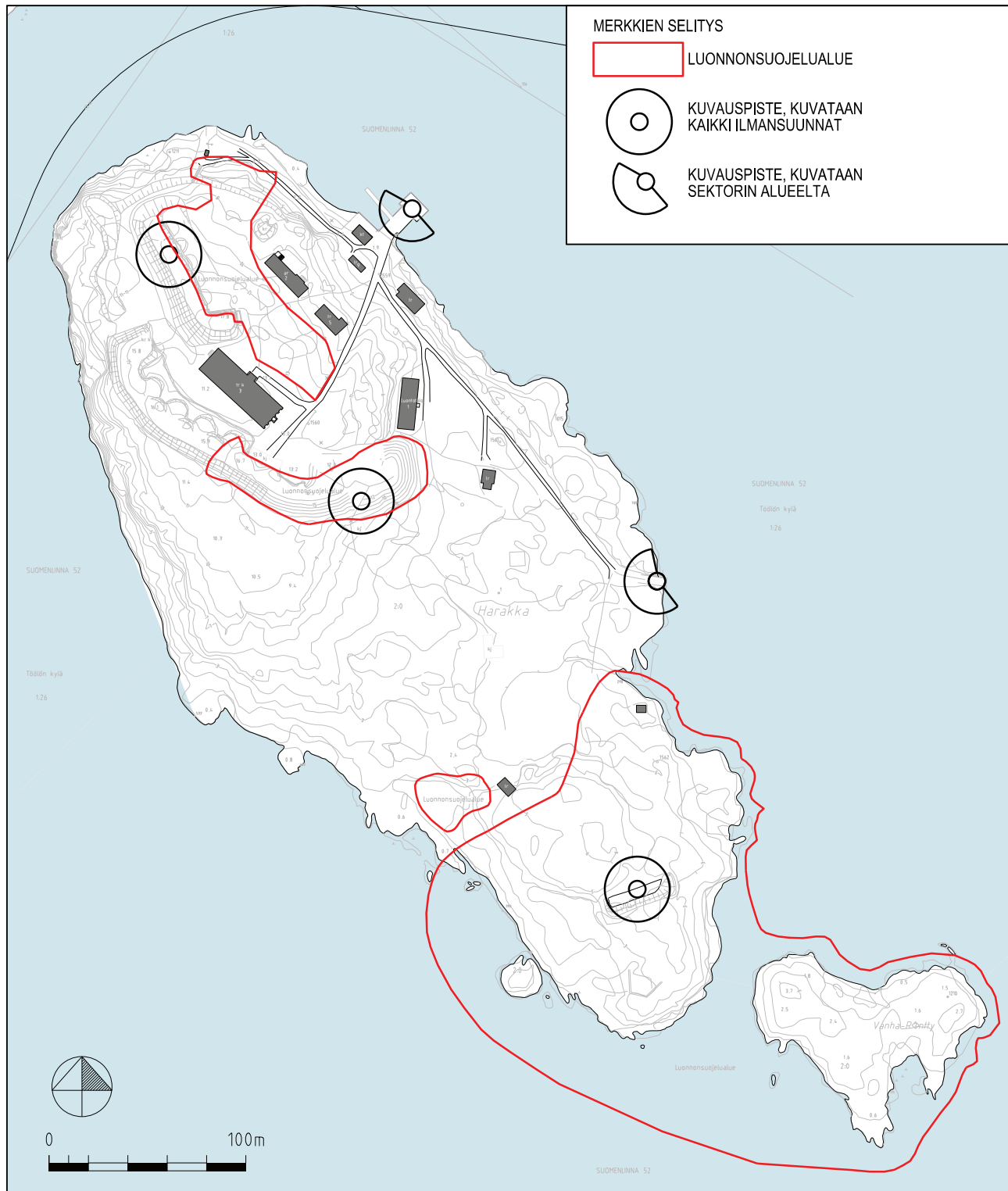
Laiturin odotusalue: lisätään uusi ilmoitustaulu merkitylle paikalle.

LIITE 3

Maisemaseurannan kuvauspisteet

HELSINGIN KAUPUNKI
RAKENNUSVIRASTO
PL 1500
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

KUVAILULEHTI

Tekijä(t)	
Sarianne Silfverberg, Anna Ryymin	
Julkaisun yhdyshenkilö rakennusvirastossa	
Tuuli Ylikotila, tuuli.ylikotila@hel.fi	
Nimeke	Mistä julkaisua saa (henkilö ja huone)
Harakan saaren hoito- ja kehittämissuunnitelma 2015-2029	Tuuli Ylikotila
Sarjan nimeke	
Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2014:5 / Arkkitehtuuriosasto	
Sarjanumero	Julkaisu-aika
2014:5	Kesäkuu 2014
Sivuja	Liitteitä
132	3 kpl
ISBN 978-952-272-726-8 (painettu versio) 978-952-272-727-5 (verkkoversio)	ISSN 1238-9579
Kieli koko teos	Yhteenveto
suomi	suomi, ruotsi
Tiivistelmä	
<p>Eteläisessä Helsingissä aivan Kaivopuiston edustalla sijaitseva Harakan saari on kulttuurihistorialliselta sekä luontoarvoiltaan rikas. Harakan saaren hoito- ja kehittämissuunnitelmassa esitetään tarvittavat luonnon- ja maisemanhoidon toimenpiteet luonnon- ja kulttuuriympäristöjen hoitamiseksi ja suojelemiseksi. Työ jakaantuu nykytilan kuvaukseen ja varsinaiseen suunnitelmaosioon. Suunnitelmassa on esitetty luonnon- ja maisemanhoidon tavoitteet ja toimenpiteet kuviokohtaisesti sekä haitallisten vieraslajien torjuntatoimenpiteet. Rakennusten piha-alueille on laadittu tarkemmat esitykset ympäristön käsittelystä. Saaren rakenteiden ja varusteiden kunnostustoimenpiteet toteutusaikatauluineen perustuvat kuntokartoitukseen. Suunnitelmassa ehdotetaan rakennettavaksi myös kokonaan uusia yleisöä palvelevia rakenteita ja varusteita, kuten lintupiilo.</p> <p>Ön Stora Räntan utanför Brunnsparken i södra Helsingfors är rik på både kulturhistoriska och naturmässiga värden. Skötsel- och utvecklingsplanen för Stora Räntan presenterar behövliga åtgärder inom natur- och landskapsvård för att sköta och skydda natur- och kulturmiljöerna. Arbetet är uppdelat i en beskrivning av nuläget och en egentlig plandel. Planen innehåller figurer med mål och åtgärder inom natur- och landskapsvård samt åtgärder för att bekämpa skadliga främmande arter. För byggnadernas gårdsområden finns noggrannare beskrivningar av hur miljön ska behandlas. Upprustningsåtgärderna – jämte tidsplanerna – för öns anläggningar och utrustning bygger på en konditionskartläggning. Planen förslår också att det byggs helt nya anläggningar och ny utrustning för allmänheten, t.ex. ett fågelgömsle.</p>	
Avainsanat	
Harakan saari, hoito- ja kehittämissuunnitelma, Helsingin saariston linnoitussaari, merilinnoitus, kulttuuriympäristö, maisemanhoito, Helsingin saaristoluonto	

Rakennusviraston julkaisut 2014

Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2014:1/ Arkkitehtuuriosasto
Viljellään kaupungissa. Opas yhteisö- ja pienpalstaviljelmien
perustamiseen Helsingissä

ISBN 978-952-272-648-3 (vain verkkoversio)

Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2014:2 / Arkkitehtuuriosasto
Mätäjoen hoito- ja kehittämissuunnitelma

ISBN 978-952-272-686-5 (vain verkkoversio)

Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2014:3 / Arkkitehtuuriosasto
Mätäjoen valuma-alueen hulevesiselvitys ja suunnitelma

ISBN 978-952-272-687-2 (vain verkkoversio)

Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2014:4 / Katu- ja puisto-osasto
Rakennusviraston kaupunkipuuseelvitys/ Taustaselvitys ja nykytilan
kuvaus

ISBN 978-952-272-711-4 (painoversio), ISBN 978-952-272-712-1 (verkkoversio)

Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2014:5 / Arkkitehtuuriosasto
Harakan saaren hoito- ja kehittämissuunnitelma 2015-2029

ISBN 978-952-272-726-8 (painettu versio), ISBN 978-952-272-727-5 (verkkoversio)

